לציונות–לסוציאליזם–לאחוות עמים

על המשמר

יום ו', ח' בחשון תשמ"ז, 7 בנובמבר 1986 / שנת מ"ד מס' 13185 / המחיר: 1.20 שקל כולל מע"מ

ועדת הערר הצבאית דחתה הערעור של עורך „א־שעב"

מאת מנחם ענברי, כתב „על המשמר"

ועדת הערר הצבאית שדנה אתמול שעות אחדות בערעורו של עורך „א־שעב" אכרם הנייה, החליטה לדחות הערר ולגרשו. עם זאת נתנה לו ארכה של 24 שעות לפנות לערכאה נוספת.

הטבות שכר הובטחו לעובדי „שיכון ופיתוח" תמורת הסכמתם למינוי פוליטי בחברה

המדובר במינוי יועצו של השר לוי, אבנר סרוסי, לסמנכ"ל החברה ● לעובדים שעתרו לבג"צ נגד המינוי הוצע: מענק גובה של משכורת חודשית — העלאה בשתי דרגות — תשלום אחזקת רכב והטבות נוספות ● את ההצעה העלו מנהל החברה — אף הוא ממקורבי לוי — והיועץ הפוליטי שלו יצחק רגב ● הח"כים צבן ורמון דורשים חקירה ● מנכ"ל החברה: טרם סוכם דבר, אין קשר בין ההטבות למינוי

מאת כתבנו הכלכלי ב"ים ומאת כתבנו, חיים מרגלית, מוטי בסוק ואורי נחשון

הטבות שכר גדולות הובטחו לעובדי חברת „שיכון ופיתוח" תמורת הסכמתם למינויו של אבנר סרוסי, ממקורביו של שר־הבינוי והשיכון דוד לוי, לתפקיד סמנכ"ל לענייני תיאום בחברה. ההצעה באה מצד יו"ר החברה דוד מור, אף הוא ממקורבי לוי, ומצד היועץ הפוליטי של השר, יצחק רגב.

שני האישים אף ערכו הסכם עם יו"ר ועד העובדים בחברה, עקיבא שלף, כי מתחייבים העובדים להפסיק להתנגד למינויו של סרוסי תמורת הטבות שכר. (סוף בעמוד 2)

הסנדק

שר הבינוי והשיכון דוד לוי

עובד מדינה בכיר נעצר בחשד של קבלת טובות הנאה בהיקף גדול

העצור – דמות ידועה בציבור הירושלמי ● כן נעצר איש כמורה נוצרי, אף הוא תושב ירושלים ● מפכ"ל המשטרה: היחידה הארצית לחקירות הונאה מתקשה לגייס רואי־חשבון להילחם בפשיעת הצווארון הלבן

מאת בצלאל עמיקם, כתב „על המשמר" בירושלים ויואב אביב, כתבנו בחיפה

עובד מדינה בכיר, מהדמויות הידועות בציבור הירושלמי, נעצר אתמול במבצע על־ידי היחידה לחקירות משעים [illegible] המשטרה בראשותו של ניצב יורם גונן. יחד עמו עצרה המשטרה איש כמורה נשוא פנים, אף הוא תושב ירושלים. (סוף בעמוד 2)

יועצו של ערפאת: חברי המשלחת הישראלית יוכלו לחזור לארצם ולומר לעמם כי מצאו יד מושטת לשלום

בהודעה רשמית של אש"ף הקוראת להמשך הדיאלוג הסתיים המפגש הפומבי בין המשלחות

שני הצדדים שמרו על ישיבה בנפרד מחמת החוק האוסר על קיום המפגשים – אך האווירה היתה חמה וידידותית ● המשלחת הישראלית קראה מכתבו של אב שכול, יעקב גוטרמן, שבנו נפל בלבנון ● מוחמד מילחם לא בא לפגישה ונשאר בבוקרשט ● סוכנויות הידיעות מוסרות כי המפגש קוצר בגלל איומים על נציגי אש"ף ע"י פלשתינים קיצוניים ● אבו־נידאל מאיים לנקום ברומניה הציונית ● המשלחת תשוב היום לישראל ● לטיף דורי: לא היתה עבירה על החוק כיוון שהכל היה גלוי

מאת עודד ליפשיץ, רומניה

קוסטינסטי. — „הבעיה הפלשתינית אינה איזה ועידה בינלאומית תתכנס, אלא הרצון לשלום", אמר אמש בריגדיר ג'נרל עבאד אל־ראזק אחית, חבר הוועד המרכזי של אש"ף, שהיה הנציג המרכזי במשלחת של הארגון, במפגש בין פלשתינאים וישראלים ברומניה.

אינאר שקור, יועץ אישי של ערפאת, אמר שחברי המשלחת הישראלית יוכלו לחזור לביתם ולספר לעם בישראל שמצאו יד מושטת לשלום במשלחת אש"ף.

לאחר עיכובים רבים, החל המפגש אמש בשעה שש ונמשך לשעה וחצי. נאמו בו שמונה ישראלים ו־4 פלשתינים.

חולקה הודעה רשמית לעיתונות מטעם אש"ף, הקוראת להמשך הדיאלוג החיובי עם כוחות ישראלים ותומכים בשלום ובהקמת מדינה פלשתינית. הפעם דאגו הפלשתינים שלא יוכלו להאשים אותם בהתחמקויות, בחצאי אמירות, ובהתכחשות לדברים שנאמרו בפגישות סגורות. „הכל היה על השולחן" ולעיני [illegible] (סוף בעמוד 2)

מאת כתבי א.פי ורויטר

קוסטינסטי. — אנשי המשלחת של אש"ף קיצרו אתמול את פגישתם כאן עם אנשי משלחת השמאל מישראל ולא יחדשוה היום, בגלל איומי־רצח שקיבלו מארגוני מחבלים קיצוניים — כך מסר אחד מאנשי המשלחת הישראלית לכתב „אסושיאייטד פרס".

„הם (אנשי אש"ף) היו שרויים בלחץ ובצל איומים על חייהם, והיתה זו החלטתם לקצר את הפגישה איתנו" — אמר פרץ קידרון, חבר משלחת השמאל הישראלית.

רק 15 פלשתינים

קידרון אמר, כי הוא מאוכזב, שכן המשלחת הישראלית, שבה 29 משתתפים, קיוותה שהשיחות יימשכו יומיים, כפי שנקבע מראש, אך אף־על־פי־כן, אמר, לא היה האירוע לשווא. „במהותו, היה האירוע עשוי להיות מוצלח יותר, אך העיקר הוא שהפגישה נערכה, ואנו מקווים שמכאן עוד נרחיק לכת," אמר קידרון.

הוא מסר עוד, כי רק 15 פלשתינים באו לפגישה, במקום 31, כפי שתוכנן. (סוף בעמוד 2)

פרשה הראויה לחקירה

עדויות נסיבתיות משכנעות ביותר מצביעות על קיומה של עיסקה פוליטית־מפלגתית מדהימה בחברת הבניה והאיכלוס הממשלתית „שיכון ופיתוח", העובדות מדברות בעד עצמן: באותו פרק זמן ממש שבו מוצע לעובדים המועסקים ב„שיכון ופיתוח" (חשוב להדגיש את היותם מועסקים; לפני העיסקה פוטרו מן העבודה, בשל צימצומים, כמה עשרות איש) תוספות שכר תרזגות ושמנות מאוד, חוזר בו ועד העובדים בחברה מהתנגדותו הנחרצת למינויו של מקורב שר־השיכון, אבנר סרוסי, למשרה המפוברקת – והמגוחכת – של סמנכ"ל לתיאום. כבנגיעת מטה קסמים הופך מר סרוסי ממועמד מפלגתי מאוס, שאין בו כל צורך, והחסר כישורים ניהוליים, למי שמתקבל על־ידי ציבור העובדים בהבנה, אם לא בברכה. הפניה נגד מינויו, שהגיעה לבית־משפט, מתבטלת. מנגד זוכים העובדים בהעלאות ומתנות מיוחדות, שכמותן לא קיבלו ציבורי עובדים בשום חברה ממשלתית אחרת, אף לא בחברות הרווחיות שלעצמן.

פרשה זו מן הראוי שתיחקר, ובמהירות, על־ידי משרד מבקר המדינה. שר־האוצר והממונה על החברות הממשלתיות צריכים, עד לבירורה הסופי של העיסקה, למנוע את מימושה. עיקרון ההיגיינה הציבורית והשמירה על מעמוס של ניהול מקצועי לא־מפלגתי שקול במקרה זה כנגד תוספת שכר חריגה, שריח שוחד עולה ממנה למרחקים.

האירוע של „שיכון ופיתוח" לא יכול היה להתחולל ללא אווירת הפוליטיזציה האלימה והגסה של השרות הציבורי כולו, שהתפשטה כנגד מסורת העשור האחרון. הליכוד, שהחל את דרכו השלטונית ב־1977 בהכריזו על רצונו לחיצמד לשיטת המינויים של הפקידות הציבורית המסורת הבריטית, על פי הכישורים בלבד, ולא לפי מפתח מפלגתי כפי שנהוג חדבה הממלכה ומאמינה לכל הדרגים ולכל התפקידים שהתפנו. ואולם, המאבק שינה בשנות השלטון את טעמו והחדיר ברוח את אנשי על חלוקת העוגה של הניהול הציבורי בין המפלגות, ממש כאילו היתה זו ירושה פרטית של חברות מפלגתיות יריבות, הגוע לשיאו בתקופת הממשלה האחדות הלאומית. ממשלה זו הצטיינה בריבים בינמפלגתיים שלמים, שלא על נושאים מרכזיים, אלא דווקא בתחומים של חלוקת ניגודים, עסקות סמכויות ועלבונות אישיים. מלמעלה נותן האות להבחנה בין מה חשוב, ומה תפל: החשוב הוא לתפוס, כפי יכולתך, עמדה נחולית במנגנון הציבורי, אפילו תהיה זו ריקה מכל תוכן ומעש; לא חשוב ותפל לחלום על דעותך העקרוניות, ובמיוחד לא כאשר מלחמה כזאת עלולה להוביל לידי הפסד העמדה המפלגתית המקודשת.

המפלגתיזציה היא סרטן של מנגנון ציבורי; היא מחזירה את המדינה לרגם מפגר של ארצות תת־מפותחות, בהן מקורבי שר וקרוביו הם המתמנים למשרות הניהוליות הבכירות, לפי מידת קירבתם לאיש ולהצלחתו, ויתר העובדים משתקים תחילה באמצעות שוחד ואח"כ ברוח.

רוב העל־יסודיים ישבתו גם היום; 14 אלף מורים טרם קיבלו משכורת

נבון ייפגש הבוקר עם נסים ● מזכ"ל המורים יצחק ולבר ביקש פגישה עם שמיר — המשבר בחינוך יועלה כנראה בישיבת הממשלה ביום ראשון

מאת יצחק שור, כתבנו לענייני חינוך

רוב המורים בבתי־הספר העל־יסודיים ישבתו גם היום, במחאה על כך שמשרדי האוצר לא העבירו את משכורות אוקטובר למשרד החינוך, לרשויות המקומיות ולרשתות המקצועיות. בבתי־הספר היסודיים יתנהלו היום הלימודים כסדרם.

מארגון המורים העל־יסודיים נמסר לכתבנו, כי 14 מתוך 22 אלף [illegible] אוקטובר. כל בתי־הספר שמוריהם לא קיבלו את המשכורות ישבתו גם היום. (סוף בעמוד 2)

המשמר

שר־האוצר ויתר על הכוונה להטיל מס על הגימלאים

לאחר שהשתכנע שאין כל סיכוי להעביר ההחלטה בכנסת

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים

שר־האוצר, משה נסים, החליט לוותר על הכוונה להטיל מס על הגימלאים. כך אמרו אתמול מקורות המקורבים לשר.

לדבריהם, השתכנע נסים שאין כל סיכוי להעביר את ההחלטה בכנסת ושההכנסה הצפויה מהמס, כמה מיליוני שקלים, איננה מצדיקה את הסערה הציבורית הקשורה בתוכניות למסות את הכנסות הגימלאים.

פקידים באוצר אמרו אתמול, שהרעיון להטיל מס על הגימלאים היה למעשה של שר־העבודה, משה קצב, ושל מנכ"ל הביטוח הלאומי, מרדכי ציפורי. הפקידים הביעו תרעומת על כך שהאוצר נאלץ „למשוך את האש" של הביקורת הציבורית, בעוד שקצב וציפורי שמרו על שתיקה ונתנו לנסים להיות מותקף על רעיון שלו הועלה לפני חודשים מספר.

כזכור, התחייב נסים באחרונה שלא להטיל מיסים על קצבאות הגימלאים.

„אל תחנקו את ההשכלה הגבוהה"

קראו סטודנטים שהפגינו במחאה על אי־פתיחת שנת הלימודים בירושלים ● הלימודים ייפתחו כנראה ביום ב' לאחר שהוועדה לתיכנון ולתיקצוב איימה בהפסקת ההזרמה

מאת יצחק שור, כתב „על המשמר" וסוכנות עתי"ם

כמה עשרות סטודנטים הפגינו אתמול מול משכן הכנסת בירושלים, במחאה על אי־פתיחתה של שנת הלימודים באוניברסיטה העברית והמשבר הכספי של המוסדות להשכלה גבוהה. בעת ההפגנה דנה ועדת החינוך של הכנסת במשבר באוניברסיטאות.

הסטודנטים הניפו כרזות בהן נכתב „אנחנו רוצים ללמוד", „השכלה גבוהה עתיד המדינה, נא לא לחנוק אותה".

„אין זה סוד שההשכלה הגבוהה מתדרדרת", אמר ח"כ מאיר שטרית מן הליכוד. „יש חובה לעודד את כל מי שיכול להגיע להשכלה גבוהה". הוא קרא לסטודנטים לצאת למאבק כולל ומקיף על בעיית ההשכלה הגבוהה בכלל.

ח"כ אמירה סרטני ממפ"ם סבורה, כי יש לשנות את סדרי העדיפות במדינה. „צריך לחלק אחרת את העוגה", אמרה. לדבריה, לא מספיק להעלות את הנושא על סדר יומה של הכנסת, אלא צריכה להיות תגובה ציבורית רחבה.

הלימודים ייפתחו ביום ב'

שנת הלימודים באוניברסיטה העברית תיפתח ביום ב' – מסר לכתבנו מקור מוסמך. ביום א' תגיש הנהלת האוניברסיטה לחבר הנאמנים הצעת החלטה לפתוח את שנת הלימודים ואין ספק שההחלטה תאושר – אמר אותו מקור.

האוניברסיטה לא פתחה את שנת הלימודים האקדמית משום ששר הבינוי והשיכון דוד לוי לא התיר לה להעלות את שכר הדירה במעונות מ־55 ל־80 שקלים לחודש.

סגן יו"ר הסתדרות הסטודנטים בירושלים, יואל ויינברג, מראשי תא הסטודנטים של מפ"ם, מסר לכתבנו, כי הוועדה לתכנון ולתקצוב (ות"ת) הזהירה את האוניברסיטה שאם השבתה תימשך תפסיק הוועדה להזרים תקציבים. הקצבת הממשלה באמצעות ות"ת, מהווה מחצית מתקציבי ההשכלה הגבוהה.

יו"ר ות"ת, פרופ' יעקב זיו, אישר באוזני כתבנו, כי פנה להנהלת האוניברסיטה וביקש למסור לחבר הנאמנים שאם השנה לא תיפתח ישפיע הדבר על גובה ההקצבות. פרופ' זיו הצטרף לדרישת האוניברסיטה העברית ממשרד השיכון כי יאשר העלאת שכר הדירה במעונות.

הפגנת הסטודנטים בירושלים צילום: יצחק הררי

הרשויות הערביות שובתות היום במחאה על אי־העברת כספים

מאת קאסם זייד, כתב „על המשמר"

46 הרשויות הערביות ימתחו היום בשביתה בת יום אחד במחאה על כי משרד הפנים לא העביר להם את הכסף שהובטח לכיסוי גרעונותיהם.

לפי החלטת כנס החירום של ראשי הרשויות הערביות מהשבוע שעבר תקיף השביתה היום את כל השרותים המוניציפליים לרבות שרותי הבריאות ומערכת החינוך.

ראשי הרשויות דחו את פנייתו של מנכ"ל משרד הפנים אריה דרעי שלא לקיים היום את השביתה, והוא הבטיח שהכספים המגיעים לרשויות הערביות יועברו אליהם תוך ימים מספר.

היום אמור הועד הארצי של ראשי הרשויות הערביות להתכנס בשפרעם כדי לדון בהחרפת מאבק הרשויות הערביות אם לא יקבלו תוך ימים את הכספים המגיעים להן — 14 מיליון ש"ח. ראש הועד הארצי של הרשויות הערביות איברהים נימר חוסין מוחה על המפגשים שמקיים השר משה ארנס עם ראשי מועצות ערביות. נימר רואה בפגישות עם כל ראש מועצה בנפרד נסיון להתעלם מהועד הארצי. נימר קרא לשר ארנס לקיים פגישה עם מזכירות הועד הארצי.

השר ארנס אמר אתמול שהוא מכבד את ראשי הרשויות הערביות ושאין לו כל כוונה לפגוע במעמד הועד הארצי. ארנס הבהיר כי הפגישות עם ראשי המועצות הערביות הן ביוזמתם.

ירושלים 10 — 20, רמת הגולן 10 — 21, נהריה 14 — 24, צפת 10 — 19, גמל חיפה 14 — 24, טבריה 14 — 25, נצרת 11 — 22, עפולה 11 — 26, השומרון 10 — 22, הקריה תל־אביב 16 — 24, בתג"ש 13 — 24, יריחו 14 — 27, עזה 16 — 24, באר־שבע 11 — 24, אילת 18 — 30.

„הפורום"
יתכנס ב־17 לנובמבר להמשך הדיון על הנושא „ממשלת הליכוד הלאומי" (סיכום ביניים)
הפותח: גדי יציב (הערות לדיון)

„דובק" הפסיקה הייצור — מהיום יורגש מחסור בסיגריות

מאת אורי נחשון, כתבנו הכלכלי

היום יורגש מחסור חמור בסיגריות „טיים" ותוך 3־4 ימים לא יהיה ניתן להשיג גם סיגריות אחרות מתוצרת „דובק" — כך אמר אתמול יו"ר ארגון מפיצי הסיגריות, משה משען.

לדבריו, המפיצים לא קיבלו אתמול סיגריות להפצה והיום הם לא ייצאו לעבודה. „מדובר ב־500 משפחות של מפיצים ו־800 משפחות של עובדי המפעלים. האם אפשר להשאיר מדינה שלמה בלי סיגריות?" אמר משען.

ייצור הסיגריות ב„דובק" הופסק אתמול לאחר שלטענת החברה מסרבים שלטונות המכס לשחרר ממחסני הערובה טבק גולמי הנחוץ לייצור הסיגריות השוטף, בניגוד לסיכום שהושג עימם ב־29 בספטמבר השנה.

מנהל אגף המכס, מרדכי ברקת, הכחיש טענות אלה ואמר, כי „בתחילת החקירה שפתחנו נגדם ביקשו נציגי „דובק" שנאפשר להם לשחרר חומרי גלם להבטיח את הייצור. באותו מעמד איפשרתי שחרור סחורות, אבל התברר שחשבונות הספק שהגישו לנו הוכנו בצורה משנה. ביקשנו מהם לשנות את שיטת הסידור מחירי הטבק המיובא, כך שלא יירשם מחיר ממוצע בין מחירי עלים ומחירי גבעולים, שיש ביניהם הבדל גדול".

לדברי ברקת, מאז הבקשה עברו שבועות אחדים, אבל „דובק" עדיין לא העבירה חשבונות כפי שנדרש ממנה. „כנראה שהם חוששים כי יפלילו את עצמם", אמר.

„הם רוצים להטיל עלינו את האחריות לסגירת המפעל, אבל אנחנו לא סגרנו אותו. אנחנו מבקשים מהם את המינימום ההכרחי", הוסיף ברקת.

חשד להעדפת רשויות הליכוד בחלוקת כספי הסיוע המיוחד

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים

חברי מפלגת העבודה האשימו אתמול את משרדי הפנים והאוצר בהפליה בהעברת כספי הסיוע לרשויות מקומיות שבשליטת אנשי המערך. בדיון שהתקיים אתמול בוועדת הכספים של הכנסת ביקשו ח"כים ממפלגת העבודה לא לאשר העברת 85 מיליוני שקלים ל־86 רשויות מקומיות עד אשר האוצר יציג רשימה של כל אותן הרשויות אשר עתידות לקבל כסף ופירוט הקריטריונים לחלוקתו.

הוועדה נתבקשה לאשר את הסכומים שמקורם בעודפים שהצטברו ברשויות גדולות עקב הארנונה הגדולה המוטלת על התושבים. סיעת המערך בוועדת הכספים אמרה שיש כוונה להעדיף רשויות מקומיות אשר בראשן עומדים אנשי הליכוד או מפלגות דתיות.

לאחר דיון הדברים ממושך הוסכם על פי הצעת ח"כ אריאל ויינשטיין, לחלק 25 מיליוני שקלים ולהשאיר עוד 10 מיליון כרזרבה „לתיקון עיוותים".

הזעם של הח"כים ממפלגת העבודה ושל ח"כ יאיר צבן ממפ"ם התעורר גם כאשר ביקשו חברי הליכוד להיטיב עם חברתו של הקבלן הירושלמי מתתיהו ליפשיץ. הוועדה התבקשה לאשר סיוע בסך 6.5 מיליון דולר עבור החברה של ליפשיץ מבלי שהוצג לפניה מסמך של האוצר או של החברה עם פירוט כלשהו של הצעדים אשר היא תנקוט כדי למכור נכסים ולהשתתף במאמצי ההבראה.

תא"ל סנה מכחיש תיאום ישראלי־ירדני בגדה

מאת מנחם ענברי, כתב „על המשמר"

ראש המינהל האזרחי ביהודה ושומרון, תת־אלוף אפרים סנה, הכחיש אתמול קיומו של תיאום עמדות בין ישראל לירדן בגדה המערבית. הוא אמר, כי ישראל מתאמת את מדיניותה על־פי מגעיה עם התושבים המעוניינים בפיתוח, ומכיוון שגם ירדן מתאמת את מדיניותה עם אותם חוגים, נוצר הרושם כאילו יש תיאום ישראלי־ירדני.

תא"ל סנה הבהיר, כי בכל מקרה תוכניות הפיתוח הירדניות עדיין טעונות אישור ישראלי. אם עיריה כלשהי, למשל, תהיה מעוניינת לקבל מירדן סיוע עבור תוכנית בינוי, ישראל תצטרך לבדוק את התוכנית ולאשר אותה, אמר.

בעניין החלטת השוק המשותף שלא להעביר את כספי הסיוע האירופיים דרך ירדן אמר ראש המינהל האזרחי, כי למיטב ידיעתו אין זאת העמדה הסופית של מערב־אירופה וההערכות בדבר מדיניותה עדיין מוקדמות, כדאי להמתין אחרי הוועידה שתתכנס השבוע הבא ברבת־עמון לצורך גיוס הכספים.

בעניין אחר הכחיש כי יש מדיניות ישראלית לפרק את המוסדות הלאומיים הפלשתיניים התומכים באש"ף. הוא ציין, כי דווקא בתקופה האחרונה פחתה מאוד המעורבות של ישראל באוניברסיטאות וכי סגירת אוניברסיטת בית־לחם היא חריג.

בעניין הצעדים שננקטו נגד האיגודים המקצועיים הבהיר, כי האיגוד המקצועי בשכם, שהוא איגוד חוקי הרשום במינהל האזרחי, קיבל הבהרה, כי אם יתכנס לצרכים של איגוד מקצועי, איש לא יתאנה לו לרעה. אבל התברר כי ישיבות האיגוד הן פוליטיות טהורות, ולפיכך פעל נגדו המינהל האזרחי.

גפני התבקש לבדוק האירועים ב„אליאנס"

מאת אורי נחשון ושלמה גלזר, כתבי „על המשמר"

ארנון גפני, שנכנס אתמול לתפקידו כיו"ר „כור", התבקש לבדוק את הדיווחים הסותרים בקשר לאירועים הכרוכים בסגירת מפעל „אליאנס" ולדווח את מסקנותיו עד מחר.

מזכיר חברת העובדים, דני רוזוליו, הוא אשר פנה אתמול לארנון גפני וביקשו לערוך את הבדיקה, לאחר שהתייעץ עם מנכ"ל „כור", ישעיהו גביש.

שערי מפעל „אליאנס" שנסגרו בסוף השבוע שעבר עדיין נעולים והעבודה במפעל טרם חודשה, עם זאת חודש אתמול המשא־ומתן בבניין „כור" בתל־אביב על הסכם השכר.

מזכיר מועצת פועלי חדרה, שלמה צור, שמסר על כך אמר, כי הצעות הנהלת „כור" אינן ברורות דיין ואין בהן כדי להבטיח סיכום חיובי בשלב זה של המו"מ.

לדבריו, מציעה ההנהלה תוספת של 14 אחוז שתתפרס על כל שנת 1987. עוד מציעה ההנהלה, כי הפיצוי לשנים 1984־1985, בהן לא נחתם הסכם עם העובדים, יוסכם לאחר חידוש העבודה.

תלונה במשטרה — נשים נשאו ספרי קודש

מאת בצלאל עמיקם כתב „על המשמר" בירושלים

המלחמה ההודית בין הרפורמים לבין החרדים בשכונת בקעה בירושלים טרם שככה. בעקבות תלונה שהגישה הקהילה הרפורמית השיבו לה קבוצת תושבים מבקעה בתלונה במשטרה על פגיעה בספרי תורה שנישאו על־ידי נשים במהלך חגיגות שמחת תורה. רבה של שכונת בקעה בירושלים הרב אליהו אברג'יל שכזכור התפייס בפומבי עם עמיתו הרב הרפורמי קלמן לוי חזר ואמר כי המאבק נגד הרפורמים התחדש עד שיתפנו מהשכונה.

הוא הודיע כי זכה לגיבוי נרחב מתושבי המקום ובקושי מנע מהם לפעול באלימות נגד מה שהוא קורא „פגיעה בציביונה המסורתי של השכונה".

בתגובה אמר מזכ"ל התנועה ליהדות מתקדמת מאיר אוריה: התנועה שמחה ומברכת על התביעה. זו הדרך שבה התנועה תנסה להוכיח שביהדות יש ריבוי דרכים ודעות.

מעמד האשה ביהדות במשך הזמן הלך ופחת. התנועה ליהדות מתקדמת מציגה את האשה במעמדה הטבעי והיא מקווה שהנשים בישראל יצטרפו למאבק זה.

חווה עירונית שנתרמה ע"י רפורמים נחנכה באשקלון

מאת רפאל גאון, כתבנו בדרום

חווה עירונית ראשונה מסוגה בארץ, שהוקמה מכספי תרומות בסך 180 אלף דולר על־ידי שנאספו הקהילה הרפורמית במערב לונדון נחנכה אתמול באשקלון בהשתתפות 32 נציגים של קהילה זו שהגיעו במיוחד לטכס ובראשם רב הקהילה ד"ר הוגו גרין. החווה תנוהל ע"י „אינטר־אקשן" ארגון האומנויות הקהילתיות שמרכזו בלונדון ושהקים ברחבי בריטניה 60 חוות כאלה.

רב הקהילה ד"ר גרין הרעיש קשות על יחסם של הרבנים והאורתודוכסים ליהדות הרפורמית. מטרת החווה, המשתרעת על 20 דונם אינה עשיית רווחים „אלא עיסוק בבני הארץ" כדברי אד ברמן מנכ"ל ה„אינטר־אקשן" שיש לה גם סניף באשקלון.

בחווה תהיה אורוות סוסים גדולה, אגודת צער בעלי חיים, מועדון גינון לקשישים ומחלקה לעיצוב סביבתי.

תיבדק השקעת 100 מיליון דולר במפעל האתילן

מאת אורי נחשון, כתבנו הכלכלי

צוות משותף למשרדי האוצר, התעשייה והמסחר והאנרגיה יבדוק בימים הקרובים את הכדאיות של הקמת החברה החדשה, המשותפת לבתי־הזיקוק ולמפעלים הפטרוכימיים. כך החליטו אתמול השרים נסים, שרון ושחל, שנפגשו כדי לדון בהצעה זו.

בפגישת שלושת השרים נדונה התוכנית שגובשה במשותף על־ידי השרים שחל ושרון, אשר נועדה לבצע רפורמה במתקן האתילן על־ידי העברתו לחברה המשותפת לבתי הזיקוק ולמפעלים הפטרוכימיים. על־ידי כך ניתן יהיה להגדיל באופן ניכר את תפוקת האתילן ולהביא להרחבה ניכרת של התעשייה הפטרוכימית בארץ.

מדובר בהשקעה בהיקף של 100 מיליון דולר, שאמורה להביא לגידול ביצוא בשיעור של 80 מיליון דולר ולחסכון בתשומות בהיקף של 20 מיליון דולר. על מנת לאפשר פיתוח כזה, ובגלל אי היכולת להעתיק את מיקומם של המפעלים בשנה הקרובה, החייבים להיות צמודים לבתי הזיקוק, הוצע להעניק מעמד של אזור פיתוח א' להשקעה הנוספת.

גרנות: מפ"ם נפגעה ביותר מנסיעת כמה מחברינו לרומניה בניגוד להחלטה

אמר כי לא ידע מראש על המפגש וכי לא שמע עליו לראשונה מפי לטיף דורי ● ח"כ יאיר צבן נבחר למזכיר המדיני של המפלגה

מאת דורית גפן, כתבתנו לענייני מפלגות

„מפ"ם היא היום הגוף הנפגע ביותר כמסגרת פוליטית בגלל העובדה שכמה מחברינו, תוך הפרת משמעת מפלגתית, ובניגוד להחלטות מוסמכות, נטלו חירות לעצמם ומשתתפים ואף מנהלים את המסע לרומניה והפגישה עם אנשי אש"ף" — אמר אתמול מזכ"ל מפ"ם ח"כ אליעזר גרנות בישיבת מרכז המפלגה.

לדבריו מפ"ם קיבלה במשך השנים החלטות חיובית בקשר לדיאלוג עם הפלשתינים.

יש נוסחה למגעים

הוא ציין את נוסחת שם-טוב-יריב, ואת החלטת המועצה אשר דיברה על הכרה הדדית בזכות ההגדרה העצמית, וכן את ההצעה שגובשה לפני שנה האומרת כי בעיית הסכסוך בין ישראל ושכנותיה וכן בעייתו הלאומית של העם הפלשתיני אינן ניתנות לפתרון אלא בדרך מו"מ ולא באלימות: המו"מ יהיה בין ממשלת ישראל, ממשלת ירדן, ונציגים מוסמכים של העם הפלשתיני ועל בסיס הכרה הדדית. מזכ"ל מפ"ם הדגיש כי לא כל החברים הבינו עד כמה העמדה הזו נועזת במציאות הישראלית, שיש בה דעת קהל הנוטה לצד הניצוית.

דורי לא סיפר

בהתייחסו ללטיף דורי, הבהיר גרנות כי לא נוח לו לדבר בהעדרו. יחד עם זאת סיפר כי לא ידע על המפגש ולא שמע עליו לראשונה מפיו של לטיף. לדבריו, אין הוא יודע עד היום מי יזם אותו, ומי מימן אותו, למרות שאלותיו. על המפגש נודע לי כאשר מזכירי קיבוצים שאלו את מזכיר הקיבוץ הארצי האם מותר לחבריהם לנסוע למפגש. מזכ"ל מפ"ם תיאר את השתלשלות הדברים מאז שנודע לו על המפגש ברומניה והבהיר כי „אמרנו במפורש שלא לנסוע". הוא סיפר גם כי כל זה קרה לאחר שרורי נסע נסיעה קודמת בניגוד להוראה שלו לא לנסוע.

נאבק בחוק מבלי להפירו

גרנות אמר כי כל הדבר קיבל חומרה יתרה לאחר שכוכבי שמש הבריון ברכים כי המפגש הזה בא להעמיד במבחן את החוק נגד מפגשים עם אש"ף. לדבריו מפ"ם שללה את החוק הזה אשר נולד בחטא ובקנוניה, זהו חוק מכוער, המטיל פגם על כל מי שרוצה לקיים דיאלוג. זה גם חוק טפשי שנותן בידי אש"ף אפשרות לתעתע בשמאל הישראלי, זהו חוק מטומטם.

אמר. יחד עם זאת הבהיר כי מפ"ם אינה נאבקת בחוקים ע"י הפרתם. אנחנו נאבק בחוק הזה בכנסת ובדעת הקהל, ובאופן שבו משנים חוקים בדרך דמוקרטית.

יתקיים דיון

גרנות חזר ואמר כי חברי מפ"ם לא יכולים להשתתף במפגשים כאלה ואסור היה לחברים שלנו לעשות את המעשה על פי כל אמת מידה מוסרית ופוליטית, וגם מפני שמוסדות המפלגה קבעו עמדה. מה שהם עשו לא מחייב רק אותם, זה מחייב גם אותי ואת המפלגה כולה, ואני תמהה על חברים שקמו להגן על הנסיעה — אמר. בהמשך סיפר גרנות כי נפגש עם שגריר רומניה ופנה אליו שלא יסבכו את עצמם ואותנו. מזכ"ל מפ"ם אמר כי כאשר יחזרו החברים יהיה צורך לדון איתם.

צבן — מזכיר מדיני

מרכז מפ"ם בחר אתמול ברוב קולות גדול בח"כ יאיר צבן כמזכיר

המדיני של המפלגה. את ההצעה העלה המזכ"ל אשר ציין את השיקולים להמלצתו, הוא הבהיר את חשיבות הבחירה בנציג עירוני לצוות המזכירים, אך הרגיש כי אין מדובר רק בעניין פורמלי, אלא גם חשוב מי האיש וחשוב המעמד האישי והציבורי שלו. לאחר דברי גרנות התקיים דיון שבו בלטו דברי חברים מן העיר ובראשם אליעזר רונן, אשר הדגישו כי לא די בבחירת מזכיר עירוני, אלא יש גם למנות אנשים מן העיר לתפקידי מפתח שבהם נמצאים היום אנשי הקיבוץ הארצי במפלגה. יעקב חזן הזהיר מפני עשיית חשבונות לא נעימים ומרים בין הקיבוץ והעיר.

שני פערים

ח"כ יאיר צבן אשר הודה לאמון שזכה בו מהמרכז ציין כי מפ"ם עומדת בפני שני פערים. האחד הפער שבין גודל המחנה, התומך בעמדותיה וגודל המחנה שמזדהה איתה כתנועה פוליטית. והשני, בין גורל הציבור שמפ"ם מייצגת אותו נאמנה, לאותו חלק שמודע לכך ומתרגם את זה לפעולה פוליטית ממשית. הוא אמר כי יש לנטוע גשר בין הפערים הללו.

המרכז אישר קיום מועצה בחודש מאי 87, אשר תדון ותיקבע תוכנית חברתית לאומית אלטרנטיבית. המרכז גם אישר את תקנון ועדת הביקורת. בראשית ישיבת המרכז הועלה זכרם של רב זכין, יוסף חמיס, ובנקו אדר. דברים לזכרם אמרו: היימי בורנשטיין, אליעזר גרנות, ישראל זמיר. את ישיבת המרכז ניהל חנן ארז.

בהודעה רשמית של אש"ף הקוראת להמשך

(סוף מעמוד ראשון)

מאת עודד ליפשיץ

התקשורת העולמית. ראשי שתי המשלחות אמרו שלמפגש כזה, בהשתתפות משלחות גדולות ובגלוי לא היה תקדים בעבר.

מול המשלחת הישראלית הלא רשמית, וכה 21 חברים, הופיעה משלחת רשמית פלשתינית בדרג גבוה, וכה 14 חברים שהגיעו לרומניה מחו"ל, ו־12 מפעילי אש"ף ברומניה.

ישבו בנפרד

קודמה למפגש קבלת פנים מטעם המארחים הרומנים ובמפגש עצמו היו עשרות עיתונאים, שדרים וכתבי טלוויזיה כולל אנשי תקשורת מסין ריגוסלביה, מזרח גרמניה וקובה. בניגוד למובטח הרומנים הצניעו את נוכחותם. לא היה יו"ר רומני למפגש, שבו נציגי שני הצדדים ישבו בנפרד.

אווירה חמה

גם באווירה, לאחר המפגש, נשמרה הפרדה בשל החוק האוסר מפגשים, אך לא היה במגבלות הטכניות כדי לפגוע באווירה החמה והפלשתינים ציינו שיש לכך משמעות סמלית. על פי המסורת הערבית ארוחה משותפת פירושה קירבה וידידות. ראשי המשלחת הפלשתינית הגיעו רק בארבע אחר הצהריים וקודמה לבואם תרושת שמועות.

בשעות הבוקר כונסו, בנפרד, מסיבות עיתונאים עם ראש המשלחת הפלשתינית ולאחר מכן עם ראש המשלחת הישראלית.

ידיעות על איומים

לטיף דורי מסר הודעת גינוי להפגנה על שגרירות רומניה בבירות וציין כי זהו המחיר ששולם ע"י שלטונות רומניה והעם הרומני עבור מאמציהם לשלום והבנה בין ישראלים ופלשתינאים. היו שמועות על איומים על משתתפי המפגש. אחד הפלשתינים אמר שהוא מעריך שלוש שנים בכלא הישראלי על פי החוק החדש, על מה שעלול לקרות לפלשתינים שהגיעו לכאן.

מילחם לא הגיע

היה ברור שכוונתו לסכנת נסיונות רצח מצד ארגונים פלשתינים קיצוניים. מי שלא הגיע למפגש הוא מוחמד מילחם, ראש עירית חלחול לשעבר וכיום מבכירי אש"ף.

„לא לפנות אליו"

בין הנאספים מסתובב המשפטן אמנון זכרוני שעל ראש בגדיו שלט הקורא לפלשתינים שלא לפנות אליו. „צריך להראות כמה החוק החדש מגוחך" אבל זכרוני אומר שזה עידוד על עבירתו.

מכתבו של גוטרמן

רגע מרגש היה כשיעל לוטן קראה את מכתבו של יעקב גוטרמן, אב שכול שבנו נפל בלבנון ולא הצליח להגיע לכנס. הוא קרא לצדדים לפתוח בדרישה ולממשלת ישראל להכיר בזכות הפלשתינאים להגדרה עצמית. את הנאום המרכזי של הצד הישראלי נשא, שמחה פלפן, ואמר: „היום יש א־סימטריה, היהודים הגשימו את חלומם למדינה והפלשתינאים סובלים מכיבוש וגלות, אבל, הסבל אינו פוטר את אש"ף מלגבש מדיניות שתקל על לוחמי השלום בישראל.

מנהיגות חדשה

נאמו גם דב ירמיה ודוד איש-שלום שאמר: „הקולכת וקמה מנהיגות חדשה מיוצאי עדות המזרח בישראל שתהפוך את ההמונים לגשר לשלום. „כמו כן דיברו יפה גבייש, ועל לוטן, ראובן קמינר ודוד גרון, הבכיר בנציגי אש"ף ג'נראל יחיה (מילואים) אמר לישראלים: „אנו מכבדים את האידיאל והאומץ שלכם, נמשיך להאבק על השלום, דורשים מאתנו הכרה בישראל. אנו דורשים גם הכרה בזכויותינו. זהו הרמז היחיד בדברים להכרה בישראל מצד הפלשתינאים".

לא היו חידושים

לטיף דורי אמר לכתב „קול ישראל", כי הפגישה עם אנשי אש"ף נהפכה לפגישה פומבית בגלל נוכחותם של עתונאים רבים. בדבריהם של אנשי אש"ף לא היו חידושים, אמר דורי, אך הוא הביע תקווה שיהיה לפגישה המשך.

דורי הביע את דעתו, כי בפגישה אתמול לא היה דבר העלול להיחשב לעבירה על החוק הישראלי.

●

מאת כתבי א. פי. ורויטר

(סוף מעמוד ראשון)

אבו־נידאל מאיים על רומניה

ארגון המחבלים של אבו־נידאל איים אתמול לפגוע ברומניה ובמשלחת של אש"ף, ותגדיר את הנשיא צ'אושסקו כ„בלדור של התנועה הציונית".

בהודעה שפורסמה מטעם הארגון בדמשק נאמר: „אנו מוקיעים את הסחר־המכור השפל של המשטר הרומני ומכריזים, כי אלה הרוצים למכור את העניין של העם הפלשתיני ישלמו מחיר גבוה."

ההודעה מאשימה את נשיא רומניה, כי „הגיש שירותים חשודים לציונות", מאז תרם להסכמי קמפ דייוויד ועד ללחצים שהפעיל על מנהיג אש"ת, יאסר ערפאת, כדי שיחזור בו מהחלטת אש"ף לראות בציונות „תנועה גזענית".

ההודעה מזהירה גם את „ההנהגה הסוטה והבוגדנית של אש"ף", ומכריזה, כי „אלה שהחליטו לזלזל במאבק של העם שלנו ישלמו מחיר יקר."

עובד

(סוף מעמוד ראשון)

המשטרה הטילה איפול חמור על פירסום שמות העצורים. היום תוצא פקודת מעצר נגדם. נודע כי עובד המדינה נעצר לאחר פעולת מודיעין עניפה וכי הוא חשוד בקבלת טובות הנאה בקנה מידה גדול.

עבירות הצוואהרון הלבן

היחידה הארצית לחקירות הונאה במטה הארצי של המשטרה אינה מסוגלת לגייס ורואה חשבון שיסייע לה בפתרון בעיות פשיעת הצווארון הלבן. זאת גילה אתמול מפכ"ל המשטרה דוד קראוס, במסיבת עתונאים בשפרעם.

צבריה נולדה לזוג שצ'רנסקי

לבני הזוג, נתן ואביטל שצ'רנסקי נולדה לפנות בוקר בת, צברית, בבית החולים ליולדות „משגב לדך" בירושלים.

בשיחה עם עתונאים אמר האב המאושר כי בתו „היא יפה מאד, היא „קופי" (העתק) מלא של אביה. היא רגועה ויש לה חוש הומור".

בתמונה: שצ'רנסקי עם הרופאים בביה"ח „משגב לדך" (תצלום: הררי)

ח"כ בראון (ר"צ) קיים מסע הרצאות משותף עם מילחם

„הוא איש רעיים בעל קסם אישי רב"

מאת בצלאל עמיקם, כתב „על המשמר"

מוחמד מילחם, ראש עיריית חלחול לשעבר והיום נציגו הבכיר של אש"ף, הנוטל חלק במפגש עם אנשי השמאל ברומניה, נפגש כעבר עם אישי ציבור ישראלים. אחד מהם, ח"כ מרדכי בראון (ר"צ) אף ערך עמו מסע הרצאות משותף ברחבי ארה"ב. סיפר אתמול ח"כ בראון לכתבנו: ביוזמת ארגון הקווייקרים הנוצרי וארגון השמאל היהודי „המצע החדש", קיימנו מסע משותף במדינות רבות בארה"ב כשכל צד מביע בחופשיות את עמדותיו ומתווכח עם זולתו. מצאתי את מוחמד מילחם כאיש רעיים בעל קסם אישי רב. הוא הירבה לדבר על פיוס היסטורי ופשרה בין שני העמים.

ח"כ מרדכי בראון ציין כי באותה עת (לפני כשנתיים) לא כיהן מילחם בתפקידו הרם הנוכחי בצמרת אש"ף, והוא היה ממורמר מאוד על שגורש מעירו חלחול וממולדתו. מילחם השאיר שם את בני משפחתו ומאז נבצר ממנו לבקר במקום.

הטבות שכר הובטחו

(סוף מעמוד ראשון)

רשימת ההטבות

שליחי שר הבינוי התחייבו בטיוטת ההסכם שאם יפסיק ציבור העובדים בחברה להתנגד למינויו של סרוסי, תסכים לשכת שר הבינוי והדירקטוריון של החברה להעניק לעובדים מענק שכר בגובה של חודש אחד; להעניק למחצית מספר העובדים העלאת שתי דרגות (אחת באפריל ואחת בספטמבר) ולתת ליתר העובדים עליה של דרגה אחת ופיצוי מיוחד עבור הדרגה השנייה. כן מתחייבים רגב ומור להשיג לעובדים תשלום החזקת רכב לכל העובדים שעד כה לא שולמו להם תוספת זו.

אישור האוצר

למעשה נאמר לעובדים שעליהם להפסיק להתנגד למינוי, שכן השר לוי מעוניין בו ומוטב להם להסכים להצעותיו של היו"ר מור. מור ורגב ערבים ומתחייבים להשיג את אישור האוצר עד ל־9 בנובמבר להסכם השכר החדש ומציינים, שאם לא יעמדו בכך, יחזור סרוסי מיד לעבוד בלשכת השר לוי, או בחברת לוד רמלה.

יועצו של לוי

התנגדות העובדים למינויו של סרוסי, לשעבר יועצו של לוי אשר פוטר עקב ראיון חושפני למקומון „העיר", באה לאחר שנודע להם על הכוונה להמציא משרה שכלל לא היתה קיימת קודם לכן. יצויין שהתמרמרות העובדים והתעוררה לאחר שבחברה נערכו בחודשים האחרונים פיטורין של כ־50 מעובדיה. העובדים אף עתרו בשעתו נגד העתירה לבג"צ.

רתחמה בוועדת הכספים

הכוונה לחתום על הסכם של העלאות שכר תמורת הסכמה למינוי פוליטי, עורר תרעומה בוועדת הכספים של הכנסת. מרכז המערך בוועדת חיים רמון דרש את התערבותו של מבקר המדינה. מרכז הליכוד ח"כ אריאל ווינשטין תמך בדרישה וציין כי גם מבקר ההסתדרות צריך להצטרף שכן נציגי ההסתדרות הם צד בהסכם שנחתם.

באוצר מכחישים

באוצר הכחישו אתמול שידעו על ההסכם. יו"ר הרשות לחברות ממשלתיות זאב רפואה אמר אתמול שהוא לא ידע על הסכם כזה ובוודאי שלא היתה כל התחייבות מצידו לאשר אותו.

המנכ"ל: אין קשר

„דירקטוריון חברת שיכון ופיתוח ידון בשבוע הבא בתוספות שכר והעלאות דרגה לכל עובדי החברה". על כך מסר לכתב „על המשמר" דוד מור יו"ר הדירקטוריון. הוא הכחיש את הידיעה שפורסמה אתמול כאילו כל עובדי החברה קיבלו תוספות שכר ושינוי בדרגות בגלל הסכמתם למינוי אבנר סרוסי. מור אמר כי הדירקטוריון אישר את כניסת סרוסי לעבודה לפני שבוע, לפי המלצת מנכ"ל החברה שלמה שטנר, וכי אין כל קשר בין כניסת סרוסי לתוספת שכר לעובדים.

צבן: פוליטיזציה

יאיר צבן (מפ"ם) דרש לקיים דיון בוועדה לביקורת המדינה של הכנסת בפרשת העיסקה שנעשתה סביב הנסיונות למינוי אבנר סרוסי, עוזרו של דוד לוי, לסגן מנהל בחברת שיכון ופיתוח הממשלתית.

צבן אומר כי עיסקה זו היא בבחינת ביטוי נאמן לתהליך ההולך וגובר של פוליטיזציה בחברות הממשלתיות. תהליך ההורס כל חלקה טובה בשירות הציבורי.

ח"כ חיים רמון אמר אתמול ל„על המשמר", כי יש לערוך בדיקה נוספת של כל הפרטים הקשורים לפרשת „שיכון ופיתוח". „ראיתי את המסמך שעליו דובר. אבל המסמך הזה אינו חתום. אם הפרטים במסמך הזה נכונים, צריך לפנות מיד למבקר המדינה", אמר רמון.

העל־יסודיים

(סוף מעמוד ראשון)

מהסתדרות המורים נמסר, כי המורים העובדים ברשתות אורט ועמל ישבתו היום. כל המורים בחטיבות־הביניים, בחטיבות העליונות ובסמינרים, ישבתו במקרה שאפילו מורה אחד לא קיבל את משכורתו.

ולבר פנה לשמיר

מזכ"ל הסתדרות המורים יוסף ולבר, פנה ללשכת ראש הממשלה וביקש להיפגש עם יצחק שמיר כדי להעמידו על חומרת המצב. ביום א' תתכנס הנהלת הסתדרות המורים כדי לדון בהמשך צעדיה.

הבוקר ייפגשו שרי החינוך והאוצר, אך ספק אם יצליחו ליישב את המחלוקות ביניהם. קרוב לוודאי, כי הנושא יועלה בישיבת הממשלה אשר תצטרך להכריע מי צודק בפרוש החלטות הממשלה בדבר גובה הקיצוצים במשרד החינוך.

לא יהיו כלי משחק

יו"ר חאנף לאיגוד מקצועי בהסתדרות, חיים הברפלד, אמר אתמול כי צערי המחאה של איגודי המורים נגד הלנת שכרם ע"י רשויות השלטון השונות, מוסדות ומשרדי הממשלה הנוגעים בדבר חייבים לנטוש מיד את השיטה של ניהול התנצחויות ביניהם לבין עצמם בנושאי תקציב כאשר המורים הם קורבנות מהלכיהם.

נבון בשובו: האוצר מנהל מסע עונשין נגד החינוך

שר החינוך יצחק נבון, האשים אתמול את האוצר שהוא מנהל „מסע עונשים נגד משרד החינוך" אמר, כי „אם האוצר ינהג בהתחשבות, אפשר יהיה למצוא פתרון למשבר הפוקד את „המערכת כעת", נבון שוחח עם כתב עתו"ם, בשובו במטוס „אל על" מלונדון.

על המשבר אמר נבון, כי „זה לא היה צריך לקרות (לא היה חייב להגיע למצב כזה, כשמשרד החינוך לא מקבל את הכספים שלו, לא נוכל להשלים עם זה אמר.

„על המשמר"
עתון יומי
[Arabic text]

המו"ל: עתון וספר בע"מ
עיתון מפלגת הפועלים המאוחדת

עורך ראשי: סבר פלוצקר
עורך משנה: ישראל זמיר
מזכיר המערכת: עדה סער

המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב טל. 378833
חשבון בבנק הדואר 3—43360—4
תמען למכתבים: שירות שק־דואר נעול ת"א 61999

"AL-HAMISHMAR"
(The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone: 378833 Telex: 341652

סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בניין סנטור חדרים 102—121, טל' 225125-6; חיפה: 33134 רח' סבוגור 17, טל' 673673; המען למכתבים: ת"ד 1316 ירושלים 91008, ת"ד 4007 חיפה 31040.

מכולות נשק לאיראן הוטענו בחשיכה באילת על אוניה דנית

טוען העיתון „פוליטיקן" המסתמך על עדותו של איש צוות מהאוניה „מורסו" ■ נשיא איראן לשעבר בני אל סאדר: נשק מישראל מגיע לאיראן דרך מדינה אירופית — במטוסים איראניים

קופנהאגן. — אוניות־משא דניות הובילו בחשאי נשק מישראל לאיראן — טוען אתמול העתון הליברלי „פוליטיקן" בקופנהאגן.

האוניה „מורסו", של חברת הספנות י. פולסן בקורסור, הטעינה בחשאי ובחשכת־הלילה במהלך חודש אוקטובר, 26 מכולות של נשק ותחמושת בנמל אילת והפליגה לנמל באנדר עבאס, באיראן. „שם האוניה החליף ל„סולאר", על־פי דרישת הישראלים, בטרם הגיעה לאילת — מסר אחד מאנשי הצוות. הכוונה היתה, לדבריו, שאיש לא ידע כי האוניה ביקרה בישראל.

„מורסו" הגיעה לבאנדר עבאס ב־21 באוקטובר, לאחר ששמה המקורי נרשם מחדש על דפנותיה.

כבר 14 חודשים

„וושינגטון פוסט" טען אתמול, מפי מקורות יודעי דבר, כי איראן קיבלה נשק ב־14 החודשים האחרונים, בעקבות פגישות חשאיות בין נציגים אמריקניים ואיראניים, שהובילו לשחרורם של שלושה בני־ערובה אמריקניים בלבנון ב־14 החודשים האחרונים. לדברי העתון, פירק מטוס „די.סי-8" טעון נשק שמקורו בישראל, פירק את משלוחו, שכלל חלפים למטוסי־קרב אמריקניים „אפ־4" ו„אפ־5", ב־14 בספטמבר אשתקד, בעיר האיראנית טאבריז.

המטוס, שהיה אמור לטוס לאחר־מכן לספרד, נאלץ לחנות כלוב בדרכו חזרה, שלא כמתוכנן, בעקבות תקלה במכשיר האלחוט.

אותו יום שוחרר הכומר בנג'מין וירו, שהיה מוחזק 16 חודשים בידי „הג'יהאר האיסלמי" בלבנון.

עוד מסר העתון, כי משלוח חשאי נוסף של נשק בוצע בתנאים דומים ביולי, בערך באותו זמן שבו שוחרר הכומר לורנס מארטין ג'נקו, גם הוא בן־ערובה אמריקני בלבנון.

ארה"ב לא התנגדה

העתון אינו מוסר פרטים כלשהם על מקורות הנשק, ומקור אחר מסר, כי הנשק נרכש כנראה בשוק הפרטי, וממשלת איראן שילמה את תמורתו. אולם ארה"ב לא התנגדה לעיסקה, למרות האמבארגו הרשמי, שהוכרז כבר ב־1979, על מכירת נשק לאיראן — מסר המקור לעתון.

רייגן מכחיש

הנשיא רייגן הדגיש אתמול, כי אין יסוד לידיעות שארה"ב ואיראן עשו עיסקה חשאית לשחרור בני הערובה האמריקניים. הוא הוסיף, כי שמועות אלה מעמידות בסכנה את המאמצים לשחרורם של שלושת בני־הערובה שעדיין מוחזקים בידי „הג'יהאר המוסלמי" בלבנון.

סוריה בעד תיאום

בדמשק אמר אתמול ראש ממשלת סוריה, עבד אל־ראוף אל־קאסם, כי סוריה מוכנה לתיאום בין מדינות, כדי לסייע לשחרורם של בני־הערובה המערביים בלבנון. בראיון לתחנת השידור הצרפתית, הוסיף אל־קאסם, כי סוריה מרוצה מקשריה הנוכחיים עם צרפת. הוא אמר, כי „צרפת מבקשת לנהל מדיניות עצמאית, משוחררת מלחצים אמריקניים וישראליים".

ישראל מספקת

חנה אייש־הורוביץ כתבת „על המשמר" בניו־יורק, מוסרת:

מי שהיה נשיא איראן ושר החוץ שלה, אבו חסאן בני אל־סאדר, אמר ביום ד', כי ישראל מספקת לאיראן נשק. אל־סאדר, שהתראיין בתכנית הטלוויזיה „נייט־ליין" ממקום שהותו בפאריס, סיפר, כי נשק מישראל מוטס לעיר באירופה (שבשמה לא נקב), ובאותה עיר הוא מועמס על מטוסים איראניים, המטיסים אותו לאיראן.

גם האמריקנים

בתשובה לשאלת המראיין, טד קופל אם הישראלים מטפלים במשלוחי נשק אמריקני לאיראן, אמר בני אל־סאדר: „אלה שני דברים נפרדים לחלוטין. אני בטוח בכך." הוא הסביר, שהאמריקנים מביאים לאיראן, במטוסים אמריקניים ללא סימני־זיהוי, חלפים לנשק אמריקני, ואילו הישראלים שולחים לאיראן נשק, המגיע במטוסים איראניים. המשלוחים האמריקניים נמשכים, לדבריו, זה מספר חודשים לפחות. לדעת בני־הערובה האמריקניים המוחזקים בלבנון, אלא גם לעובדה, שאיראן מקיימת קשרים עם ברית־המועצות, „לא רק בקשר לזכיונות של נפט ושל גז, אלא גם בקשר לפתרון מלחמת איראן־עיראק, במקרה כזה, תשתרע „חגורה אדומה" מאפגניסטן עד סוריה".

יועץ הנשיא תיווך

עוזי מחנימי, כתב „על המשמר" בבריטניה, מוסר:

מקורות ערביים בלונדון מוסרים, כי יועצו של הנשיא רייגן, קולונל אוליבר נורת, מילא תפקיד מרכזי במו"מ הסודי בין ארצות־הברית לאיראן.

המקורות מציינים, כי נורת, יועצו של הנשיא רייגן לענייני המזה"ת, ביקר בשבוע שעבר בנושאי כביירות ונפגש שם עם נציגים של ארגון „הג'יהאד האיסלמי". כעבור זמן קצר שוחרר בן־הערובה האמריקני דייוויד ג'ייקובסן.

האדריכל — פוינדקסטר

איש־מפתח חשוב, שהיה למעשה אדריכל המשא־ומתן הסודי בין ארה"ב לאיראן הוא יועץ הנשיא רייגן לבטחון לאומי, אדמירל ג'ון פוינדקסטר. הנשיא רייגן אישר אישית את התוכנית של פוינדקסטר וידעו על אודותיה רק בודדים במימשל.

שחרור 2 הצרפתים נדחה כדי לסחוט מפאריס ויתורים נוספים

מאת א. יפה, כתב „על המשמר" בצרפת

פאריס. — שני בני־הערובה הצרפתיים, שסוריה הבטיחה לצרפת לשחררם אתמול בבוקר, בתמורה על סיכול הסאנקציות האירופיות נגדה, עדיין לא שוחררו.

השבועון הפאריסי „אונמה דה ז'ורי" מסר, כי שר החוץ האיראני, עלי אכבר ואליאטי, הסביר לנשיא סוריה, חאפז אל־אסאד, כי „שחרורם (של בני־הערובה הצרפתיים) עכשיו יהיה מוקדם מדי, שכן השיחות בעיצומן ואפשר לסחוט מצרפת ויתורים נוספים". שחרור מוקדם עלול לעורר את הצרפתים לסרב לשחרר שני מחבלים פרו־איראניים.

פאריס שילמה לטהראן כמה מיליוני פראנקים. אחרי שיחות במשרד החוץ הצרפתי עם משלחת איראנית, שבה השתתף, כחבר לכל דבר, ראש „החיזבאללה" בבעל־בק, חוסיין מוסאווי.

הכתבים מובטלים

כתבי הטלוויזיה הצרפתיים, שהוחשו לדמשק לסיקור שחרורם של בני־הערובה הצרפתיים, נותרו מובטלים. הם דיווחו, כי מסיבות מסתוריות נדחה מועד השחרור של שני הדיפלומטים הצרפתיים, המוחזקים כבני־ערובה, קארטון ופונטיין, שנקבע לאתמול בבוקר. אסאד הכטיח לראש ממשלת צרפת, ז'אק שיראק, להשיג את שחרור שני הצרפתים לפחות לפני יום כ', מועד כינוס שרי החוץ האירופיים לדיון מחודש בפעולת־עונשין נגד סוריה.

בסופו של דבר
אתה הוא צרכן המים
הגדול ביותר במדינה

לא החקלאות צורכה הרבה מים — אתה הוא שצורך אותם. בכל תפוז שאתה אוכל ובכל כוס חלב שילדך שותה, יש הרבה מים — כל המים שהיו דרושים כדי לגדל את התפוז ולהצמיח את הירק שאכלה הפרה החולבת.

האם ידעת שכדי לגדל אבטיח אחד (כן, אבטיח אחד) זקוק החקלאי ל־200 ליטר מים. ואם תפוח עץ, הפרי הפשוט, הבריא והפופולרי, צורך 22 ליטר מים, נסה לחשב כמה מים צורך עץ שלם של תפוחים.

המים שהחקלאות מקבלת – עוברים אליך בסוף הדרך. אם לא ייעשה מה שצריך להיעשות כדי לפתח את מקורות המים בישראל, כדי לאגור את מי שטפונות וכדי לטהר את מי־הקולחים – החקלאים יהיו בצרה צרורה, ואתה אתם יחד.

מוכרחים לשנות את סדרי־העדיפויות הלאומי.

מוכרחים לפתח את מקורות המים.

אל תתן לחקלאות למות!

החקלאים בישראל

רב שיח
בסניף רמת־גן
ביום ראשון 9.11
בשעה 19.00
בהשתתפות:
דב פלג
חבר הוועדה המרכזית
ח"כ אורה נמיר
ח"כ כהן אורגד

חדשות

רבין: פגיעה משמעותית בבטחון בעתיד הקרוב אם נמשיך לקצץ ולהסתכן

קיצוץ כזה, כמותי ויחסי לא היה בתקציב הבטחון מאז קום המדינה ■ תוספת התקציב המבוקשת „נועדה לשיפור באיכות הלחימה בלבד"

מאת אבי בניהו,
כתבנו הצבאי

„תביעת מערכת הבטחון מהממשלה לתוספת של 250 מיליון דולר לתקציב הבטחון נועדה לשמירת איכותו של צה"ל ולא להגדלת הצבא. הקיצוץ בשלוש השנים האחרונות טומן בחובו סיכון רב באשר לעתיד". דברים אלו אמר אתמול שר הבטחון יצחק רבין במפגישה עם כתבים צבאיים.

שר הבטחון תיאר במשפטים קודרים את משמעות הקיצוץ המתמשך בתקציב הבטחון. „רמת ההוצאה לבטחון המדינה ממשאביה הורדה מ־3.2 מיליארד דולר עד 1983 ל־2.5 מיליארד בשנתיים האחרונות. קיצוץ כזה, כמותי ויחסי לא היה בתקציב הבטחון מאז קום המדינה.

היתה חייבת להיות לכך משמעות רבה לגבי פעילות צה"ל ומשרד הבטחון. הורדת סדר הכוחות הלוחם של הצבא, הפחתת האימונים תוך פגיעה בכל הזרועות וקיצוץ כואב בתקציב למחקר ולפיתוח" אמר רבין.

הוא הוסיף כי הקיצוץ חל גם בהזמנות ההצטיידות וכי הקיצוץ במחקר ובפיתוח הוא דבר שיפגע בעתיד בצה"ל.

שעת טיסה־איש קבע

„הגעתי למסקנה שלאחר כל מה שעשינו לא נוכל להתמודד עוד בתקציב הנוכחי מבלי לפגוע משמעותית באיכות הכוח הצבאי שנותר. דומני שהמשך נטילת סיכונים יפגע משמעותית כבר בעתיד הקרוב.

לכן אנו מבקשים את התוספת שנועדה לשיפור באיכות הלחימה בלבד". מציין שר הבטחון. כתבנו הצבאי מוסיף כי החוב הכספי של ישראל לארה"ב בגין עסקות רכש אמצעי לחימה מגיע ללמעלה מחמישה מיליארד דולר — סכום השווה לשלוש שנות סיוע אמריקני.

כדי להמחיש לממשלה ולציבור את משמעות תקציב הבטחון הזכיר השר רבין כי שעת טיסה אחת של מטוסי F-15 עולה כיום 15 אלף דולר — סכום השווה לאחזקת איש קבע במשך שנה תמימה.

פגישה עם סגן שר ההגנה האמריקני

סגן שר־ההגנה של ארה"ב ויליאם טפט המבקר בישראל, נפגש אתמול בבוקר עם שר־הבטחון יצחק רבין בלשכתו בת"א. בפגישה השתתפו גם סגן השר מיכאל דקל, מנכ"ל המשרד דוד עברי, הרמטכ"ל ופקידים בכירים מהפנטגון וממשרד הבטחון.

סגן השר טפט שביקורו הוגדר כ„ביקור להכרת התעשיות הבטחוניות בישראל". מסייר כאן בתעשיות השונות ובפרוייקטים לייצור אמצעי לחימה.

לסגן השר מתלוות רעייתו ג'וליה, הממונה בארצה על סיוע חרום לאזורי מצוקה. הגב' טפט ביקרה אתמול בכיה"ח תל־השומר, בהג"א ובמערך המל"ח והוצגו בפניה לקחי הסיוע של מערכת הבטחון לאסונות בינלאומיים תוך דגש על הסיוע שניתן בשעתו למקסיקו ולקמרון.

נשיא המדינה, חיים הרצוג, בפגישתו אתמול עם תלמידים יהודיים, שהתכנסו לכבודו בבית־הכנסת (צילום: [illegible])

שחל מציע למכור את בתי הזיקוק באשדוד לחברות הדלק

מאת חיים מרגלית,
כתב „על המשמר"

תוכנית רפורמה מקיפה במשק הדלק הציג שר האנרגיה והתשתית משה שחל בישיבת ועדת הכלכלה שהתקיימה ביום שלישי. השר שחל הציג בפני הוועדה מבנה שבו קיימת זהות אינטרסים בין בתי־הזיקוק לרוכשי הנפט הגולמי, לפיו רק בתי הזיקוק ירכשו דלק גולמי, יזקקו אותו וחברות הדלק יקבלו אותו מהם.

יעד זה לדברי השר יושג על־ידי חברות הדלק כאשר יכנסו בשותפות לבתי הזיקוק. השר הציע לחברות הדלק שאם הן אינן רוצות להכנס לשותפות זו, אופציה אחרת, לפיה ירכשו את בית־הזיקוק באשדוד שהממשלה מוכנה למכור אותו.

כן מציע השר שחל אפשרות לחברות הדלק לייבא מוצרי דלק ולהתחרות בבתי הזיקוק.

כן הודיע השר לועדת הכלכלה כי הוא עומד להפקיע מידי חברות הדלק את הבעלות על מלאי הדלק האסטרטגי ולהעבירו לפיקוח ישיר של גורם ממשלתי.

השר מציע לצמצם את מספר החברות הפועלות בתחום האיחסון והובלת הדלק וזה יושג על־ידי מיזוג חברות „פי־גלילות" וחברת שירותי נפט. הוא מציע גם ריאורגניזציה של חברות הגז וליצור שירותי גז זולים ויעילים לצרכנים.

לדברי ח"כ ויקטור שם־טוב נציג מפ"ם, ועדת הכלכלה לא הגיעה לידי החלטה בהצעותיו של שחל. ח"כ שם־טוב הציע שבטרם תחליט הוועדה יוזמנו נציגי חברות הדלק להביא טענותיהם בפני הועדה. ח"כ שם־טוב התנגד למכירות חברות ממשלתיות הקשורות בתשתית הכלכלית ומובן שחברות הדלק עוסקות בנושא זה. שם־טוב הזכיר לשחל כי הליכוד התחיל בזמנו בליברליזציה של המשק והביא לאינפלציה דוהרת שהגיעה למאות אחוזים ולכן הוא מתנגד להצעות הליברליזציה של שחל.

שרון פנה לשמיר לזמן דיון על ריווחיות היצוא

מאת אורי נחשון, כתבנו הכלכלי

שר־התעשיה והמסחר, אריאל שרון, פנה אתמול לראש־הממשלה, יצחק שמיר, וביקשו לזמן דיון בנושא היצוא וריווחיותו. שרון מבקש משמיר לפעול כדי לייעל ביצוען של החלטות שהתקבלו עד ביוני 86'. מדובר בהחלטות מתוך תוכניתו של שר התעשיה להגנת היצוא, שבמרכזן הפחתת דמי הביטוח על יבוא לשם יצוא, סיוע למפעלי האלקטרוניקה ומציאת הסדר להפחתה קבועה של דמי הביטוח הלאומי.

חברים מסידני מספרים על וענונו

אדם שקול, בעל נשמה טובה עד שיום אחד נעלם והפתיע

כתב „על המשמר"

אם „תראה את מוטי בישראל, מסור לו כי אנו אוהבים אותו ומתפללים לשלומו" — ביקשו אתמול חבריו הקרובים של מרדכי וענונו. חבריו של וענונו, כולם צעירים בשנות ה־20 לחייהם, שוחחו עם כתב „על המשמר" במכולית הנשיא הרצוג, בכנסיה שבה הוטבל וענונו לנצרות.

החברים סיפרו כי אין להם ספק שוענונו נמצא בישראל. כך אומר גם הכומר ג'ון מקנייט, אשר שב לסידני מישראל, לאחר שלא עלה בידו לברר את גורל בן קהילתו.

„לא נסעתי לישראל לעשות בעיות או לגרום מבוכות וגם לא לצרכי תקשורת... נסעתי כי הייתי חייב לברר מה עלה בגורל בן קהילתי. אשר אני סבור שהוא זקוק באופן דחוף לחיזוק מוסרי ורוחני". אמר אתמול מקנייט.

הכנסיה שוכנת בלב הרובע השוקק חיים ביום, והמשמש אתר פעילות לזונות ולסמים בלילה.

הרובע הזה, בשל מחירי הדירות הנמוכים שבו, משמש מקום ריכוז לישראלים יורדים ומבקרים, וכך הגיע לשם גם מרדכי וענונו.

הכנסיה עצמה היא קומפלקס הכולל לבד מהכנסיה האנגליקנית גם בניין משרדים צמוד וכן את ביתו של הכומר מקנייט.

לא איש שליפות

בתוך הסלון הצנוע של הכומר תלויה תמונתו של וענונו. „אנחנו מכירים את וענונו. מוטי לא היה איש של שליפות. הוא היה עושה הכל במחשבה שקולה מקטן ועד גדול. הוא בחור עדין, בעל נשמה טובה שהפתיע גם אותנו. לא ידענו דבר על תוכניותיו עד שיום אחד נעלם — ושב והופיע כשכל העתונות שמעה על הסיפור. אם הוא לא בישראל — איננו מבינים מדוע הוא לא מתקשר לומר ולו בקצרה שהכל בסדר עימו. יש לנו תחושה שהוא בצרה". מספרים חבריו של מרדכי וענונו.

כאשר שאלתי את ג'ון מקנייט האם יש בדעתו לפנות בעניין וענונו לנשיא חיים הרצוג בעת ביקורו באוסטרליה כעת — ענה מקנייט: „הרצוג הוא ראש מדינה, אדם עם כבוד. אני לא מתכוון לפגוע בביקור או להפנות אליו בקשה. אך ברגע שיסיים הרצוג את ביקורו — נוציא הודעה בנושא.

בעת הפגנת אוהדי אש"ף נגד ביקורו של חיים הרצוג בסידני — הונפה כרזה אשר קראה בין היתר: שחררו את מרדכי וענונו.

„הגרוש הוא עונש אפקטיבי אך אין להשתמש בו יתר על המידה"

מאת אבי בניהו,
כתבנו הצבאי

„עונש הגרוש מהארץ והמעצר המינהלי בשטחים הוא העונש האפקטיבי ביותר מבחינת השלכתו והשפעתו, אולם לא צריך להשתמש בו יתר על המידה". דברים אלה אמר אתמול מקור בטחוני בכיר בבואו להסביר את מדיניות הענישה בשטחים.

המקור הסביר, כי מדיניותו של שר הבטחון היא שלא לנקוט בעונשים קולקטיביים בשטחים ואם רוצים להעניש „מטרות נקודה", הרי שמערכת הבטחון זקוקה לעונש הגרוש והמעצר המינהלי.

„שיטת הענישה הזו היא מותרת ומוכרת בחוק. אם יש איגוד מקצועי שיודעים שיש בו פעילות חתרנית ותבלנית ניתן לסגור אותו לגמרי או לחילופין לקחת 3 אנשים מרכזיים ולהטיל עליהם מעצר מינהלי. מערכת הבטחון מעדיפה את הדרך השניה.

בכל מקרה ההחלטה לא קלה" ציין המקור הבטחוני הבכיר.

שרון מאשים חברים בחרות ב„נטיות שמאלניות"

מוכנים לנהל מו"מ אפילו על ירושלים

מאת יהודה צור, כתב „על המשמר"

בתקופה שפרס כיהן כראש ממשלה חל טישטוש רעיוני בעמדות הליכוד שמתבטא בכך שישנם אנשים שלנו שאומרים שהם מוכנים לדון על הכל במו"מ כולל ירושלים, אמר השבוע השר אריאל שרון במפגש עם פעילי „חרות" בצפון בביתו של דני חזן, חבר מועצת עיריית צפת.

שרון אמר בפגישה שבשנתיים האחרונות חלה שחיקה רעיונית בליכוד המתבטאת בגלישה לעבר עמדות המערך. כל זה כדי למצוא חן ולהלביש אחרת בציבור מבלי להתחשב במדיניות ואידיאולוגיה שלשמם נבחרו.

השר סבור, כי בעקבות התפתחויות אלה צפויה בעוד שנתיים מערכה בחירות קשה ביותר, שבה תעמוד „חרות" במבחן של האידיאולוגיה שלה. הוא קרא לפעילים בצפון למחות בפני הנהגת תנועת החרות על־ידי מברקים ומכתבים כדי לדרוש ממנה לבצע את המדיניות שלשמה נבחרה.

מיכאל שירמן ואחותו אינסה פלורובה עברו אתמול בדיקת רקמות בבית החולים הדסה עין־כרם בירושלים כדי לבדוק את האפשרות של השתלת מח עצם מהאחות לגופו של שירמן החולה בסרטן הדם. שני האחים הגיעו בבוקר ליחידה להתאמת רקמות בהדסה עין כרם והתקבלו שם על־ידי מנהל המחלקה פרופ' חיים בראוטבר, בבית החולים נלקחו מ־2 האחים דגימות דם והתוצאות הבדיקה יתקבלו בעוד כשבוע ויועברו לרופאו האישי של שירמן בבית החולים קפלן ברחובות אשר יחליט אם יש התאמה בין שני האחים ואם קיים סיכוי להשתלה.

פרופ' בראוטבר סבור כי הסיכוי להתאמה מלאה הוא של 25 אחוזים, אך יש אפשרות גם למצוא תורם מתאים בציבור.

בתום הבדיקה אמרה אינסה פלורובה: אני מאד מאושרת. חיכיתי הרבה זמן לרגע הזה ומוכנה לקראתו כבר מפברואר. שירמן אמר כי עכשיו הוא חל בטיפול אותו הוא צריך להתחיל מיד כאשר אובחנה מחלת סרטן הדם בגופו אילו אחותו היתה כבר במדינה „נורמלית".

בתצלום: האחים נבדקים בבית החולים הדסה
(תצלום: יצחק הררי)

"על המשמר"

המוסף לשבת

צילום: יונתן סלינגר

שביתת המורים

יצחק שור

שווים יותר ושווים פחות

משרד האוצר תובע ממשרד החינוך לקצץ 101 מיליון שקלים מתקציבו. המורים מסרבים. משרד האוצר מעביר למשרד החינוך רק חלק מהכספים. בתי־הספר העל־יסודיים שובתים. האוצר נבהל ומסכים לשחרר עוד קצת מן הכספים. משרד החינוך והסתדרויות המורים מביעים סולידריות עם הגננות והשרתים. מי, לעזאזל, קובע סדרי עדיפות פנימיים?

משרד האוצר ניצל השבוע את שהותו של שר החינוך והתרבות יצחק נבון בחו"ל, בשליחות הממשלה, כדי להוליל משבר חמור במערכת החינוך. אמש חזר השר נבון, והמחר הוא ייפגש עם שר האוצר משה נסים, קשה להאמין שהמחלוקת ביניהם תיושב. סביר להניח שהיא תובא ביום א' להכרעת הממשלה.

בראשית השבוע העביר משרד האוצר למשרד החינוך 109 מיליון שקלים במקום 145 מיליון. משמעות הנתונים הללו היא, שהמורים היסודיים ועובדי משרד החינוך קיבלו את משכורתם, אך כל יתר אגפי המשרד משותקים. למשרד החינוך לא היו כספים כדי לשלם לרשויות המקומיות את הסכומים המגיעים להן עבור משכורת המורים העל־יסודיים, וכן את התשלומים להסעות תלמידים במועצות האיזוריות ולמוסדות תרבות.

איתות לממשלה

ביום ד' השבוע נבהל משרד האוצר מן התגובות המיידיות של ארגוני המורים. ארגון המורים העל־יסודיים השבית „רק" את בתי־הספר שמוריהם לא קיבלו משכורת. הסתדרות המורים גילתה סולידריות עם עובדי מערכת החינוך שאינם מורים, והשביתה ביום ה' את בתי־הספר כדי לאותת לממשלה, שלא תשלים עם פגיעה במשכורות השרתים, מזכירות בתי־הספר, העוזרות לגננות. ביום ד' הודיע נציג אגף התקציבים של משרד האוצר, שי טלמור, לוועדת החינוך של הכנסת, כי משרדו מוכן להעביר עוד באותו יום 30 מיליון שקלים למשרד החינוך, כדי שזה ישלם את משכורות המורים העל־יסודיים. משרד החינוך ומרכז השלטון המקומי לא נפלו בפח. מנכ"ל משרד החינוך והתרבות, ד"ר שמשון שושני, הודיע מייד, שאם האוצר אכן יעביר 30 מיליון שקלים, ישלם משרד החינוך לא את משכורות המורים העל־יסודיים לאוקטובר, אלא את משכורת העוזרות לגננות, השרתים והמזכירות, שלא קיבלו את משכורתיהם זה חודשיים. שושני השיב לנציג האוצר, כי שר החינוך — ולא פקידי האוצר — יקבע את סדרי העדיפויות של חלוקת הכספים. לדעה זו הצטרף מנכ"ל מרכז השלטון המקומי, מ. אלמוג: „לא יתכן שגורל השרת והמזכירה יהיה שונה מגורל המורה. לא יתכן שהאוצר ישלם את משכורות המורים כדי להשתיקם ולמנוע שביתה, ובאותה עת לא יקבלו עובדים אחרים במערכת החינוך את משכורתם". ראשי ארגוני המורים, יצחק ולבר ושושנה בייר, לא הסתירו את קורת־רוחם נוכח גישתם הסולידרית של ד"ר שושני ומ. אלמוג.

תרגיל חשבוני

על מה, בעצם, מתנהל הוויכוח בין משרדי החינוך והאוצר? בשנת הכספים הנוכחית תובע האוצר מהחינוך קיצוץ בסך 101 מיליון שקלים. סכום זה, מסביר ד"ר שמשון שושני, מורכב משלושה רכיבים: א) קיצוץ בשעות הוראה בסכום השווה ל־65 מיליון שקלים. ב) קיצוץ התקציב הנוכחי בשיעור של 3.9 אחוזים, בהתאם להחלטת הממשלה על קיצוץ אחיד בכל המשרדים. ג) חוב משרד החינוך לאוצר בגין אי־ביצוע השירות העצמי של התלמידים בבתי־הספר בסך 3 מיליון שקלים.

בדיונים בין השרים נבון ונסים טען נבון שהקיצוץ בשעות היה מותנה בהסכמת המורים. כמובן שהמורים לא הסכימו, אין לקצץ את הסכום מן המשרד. על פי פרוטוקולים מישיבת הממשלה הבטיח השר נסים, כי 3 מתוך 3.9 אחוזים שעליהם החליטה הממשלה יקוצצו מן הרזרבה. אין זה אלא תרגיל חשבוני של קיצוץ ריאלי, הרגיע השר נסים את השר נבון. הקיצוץ האמיתי יהיה בגובה של 0.9 אחוזים. לא כך קרה, טוען ד"ר שושני באוזני חברי הכנסת מוועדת החינוך ביום ד' השבוע. האוצר הוריד מן התקציב הריאלי ולא מן הרזרבות. גם השירות העצמי איננו עובר. אומנם האוצר הקטין את ההקצבות ומספר השרתים היה אמור להצטמצם, אבל המנהלים טוענים, כי אין הם יכולים לנהל את השירות העצמי ללא תוספת שעות, לפיכך מחזיקות הרשויות המקומיות חלק מן השרתים על חשבונן.

נציג האוצר, שי טלמור, טוען כנגד ד"ר שושני, כי משרדו פועל לפי החלטות הממשלה והכנסת, וכי משרד החינוך לא הכיר בקיצוצים. האוצר החליט לקחת בהבינות את התקציב. הוא מזהיר את משרד החינוך זה חודשים אחדים, כי הוא חורג מתקציבו אך ללא הועיל. הסכום שמשרד החינוך נדרש לקצץ הוא 101 מיליון שקלים מחציתו משנת התקציב הבאה.

פרשת ועננו

שלמה סלוצקי

היכרות

צילום שלמה סלוצקי

אומרים שאין כמו מחנות צופים בחיק הטבע ונסיעות מאורגנות לחו"ל, כדי להכיר אנשים בדמותם האמיתית. מה שנקרא, בלי משוא פנים. כך אירע גם במשלחת התאחדות הסטודנטים שנסעה ביוני 1984 לפריס, לשם הזמנה ע"י ארגון הסטודנטים היהודיים בצרפת. באותה משלחת השתתפו מרדכי (מוטי) ועננו וכותב שורות אלו.

כ־20 סטודנטים, נציגי כל אגודות הסטודנטים בארץ, יצאו אז לפריס. מטרת הנסיעה, מבחינה פורמלית, היתה יהודית וציונית. הימים היו ימי טרום בחירות של תחילת יוני 1984, ובמשלחתנו נכללו נציגים מהימין הכהאניסטי ועד השמאל הציוני והא"ציוני של מקורבי רק"ח, שביניהם גם מרדכי ועננו, גיבור סיפורנו.

ועננו, נציג סטודנטים נוסף ואני, חילקנו חדר משותף במלון בפריס. כך ניתן לנו להכיר מעט את מוטי, בחור שקט, מופנם, שבשום פנים לא ניתן לכנותו "פושר" בעל יוזמות (לפחות לא בתחום הבילויים). חברים בקבוצה תיארו אותו כביישן. אנחנו ראינו בו מישהו שלא "ראה עולם", ודימינו אותו לבחור־מזרחי־דתי־מרקע־מצוקה, שבקושי ובמאמץ הגיע לאוניברסיטה, "ראה את האור" והפך לאיש שמאל.

מההיכרות של אותם ימים נוכחנו שדעותיו לא היו מגובשות דיין, ואולי משום כך היה חד־משמעי ובלתי מתפשר. הוא דאג להציג את עצמו כקומוניסט, אך השתדל שלא להיות "פוליטי" בהתבטאויותיו ואף טרח שלא להתאמץ ולשכנע אחרים בפתרונות המדיניים שבהם דגל על־ידי ניסוחים שהיריב יוכל להבין ולקבל. הוא זרק אז סיסמאות של מי שבא לשמאל זה מקרוב ונמצא בשלב של "אפיפיור יותר מהאפיפיור".

רק בהזדמנות אחת, במסיבת פרידה שערכו עבורנו הסטודנטים היהודיים בביתו של אחד מראשי הארגון הצרפתי, ראינו את מוטי מעט יותר בטוח. זה היה כאשר ישב עם כוס משקה חריף, לאחר שלגם כבר כמה וכמה לגימות. צילמתי אותו עת עשה שני נסיונות התקרבות לחברות המשלחת, שהיו, אגב, נסיונות־שווא.

לאחר מכן חזרנו לארץ ונפרדנו לשלום. פגשתי אותו שוב מעל גבי העיתונים. העמודים הרבים שהוקדשו לתיאור אישיותו ציירו אותו כמי שנסע בכמה יבשות, ניהל מו"מ עם גורמים בתקשורת הבינלאומית ולבסוף מכר את סודות המדינה, והפך, לכאורה, לבוגד שדמו מותר.

מסקנה: אין ברירה אלא להתחיל ולחשוש מהצל של עצמנו, ואפילו מבחור שקט שלא יודע להסתדר לבד בפריס, ואשר מעולם לא ראינו אותו מצלם תמונה אחת במצלמת־כיס של סטודנט בטיול.

נ.ב.: למזלנו אולי לא צריך לדאוג כל־כך. שהרי בעיתונים, שוב, נאמר מפיו של שמעון פרס, שפרשת ועננו לא גרמה נזק למדינת ישראל, לך תדע.

מפגש בוקרשט

מארק גפן

האיוולת הגדולה

מהי זכותם המוסרית של אנשי המשלחת לבוקרשט, המוקיעים הפרות חוקים אצל המחנה האחר, להפר במכוון את החוק? איזו סימטריה יכולה להיות במפגש שבו הישראלים מביאים את האתנן, ואש"ף — את הטירור? ● מחיר התמימות

האיוולת גרועה לעתים ממעשה פשע. קורות העמים רצופים מעשי איוולת של מנהיגים, אשר בקוצר ראייתם ובדביקותם אחרי רווחים מדומים לטווח קצר, המיטו אסון על עמם ועל עצמם. ברברה טוכמן, בספרה האחרון, מרתיקת־הלב בניסיון לפרש את ההיסטוריה העולמית כשרשרת אחת של מעשי איוולת, שגרמו למלחמות או להתמוטטות משטרים. על אף ששורה של דוגמאות, שהיא מביאה להוכחת התזה הזאת, נראות משכנעות, הרי שיש בטענתה הבסיסית משום התעלמות מגורמים אובייקטיביים, מהשפעת יחסי הכוחות החברתיים, תוך מתן משקל כמעט בלעדי להתנהגות השליטים, שכאמור רבים מהם נהגו בצורה אווילית, ברגעי המשבר הרציניים.

עם זאת אין לכחד, כי מעשי איוולת תרמו לא אחת להרס ולתוצאות הפוכות מן המקווה על־ידי הלוקים בתבונה זו. הקדמה קצרה זו באה להסביר את הגדרתי לסיפור "המפגש של אנשי השמאל" עם נציגי אש"ף בבוקרשט, כמעשה איוולת בלתי־נסלח, הפוגע קשות דווקא במטרה שלשמה לכאורה אורגן כל הספקטקל הזה.

קדמה לכך איוולת אחרת, זו של הרוב בכנסת, אשר קיבל השנה את החוק האוסר על אזרחי ישראל כל מגע עם אנשי אש"ף. זהו חוק מזיק ומיותר. מזיק, משום שבעצם קבלתו יש סממנים בלתי דמוקראטיים; מיותר, משום שאף איוולת היא לחשוב, כי הדיבורים בין ישראלים לבין אנשי אש"ף יכולים לפגוע בבטחון המדינה. ועננו אחד — שלא נפגש עם שום איש אש"ף, אלא עם עורכי "סנדיי טיימס" הלונדוני (והמגע איתם עדיין אינו אסור על־פי החוק) — גרם נזק גדול יותר מאשר אלף פגישות של איזה ישראלי עם ערפאת עצמו.

צליל מזובר

אני שומע, כי יוזמי המפגש בבוקרשט (והמשתתפים הישראלים בו) הציבו לעצמם כאחת המטרות, "לבחון את החוק" על־ידי הפרתו. "נראה אם השלטונות יעזו להעמיד לדין עשרות אזרחים בגלל הפרת החוק הבלתי נסבל הזה" — שמעתי מפי אחד הנלהבים מן היוזמה הזאת. מה המשמעות של טענה זו? פירושה הוא, כי אם קבוצת אזרחים סבורה, כי חוק מסויים אינו מקובל עליה, הרי מצווה היא להפר אותו. הצליל הזה אינו חדש. שמעתיו לא אחת, אם־כי במחנה אחר, במה שמכונה מחנה אוהבי ארץ־ישראל. אנשי "התחייה" ו"גוש אמונים" חוזרים ומצהירים שאם תימצא ממשלת ישראל, אשר תחליט לצאת מן השטחים, הרי הכרעתה לא תהיה מחייבת, כי מצוות ארץ־ישראל השלמה עדיפה על פני חוק אחר, ובוודאי על פני החלטות הממשלה. בעיניהם סיפוח הגדה הוא החוק העליון. במקרה אחר, אותם אנשי המחתרת היהודית שביצעו מעשי טירור ורצח אינם נחשבים מפרי החוק, שכן זכותם הלאומית היתה "להחליף" את רשויות החוק של המדינה, שלעיניהם התרשלו או מעלו במשימת הבטחת הגנה בגדה.

אחת החזיות העיקריות בזירה הפוליטית שלנו נוגעת למאבק על שמירת הבסיס הדמוקראטי של המדינה, והעמידה על שלטון החוק הפכה למטרה ממדרגה עליונה. לא נשקפת קיימת זהות בין שוחרי השלום ושוחרי הדמוקראטיה. למותר להזכיר איזה ים של דיו שפכנו בהוקעת הפרות החוק על־ידי הלאומנים או החרדים הקיצוניים. הייתי יכול לצטט מן דברים של כמה מהמשתתפים במפגש בבוקרשט שיצאו בלשון חריפה וקיצונית נגד הפרות החוק על־ידי אנשים מהמחנה האחר. מה היא הזכות המוסרית להוקיע הפרות חוקים על־ידי אחרים כאשר אתה עצמך מפר חוק שאינו מקובל עליך? מה פירוש "לבחון את החוק" על־ידי הפרתו מכוונת? מי שנותן יד למעשה זה משמט מתחת לידיו כל זכות מוסרית ופוליטית להאבק בערעור שלטון החוק במדינה. ואם החליטו למפגש החליטו ברגע האחרון לצרף אליהם את עו"ד אמנון זכרוני כיועץ משפטי, כדי שמשתתפיו לא יגיעו עד כדי הפרת החוק, הרי גם המטרה של "המבחן לחוק" נראית מפוקפקת לשד.

חוסר סימטריה

אפשר היה עוד להבין את הפרשיה הזו אילו דובר על איזה צעד דרמאטי, המקרב את השלום. איזו סימטריה יכולה להיות במפגש שבו המשתתפים הישראלים מביאים עמם את האתנן — גם הכרה באש"ף (ולא באיזה "אש"ף שלום עכשיו" בתוך אש"ף), גם נכונות לוויתורים טריטוריאליים וגם הכרה בזכות ההגדרה העצמית של העם הפלשתינאי, והחלק מן המשתתפים מוכן להכיר גם בהקמתה של מדינה פלשתינאית.

יעל לוטן כתבה לפני צאתה לבוקרשט: "אנו נוסעים כדי להביע בפני כל העולם את אמונתנו שיש סיכוי לשלום". נו, באמת, האם "העולם" זקוק למפגש זה, כדי לדעת כי בישראל קיימים אנשים וגורמים פוליטיים שוחרי שלום, המאמינים בשלום?

לא היה כלל צורך בפגישה בבוקרשט, שבעולם, לרבות אנשי אש"ף, יידעו, כי יש דעות כאלה קיימים בארץ. ואילו אש"ף לא השתנה, הוא ממשיך במעשי הטירור, אינו מוכן להכיר בהחלטת האו"ם 242, ואפילו עם [illegible] אינו מוצא שפה משותפת. מהו "הדיאלוג" שיתקיים בין שני פרטנרים כאלה? אילו [illegible] היה חפץ, או אילו היה מסוגל לנטוש את הטירור ולהשתלב בתהליך המדיני, הרי שלא נזקק למפגש בבוקרשט. אפילו יישמע שם פסוק מתון לכאורה, הרי אין לו כל משקל נוכח נסיון העבר. כבר שמענו הצהרות כאלה ואת הכחשתן למחרת היום. אילו היה ערפאת ברצינות להגיע להסדר מדיני, שיש בו קץ לכיבוש הישראלי בשטחים, היה הוא מעמיד במבחן את ישראל ומכריז (ומקיים) על הפסקת מעשי טירור נפשעים, ועל [illegible] בהחלטת מועצת הבטחון 242, המשמשת הבסיס המקובל גם בעולם הערבי למשא ולמתן להסדר שלום. אז היה צריך גם לומר שהוא נפרד מאותם סעיפי האמנה הפלשתינאית המדברים על חיסולה של מדינת ישראל, וכי הוא רואה בקוממה של מדינת ישראל עובדה שאין לערער עליה. אך אש"ף מרבה בהודעות [illegible] ובצד התביעה המוצדקת להקמתה של מדינה פלשתינאית, נשמעת גם [illegible]

מחדל?

העיתון "פיננשל טיימס" דיווח השבוע על דיון מתוח שנערך לפני כמה שבועות בלשכת ראש־הממשלה־לשעבר מר שמעון פרס. כתב העיתון אנדרו וייט ידע לספר כי ראש "המוסד" מתח ביקורת נוקבת על ראשי שירותי הביטחון (שב"כ) על שלא מנעו העסקתו של טכנאי הגרעין מרדכי ועננו בכור בדימונה, אף שידעו על המהפך האישי שחל בהשקפת עולמו הפוליטית.

ה"פיננשל טיימס" אומר עוד כי ראש המוסד ביקר את השב"כ על שהתיר את יציאתו של ועננו מן הארץ וכינה את היציאה "מחדל". ראש הממשלה הודיע כי בשל מצב השירות לאחר שנה של משבר ("פרשת קו 300" א.ב.) לא יקים ועדת חקירה לעניין זה.

בין אם הפרסומים בעיתונות הזרה על מקום הימצאו של מרדכי ועננו נכונים ובין שאינם נכונים, השבוע, אמר חבר ועדת החוץ והבטחון של הכנסת, אמנון לין, כי "הממשלה תתייחס במלוא כובד הראש לפרשת ועננו".

חבריו של ועננו ללימודים באוניברסיטת באר־שבע סיפרו עליו השבוע: צעיר בשנות השלושים לחייו, צנוע, מופנם, שהפגין בפומבי, בשנתיים האחרונות, מרירות כלפי המדינה והעם. השמיע דיעות קיצוניות נגד מה שכינה הדיכוי והאימפריאליזם הציוני והודיע על כוונתו לעזוב את הארץ ולחפש את עצמו בחו"ל.

כל אותה עת המשיך ועננו לעבוד בקמ"ג (קריה למחקר גרעיני). כיצד לא הבחינו כי חבר קבוצה שמאלית ביותר בקמפוס של באר־שבע עובד במקום כה רגיש. גם לאחר שהתפרסם ראיון עמו בבטאון הסטודנטים "ברברון", המשיך לעבוד בקמ"ג.

הצעיר מבאר־שבע — על פי ה"סנדיי טיימס" — המשיך לעבוד בכור והחדיר למתקן מצלמה, באמצעותה צילם את הצילומים שהופיעו ב"סנדיי טיימס" הלונדוני תמורת 300 אלף ליש"ט.

דבר אחד חיובי עשוי לצמוח לישראל מהפרסומים בחו"ל: כושר ההרתעה ללא ספק עלה בעשרות אחוזים ואולי תימנע כתוצאה מכך מלחמה.

אבי בניהו

שווים יותר...

(המשך מעמוד קודם)

יו"ר ועדת החינוך של מרכז השלטון המקומי, יצחק ירון, אינו קונה את "הסיפור" "רק מדינה מתאכזרת יכולה לדבר על סדר גודל כזה של קיצוצים, בגובה של 160,000 שעות הוראה שבועיות. משמעות נתון זה היא פיטורי 8000 מורים, ב־6000 משרות הוראה. אילו מישהו היה רוצה לתכנן חבלה במדינת ישראל, לא יכול היה להציע הצעה "טובה" מזאת. כבר פיטרנו אלפי עובדים מן הרשויות המקומיות. מה זה, עובדים הם קבצנים? רק המורים הם שכירים? ולשרותים לא מגיעה משכורת תמורת עבודה שעושות הרשויות ממימנות ספורט, תרבות וספריות. האוצר החליט לא להעביר תקציבים למטרות אלה, אלא למשכורת המורים בלבד".

ד"ר שמשון שושני רואה את הויכוח גם ברמה העקרונית: "השאלה היא מי יקבע את סולם העדיפויות בחינוך — משרד האוצר או משרד החינוך. תפקיד האוצר הוא להעביר לחינוך את כל המשאבים המגיעים לו ולהותיר למשרד לקבוע מהם סדרי העדיפויות הפנימיים. המחלוקת בין שני המשרדים איננה מתנהלת רק על סכום כסף מסויים, אלא על מקומו של החינוך בסולם העדיפויות הלאומי בדור הבא. בנושא זה צריכה להחליט הממשלה כולה. משרד האוצר אינו רשאי להעניש את משרד החינוך בשל מחלוקת בין נסים לנבון על פירוש החלטות הממשלה".

האם תקבל הממשלה את החלטותיה לפתרון משבר החינוך על פי שיקול דעת ענייני, או על פי חלוקה מפלגתית בין שרי המערך ושרי הליכוד? האם ישקלו השרים את מצב החינוך או אולי כל אחד יתחיל לדרוש למשרדו תוספת תקציבית, ובכך יטרפד את תביעת נבון לשחרר את משרדו מן הקיצוצים הדרקוניים. ביום א', אחרי ישיבת הממשלה, נדע.

קהילה יהודית־אתיופית בקנדה

שלי יחימוביץ'

מורה למערב

שנה עשה ד"ר שמואל בנדור מאוניברסיטת באר־שבע במחיצת הקהילה היהודית־אתיופית בקנדה. מעט יותר מ־50 איש הגיעו ישירות מאתיופיה לקנדה, עם ויזות של סטודנטים — וכבר אימצו לעצמם, כלפי ישראל, תחושות אשם של יורדים

בראשית היה יהודי אתיופי אחד, שהגיע לקנדה ונשא אשה קנדית. אחר־כך, כשהחמיר המצב באתיופיה, החל להזמין ולהביא את קרובי משפחתו. האתיופים ששהו במחנות בסודן הוגדרו כפליטים, ולכן אישרה להם ממשלת קנדה להגר, במסגרת המכסה שהותרה לקליטת פליטים. קרובי המשפחה הביאו עמם בני־זוג, אח, הורה, חבר — והיום יושבת במונטריאול מיני־קהילה של יהודים יוצאי אתיופיה. כ־50 איש — מיקרוקוסמוס משונה של הקהילה הדומה בישראל.

בפני ד"ר שמואל בנדור, אנתרופולוג ומרצה בכיר באוניברסיטת באר־שבע בנגב, שנסע למונטריאול במימון "קרן קנדה־ישראל", הוצבו שתי דרישות. האחת — לשמש כמרצה באחת האוניברסיטאות. האחרת — לגלות מעורבות בקהילה היהודית בקנדה. הדרישה השניה — מעורפלת ובלתי מוגדרת, לבשה במהרה, כמעט במקרה, דמות ברורה. ד"ר בנדור התבקש לשאת הרצאה בנושא יהודי אתיופיה בישראל. בהרצאה דיבר על הפער שבין התרבות האירופאית לבין זו של עולי אתיופיה, ועל הקשיים ואי ההבנות המתעוררים בשל השוני, למרות שפע הכוונות הטובות משני הצדדים.

מינוי ל"שמדלה"

במהלך ההרצאה הבחין באולם בפנים שאי־אפשר לטעות בזהותם — יהודים אתיופים, חובשי כיפה. היו שם כמה עשרות; אח"כ הסתבר שכמה העשרות הם הקהילה.

שבוע לאחר ההרצאה החיה הגיעה אליו משלחת, ובפיה בקשה כבדת משקל. "למד אותנו את דרכי המערב", הם אמרו. "הם ביקשו שאהיה המורה שלהם למערב", אומר בנדור. "זה נראה לי מוזר, לא מוגדר, לא ברור. דובר על כך שאפגש אתם פעם או פעמיים, לשיחה. בדיעבד, התברר שמה שעמד מאחורי הבקשה, היה פשוט יותר: הם רצו שאתווך בינם לבין האיאס — שהוא הגוף המטפל בקליטת מהגרים יהודים".

להאיאס, אומר בנדור, שקלט את יהודי אתיופיה — "היו המון כוונות נפלאות, אבל הרבה טעויות ואי הבנות". רצונם של האתיופים בפונקציה של מתווך, הוא אומר, נבע מהרגל עתיק להשתמש בשירותיו של השמדלה (מס פתוחה: למד סגולה). ה"שמדלה" הוא זה שמתווך בין פשוטי העם לבין הרשויות. "אחד הדברים הקשים בתרבות האתיופית — הוא הבעת טענות ואי שביעות רצון. אבל היו להם שפע של תלונות, עלבונות והסתייגויות. אני הייתי זה שאמור היה לבטא את ההסתייגויות שלהם בפני הממסד הקולט.

"מיד כשהבנתי מה קורה, זימנתי את רשויות היא. ישבנו שם, אנשי הקהילה, אנשי היאס ואני — כשמדלה. זה היה מתנהל בנוסח — "תגיד להם ש...". לפעמים לא היה להם צורך בי, אבל עצם הישיבה שלי שם, בקצה השולחן, הספיקה.

"החלוקה הפנימית בתוך הקהילה היהודית במונטריאול היא פרובלמטית ממילא. יש אשכנזים דוברי אנגלית, ויש הקהילה הפרנקופונית — יוצאי מרוקו דוברי הצרפתית. מה ששומעים פה על קיפוח, שומעים גם שם. את האתיופים נוטה הקהילה האשכנזית לקלוט יותר בחמימות. אולי פשוט משום שהקהילה האשכנזית היא, זו שמנהלת את המוסדות. היאס נוצר עוד לפני שהגיעה לשם הקהילה המרוקאית. בעקרון, קבלת האתיופים היא מאוד יפה. יש תחושת התגייסות כללית לקראתם".

המהגרים מאתיופיה, אומר בנדור, נאלצו להתמודד עם הקומפלקס הזה — להתמודד עם קליטה בשתי קהילות יהודיות נפרדות.

הפגישות הבודדות שתוכננו מלכתחילה בין בנדור לבין הקהילה האתיופית הקטנה — הפכו לפגישות תכופות ורצופות, שהשתרעו על פני כל השנה כולה שהה במונטריאול. "התהליך היה מרתק", הוא אומר. "תהליך כניסה של קהילה אתיופית אל תוך הקהילה היהודית — כניסה של קהילה קטנה מאוד, שונה מאוד, לא אידישאית, לא מרוקאית. איך מכירים את המוסדות, איך נלחמים על תפקידים. וכל זה בתוך קהילה יהודית קנדית מאוד ענפה ופעילה. בשבילי, זה היה מרתק. בסופה של השנה הזו יצאתי בתחושה שעשיתי עבודה טובה; משהו ממש".

התפקיד הוא כל יכול

בז'רגון המקצועי יקראו למה שעשה ד"ר בן־דור בקהילה האתיופית — עבודה קהילתית. יקראו לזה — גיבוש מנהיגות מקומית. אבל זווית ההתבוננות האנתרופולוגית הבלתי נמנעת, הפכה את ההתערבות לפחות תוקפנית, פחות כפייתית. אולי משום כך גם הצליחה מעט למעלה מהמקובל. "עברנו מדברים שהיו יחסית פשוטים — לליבון בעיות שעצם נוכחות ה'שמדלה' בהן היא חשובה. הם היו מדברים אלי, שופכים את הלב, כשאנשי היאס יושבים ושומעים. חלק מהדברים היו כרוכים בהסבר של 5 דקות — ומיד היו נפתרים. היו דברים שכאב הלב לראות איך הוחזקו בבטן שנה, שנתיים, ושלו היו נאמרים, לא היו ממשיכים להתקיים כבעיות לא פתורות".

למשל: "כשהגיעו לקנדה, קיבלה כל משפחה דירה זמנית מהארגון. בדירות הם מצאו הרבה רהיטים משומשים. הם מאד נפגעו מהעניין. 'למהגרים מרוסיה ולמרוקאים לא נותנים רהיטים משומשים', אמרו. זה פגע בהם גם משום שאמרו — 'אם יש תקציב, שיתנהגו אלינו כאל אנשים מבוגרים, ויאפשרו לנו לבחור איך להשתמש בו. אולי נעדיף פחות חפצים, אבל חדשים, במקום שפע של ציוד יד־שניה'. זה נשמע מאוד הגיוני. מה שהם לא ידעו היה, שהריהוט המשומש ניתן להם מעבר לתקציב הקיים. בתקציב המקורי נקנו עבורם רק חפצים חדשים".

"אנשי היאס, עם כוונות מאוד טובות, חשבו שהקהילה הזו היא מסכנה ועניה יותר מהאחרות, ולכן גייסו רהיטים משומשים בקהילה היהודית. דאגו שבכל דירה יהיה הכל: ספות, שטיחים. כמובן שקרה שאדם אחד קיבל ספה יותר טובה, ואחר — פחות. אנשי היאס יהיו מאוד מאושרים ומלאי סיפוק מכך שסידרו לאתיופים מעבר למה שאמורים היו לקבל. ברגע שהכעס יצא, ובא ההסבר, כל הבעיה נפתרה. שנתיים הם ישבו עם העלבון הנורא. גם משומש; גם לא סומכים עליהם. אחר־כך כל הכעס התפוגג. אפילו היו בקשות סליחה הדדיות".

היו גם תהליכים מסובכים יותר שחייבו את בנדור להכרת התהליכים, המבנה ואופן חלוקת המשאבים בקהילה היהודית־קנדית. "על רקע אתיופיה — כל נציג של הרשויות הוא כל־יכול. אחת הדוגמאות המרתקות לכך: היה להם קשה מאד לקלוט את ההבדל בין פקידי היאס לבין מי שקובע את המדיניות שם. הם התמודדו יום יום עם הפקידים. היה קשה מאד להסביר להם שפקידים יכולים לבצע את המדיניות יותר או פחות טוב, אבל לא הם מי שקובעים אותה. קשה היה להם להבין אם הפקיד מוכן לאשר להם מימון של לימודי ערב בלבד, ולא לימודי בוקר — כדי שיוכלו לפרנס עצמם — זו לא החלטה של הפקיד, ואם רוצים לשנות את הכלל הזה — יש לפנות אל מי שקבע אותו.

כמו יהודים

"הזמנתי את חבר המנהלים לפגישה אתם. זו היתה פגישה מאוד מוצלחת. ואז הם יכלו גם לראות פיסית מי קובע את המדיניות. כעת היה צורך ללמד אותם איך לשנות מדיניות. מה ההבדל בין תקיפות לתוקפנות. כך אולי בעצם מולאה המשאלה המקורית של 'ללמד אותם את המערב'. עברנו על צעדים סבירים ולא־סבירים לשנות מדיניות: מלשבת ולא לעשות כלום, ועד לרצוח את יו"ר הוועד המנהל.

"הגענו להחלטה שבעניין מסוים, צריך לכתוב מכתב. ציפיתי שיכתבו בעניין תוך 10 דקות, כמו תמיד, אבל הופתעתי מאוד. הם ישבו ודיברו שלוש שעות, באמהרית, כך שאיני יודע מה הם אמרו שם. והסתבר שיש להם חשש כבד מאוד לכתוב את המכתב הזה. אולי זה נובע ממשהו כמו — לא יוצאים בגלוי נגד האוטוריטה. לבסוף הם החליטו שכן כותבים את המכתב: זה היה מכתב מאוד לגיטימי, מאוד מנומס. אבל איך שהוא — כל החתימות עליו היו מאוד מטושטשות ולא קריאות. ויש לי תחושה שלא במקרה. מיד לאחר ששלחנו את המכתב הגיעה תשובה, וזה היה כמובן חיזוק".

"לימוד המערב" יחד עם תפקיד התיווך הפך לשיעורים מעשיים באסרטיביות, בהכרת מבנה הקהילה, בהפעלת לחץ לגיטימי. אחר־כך גם הבינו כי ישיגו פחות אם יעבדו כפרטים. כשעזב שמואל בנדור את מונטריאול כבר הקימו להם ארגון. ארגון מסורבל, הוא אומר, אבל משהו, גרעין, שעם הזמן יילך בוודאי ויתייעל. "למונח 'ארגון יהודי אתיופיה' יש משמעות רבה", אומר בן־דור. "גם באמצעי התקשורת, למשל, כשמי שמתבטא נציג ארגון, ולא אדם פרטי, יש לזה משמעות רבה יותר. כך גם לגבי הקהילה היהודית־קנדית, אבל גם במגעים עם מדינת ישראל".

יש, מסתבר, זיקה חזקה בין הקהילה הקטנה ההיא לבין ישראל. בנדור אומר שהזיקה הזו מזכירה במשהו את זו של היורדים בארה"ב. "במפגשים עם רשויות ישראליות, עם השגרירות, עם שליחי עליה, הם חשים כאילו מאשימים אותם בכך שהם לא מספיק אוהבי ישראל. 'אנחנו לא צריכים להוכיח שאנחנו אוהבים את ישראל', הם אומרים. בהצהרות הם קיצוניים מאוד. הם אומרים, למשל, שכל היהודים צריכים להיות בארץ־ישראל, ושהם נמצאים בקנדה בגלל אילוצים. ההצהרות שלהם הן קיצוניות ואמוציונליות מאלה של שאר הקהילה. במגעים עם 'נציגי ישראל' רומזים להם, משדרים להם, שהם לא בסדר. גם אם זה לא נאמר בפירוש. בפגישה עם אחד מעובדי השגרירות נדמה היה להם שהם שומעים האשמה, וזה עורר בהם התנגדות אדירה".

כוחה של עיתונות

"הם מעורבים מאוד במה שנעשה בארץ, מתכתבים עם אתיופים בארץ, מאוד מעורים. יש להם עמדות נחרצות לגבי מה שקורה עם העליה האתיופית בארץ. מקומם אותם מאוד ענין הספק ביהדותם. בקנדה הבעיה לא קיימת. במקרה הכי גרוע — ילכו לרב רפורמי או קונסרבטיבי כדי להתחתן. הם התקבלו יפה בקהילה היהודית. יותר כמשהו אקסוטי. מקבלים הרבה הזמנות לבתי כנסת, מקבלים תמיכה רבה כשרוצים לשלוח את הילדים לחינוך יהודי. יש תחושת אחריות קולקטיבית לגביהם בקרב הקהילה".

הקהילה הקטנה הזו, מסתבר, חשה בתמיכה, אבל במקביל, לא חשה עצמה מקובלת עד הסוף. שם לא תמצא את הגלימות הלבנות — הלבוש המסורתי נזנח. התרבות המערבית אומצה מהר יותר משאומצה בארץ, אולי משום ששם לא רוכזו יחד. הם פזורים על פני העיר, ובאים במגע תכוף יותר עם שאר אנשי הקהילה. ויש עוד סוג קשרים שבארץ לא ייתכנו: קשרים של הצעירים עם הקהילה האתיופית הלא־יהודית במונטריאול. רק אחד או שניים עובדים במקצועות האקדמאים אותם רכשו באתיופיה. הצעירים לומדים בתיכון, המבוגרים יותר — במוסדות מקבילים לתיכון, המיועדים למבוגרים. כמה לומדים במכללות, וכמעט כולם עובדים בעבודות כפיים ארעיות כמשהו נלווה ללימודים.

בארץ דובר פעם על יריד, על הגירה של עולי אתיופיה מן הארץ לקנדה. עובדתית, כדי לציין, נמצא בקהילה רק אדם אחד שהגיע לישראל ומשם לקנדה. השאר הגיעו ישירות מאתיופיה ומהמחנות בסודן. בנדור אומר, כי המדיניות בישראל היא באופן נוטה וברור — למנוע בכל דרך אפשרית הגירה נוספת מאתיופיה לקנדה. המדיניות הזו מעוררת רוגז רב בקרב יהודי אתיופיה בקנדה. עכורים. אפשרות של הבאת פליטים נוספים לקנדה היא הצלת חיים, כעת, כשמסלול העליה לישראל נחסם. בארץ אומרים — המצב במחנות בסודן הוא סביר; אפשר לחכות עוד קצת.

"החשש בישראל, שאם תגדל הקהילה היהודית־אתיופית בקנדה היא תהווה מוקד משיכה לאתיופים בישראל — אינו ריאלי", אומר בן־דור. רק הפליטים, במספר מוגבל, רשאים להגיע לקנדה ישירות מאתיופיה. אם ירצו להגיע מישראל, יצטרכו לעשות זאת על תקן איחוד משפחות דבר שהוא מוגבל ומצומצם בהיקפו. בן־דור זומן לשגרירות ישראל, שם התבקש בעדינות להפעיל השפעתו על האתיופים, ולבקש מהם להימנע מלצאת לעיתונות הקנדית במחאה פומבית על מדיניות ישראל בעניין. הוא, כמובן, סירב. להיפך — במסגרת "שיעורי המערב" דובר גם על הכוח שיש לשימוש בעיתונות כאמצעי לחץ.

תחושת ניכור

אם יש משהו בקליטת האתיופים בקנדה, היכול לשמש לנו, בישראל, דוגמא — על כך אין ד"ר בנדור יכול להשיב. במונטריאול נעשה מה שבישראל לא יכול להעשות: תשומת־לב קרובה ואישית לכל אדם. אלא ששם, במונטריאול, יש למעלה מ־100 אלף יהודים שאימצו אל חיקם 50 יהודים מהגרים. את זה, אומר בנדור, אפשר לעשות עם עשרות, אבל לא עם אלפים.

"מבחינת תחושת ההשתייכות — כאן, בארץ, קיימת יותר תחושה כזו", הוא אומר. "שם הם חשים מהגרים, זרים. ושם יש דבר נוסף: הם נכללים בקטגורית השחורים. גם התחושה הכללית היא של קיום ארעי. ההכוונה המקצועית שם יסודית יותר, שיטתית, מסודרת ומאורגנת יותר. האופציות להכשרה מקצועית כהזדמנות שניה לאדם מבוגר, הן רבות יותר מאשר בארץ. אפשר לעשות השוואה לאוכלוסית היהודים המרוקאית בקנדה: כלכלית הם הצליחו יותר מהמרוקאים בישראל, אבל הם סובלים מתחושת ניכור, שבארץ לא קיימת. יש לי איזו שהיא התרשמות תחושתית שמצבה של האוכלוסיה האתיופית המקבילה, מבחינת השכלה, בארץ — הוא אפילו טוב יותר. שם הם נטמעים. כאן — הם זוכים ליותר תגמולים, הופכים אותם לדוברי הקהילה, מזמינים אותם לקלפים, מטפחים אותם, לוקחים אותם לחו"ל להרצות על אתיופים".

הקבוצה שהגיעה למונטריאול — הגיעה עם אשרות לימודים, כסטודנטים, מה שהופך אותם לקבוצה סלקטיבית, שונה מאוד מכלל האוכלוסיה היהודית־אתיופית בארץ. השוני הזה, אומר בנדור, עוד יעלה בעתיד. "ברור לי", הוא אומר, "שעוד 20 שנה יבוא חוקר ויעשה השוואה בין דרכי קליטת האתיופים שם לבין הארץ. ואני חושש, שאם לא יקח בחשבון את גורמי השוני שהיו נתונים מראש, יגיע למסקנה ששם היתה הקליטה מוצלחת יותר".

לאנשי הקהילה היו כוונות טובות. המהגרים האתיופים נעלבו: הם לא רצו ציוד מיד־שניה

משיכות־יתר מפה־ומשם

יהודה להב

תראו מי מדבר

בשנות ה־50 אושר בכנסת „חוק ביטחון המדינה", שהוגדר בפי מתנגדיו כ„קטלני" על שום חומרתו היתירה. בחוק נקבע בין השאר, כי כל מי שקיים מגע עם סוכן זר, או עם מי שהיה יסוד להניח שהוא סוכן זר, רואים אותו כאילו מסר לו, לסוכן, מידע בטחוני חסוי. חובת ההוכחה הוטלה על הנאשם, כלומר, עליו היה להוכיח, כי לא מסר סודות לסוכן הזר או למי שהיה לו יסוד להניח שהוא סוכן זר. „אינכם יודעים נגד מי יופנה החוק הזה", הזהיר בכנסת את תומכי החוק משה סנה. קורבנו הראשון של החוק היה אהרנצ'יק כהן. בעקבות פסק הדין נגדו, שבו ציינו השופטים, כי הרשיעו את הנאשם בלית־ברירה, אך כי לא הוכח שהוא מסר סודות כלשהם, יזם מנחם בגין תיקון בחוק — שזכה בסוף לאישור הרוב — והטיל את חובת ההוכחה על התביעה.

סקירה קצרה זו באה ללמד, מה רחבה היתה קשת המתנגדים לחוק ההוא — ממשה סנה עד מנחם בגין. למותר לציין, כי איש לא העלה על דעתו באותם ימים לחוקק חוק, האוסר כל מגע עם נציג ארגון עויין, גם אם אין הוא סוכן וגם אם ברור שהוא לא נועד למסירת סודות ולא נמסרו במהלכו סודות כלשהם. גם בבריטניה לא היה חוק בדבר איסור מגע עם אנשי ה„מאו מאו"; צרפת מעולם לא אסרה מגע עם אנשי „החזית לשיחרור אלג'יריה", וגם בארה"ב לא נאסר מגע, אף לא בשיא השתוללות המק'קרתיזם, עם אזרחים סובייטיים או עם אנשי הוויטקונג. חוק כמו החוק הישראלי, שאושר לפני כמה חודשים, והאוסר מגע כלשהו עם אנשי אש"ף, אין דומה לו בשום מדינה דמוקרטית וגם לא יכול להיות דומה לו. שכן, חוק כזה כשלעצמו מטיל צל כבד על מהותה הדמוקרטית של המדינה. זה לא כל־כך מרתיע את יזומי החוק, אשר ממילא קובלים על „עודף דמוקרטיה" אצלנו ואשר קיעקוע יסודותיה של הדמוקרטיה אינו נוגד לגמרי את שאיפותיהם המכוסות והלא כל־כך כמוסות.

עתה נאחזים בחוק זה, המוקצה מחמת מיאוס, ועל יסודו דורשת מקהלה גדולה של צעקנים, מגאולה כהן עד רב שילנסקי, להעמיד לדין את משתתפי המיפגש הישראלי־פלשתיני בבוקרשט. וגם כמה אנשים בעלי רצון טוב, אך אחוזי פיק־ברכיים, מוסיפים טיעון משלהם: יש לכבד את החוק, אף אם הוא פסול.

אבל ראו, מי מקים את הצעקה הגדולה! בראש התובעים להפעיל את החוק בדבר איסור מגע עם נציגיהם של ארגוני טרור עוינים ניצבים אנשים — מגאולה כהן עד רב שילנסקי — שהם הראשונים, המקיימים מגע עם אנשי ארגון טרור עויין, הלא הוא ארגון הטרור היהודי, שעל מצחם הדביק בית המשפט העליון את אות־קין של רוצחים שפלים. בית־משפט ישראלי מוסמך, הוא שקבע, שאנשי המחתרת שנדונו היו שייכים לארגון טרור. ארגון טרור רצחני זה היה בלי ספק אנטי־ישראלי, כיוון שפעולותיו, היה בהן — שוב, על־פי קביעתו המוסמכת של בית־משפט ישראלי — כדי לפגוע בשמה הטוב של ישראל ובאינטרסים שלה, כדי להבאיש את ריחה בעיני העמים וגם כדי לסבך אותה בסכסוך דמים ללא מוצא עם כל העולם המוסלמי. בעוד שמיפגש בוקרשט היה חד־פעמי, הרי המגעים של אנשי „התחייה", „גוש אמונים" וגרוריהם, עם חברי ארגון הטרור היהודי, רצופים ושיטתיים; בעוד שהישראלים הלכו לבוקרשט, כדי לדבר עם אויב כמגמה להביא לקץ האיבה — אנשי „גוש אמונים" מעלים על נס את חבריהם מארגון הטרור, רואים בהם „בחורים יקרים" ותובעים את שיחרורם מן הכלא. ובעוד שהם תובעים בקולי קולות להפעיל את החוק נגד משתתפי מיפגש בוקרשט, מלמדים הם סניגוריה על הטרוריסטים־הרוצחים מארגון המחתרת, כאומרים, שהם רק „נטלו את החוק לידיהם".

אם יש בכלל מקום להפעיל את החוק האוסר מגעים עם אנשי ארגוני טרור עויינים, הרי לפני כולם היו צריכים להפעילו נגד ידידיהם של אנשי ארגון הטרור היהודי ואותם היה צריך היועץ המשפטי לממשלה להזהיר בראש ובראשונה. הללו, המקיימים בפרהסיה ובלי בושה מגע עם רוצחים טרוריסטיים אויבי ישראל, המתנכלים לבטחונה ולעתידה — הללו תובעים ברוב חוצפתם לנקוט פעולה נגד אחרים. אין זה אלא שצביעותם גדולה אף מחוצפתם.

בעקבות שריפת בית־הכנסת ברומניה

א. ב. יפה

יהודים — אין אנטישמיות — יש

ביום ה', 30 בנובמבר, עלה באש בית־הכנסת שבעיירה בוהוש, רומניה. בשעה שבע ושלושים לפנות ערב, לאור היום ולעיני התושבים שבמקום, התקרבה לבית־הכנסת כנופיית בריונים רעולי־פנים והציתוהו. בית־הכנסת שנשרף כליל נחשב לאתר היסטורי: זה היה בית של חסידי הרבי מבוהוש, שנרשם על מפת תנועת החסידות כאחד המרכזים המפוארים של התנועה. הרבי מבוהוש עצמו, שהוא כיום בן 93, עלה לארץ ומקיים את „חצרו" בתל־אביב. אבל בית־הכנסת שבבוהוש שופץ רק לפני כמה חודשים, בהשקעה של 175.000 ליי מתקציב ועד קהילות רומניה, מתוך מגמה לשמר אתר זה לדורות.

למקום נועד רק ערך סנטימנטאלי בשביל חסידי הרבי מבוהוש, המפוזרים כיום על פני ארצות רבות, ערך היסטורי לחוקרי תנועת החסידות, אך לא ערך ריאלי. הוא לא שימש זה עשרות בשנים מקום כינוס לחסידים ואף לא בית־תפילה. כי כמה יהודים נותרו בבוהוש? 10? 30? 100? אינני יודע. אך וודאי שמספרם אינו גדול. מעולם לא הייתי בבוהוש, אך לפני שנתיים, כאשר ביקרתי ברומניה, סיירתי בעיירות אחרות, שהיו בימים עברו „עיירות יהודיות" מובהקות, וכיום נמצאים בהם בקושי כמה מניני יהודים (באחרות מהן קשה לאסוף אפילו מניין אחד לתפילה), רובם זקנים, ואפילו קשישים, המתקיימים על פנסיה דלה וחוששים לנטוש את בתיהם. הצעירים עזבו מזמן את העיירות, רובם עלו לישראל, והתערו בה. נשארו גם כמה אנשים בגיל חמישים־שישים, מסיבות אישיות הידועות להם. אך לכולם ברור כי אין שם עתיד לאוכלוסיה היהודית, כי החיים היהודיים דועכים והולכים, ובעוד שנים לא רבות, לא יהיה להם שריד.

בכל „שטעטל" כזה מוליכים את האורח מחו"ל לראות שני אתרים יהודיים: בית־הכנסת ובית־העלמין. רק שם יש זכר לחיים יהודיים. במקומות ישוב קצת יותר גדולים יש גם „חדר" ותלמוד תורה, שבו מרביץ רבי תורה לילדי ישראל (מספרם לא עולה בדרך־כלל על עשה) ובמקום אחד התארגנה גם מקהלה של ילדי ישראל שברפרטואר שלה שירים ביידיש ובעברית. אך אינני ערב שמקהלה זו, שהיתה לפני שנתיים, עודנה קיימת.

אין לדבר על סוג אחד של אנטישמיות ברומניה כיום. ישנם, לכל הפחות, שלושה סוגים. ראשון — האנטישמיות הפרימיטיבית, האנטישמיות של החוליגאנים הבורים ושל הארצות, אלה תושבי הכפרים, שאינם מתחשבים בעובדה כי כיום אין כבר יהודים בסביבתם, כי היהודים שוב אינם שולטים במסחר ובתעשייה, ההנמקה הקלאסית של האנטישמיות בעבר במשטר המלוכני ברומניה). הם פשוט שונאים את היהודים מסיבות אי־רציונאליות (היהודים צלבו את ישו) או אטאוויסטיות.

הסוג השני הוא האנטישמיות הפוליטית הלאומית כביכול. רבים מאלה שסבלו מגזרות שהטיל עליהם המשטר הקומוניסטי, אלה השונאים את הרוסים ששלטו בארצם בעשרות השנים הראשונות לאחר גמר המלחמה וגם כיום הם מהווים איום מתמיד על רומניה, יטענו כי הקומוניסטים ממוצא יהודי, ילידי ביסאראביה (אנה פאוקר, יוסף קישינבסקי, ליאונטה ראוטו) הם שהביאו אסון על הארץ, הם שעזרו לרוסים להשתלט והם שכוננו שם קומוניזם נאור סובייטי.

הסוג השלישי הוא האנטישמיות האינטלקטואלית. בקרב אנשי־הרוח של המדינה אתה פוגש רבים שהם דמוקראטים ופילו־שמים מתוך הערצה לגניוס היהודי, מתוך הכרה בתרומה הגדולה שתרמו היהודים לפיתוח התרבות והלשון ברומניה. במאה והחמישים השנים האחרונות — אך אתה פוגש גם אנטישמים מוסווים, שבקושי הם מצליחים להסתיר את שנאתם ובוזם לעם היהודי, שהם רואים בו עם של „פולשים" לתחומם, זרים שבאו בסוף המאה הי"ט ותחילת המאה העשרים מרוסיה ומפולין והשתלטו ברוב חוצפתם על המסחר והתעשייה, חיי הציבור והתרבות.

לאחרונה, נתפרסמו בעתונות הרומנית שירים ומאמרים בגנותם של היהודים, דברי נאצה וסוגי פלסתר מן הגרועים ביותר, ביניהם גם „שיר" המעלה על נס את שחיטת היהודים בפוגרום ביאסי ובבוקרשט בתחילת שנות הארבעים, של המשטר הפאשיסטי ברומניה.

נניח כי מצויים אנשים שחושבים כך. שכותבים כך, אך כלום אין עורכים לכתבי־עת אלה? כלום אין פיקוח של צנזורה, שבקפדנות מסננת יפה מאוד כל פירסום ברפוס? ואם הגיעו דברי תועבה אלה „להסתנן" איכשהו לפרסום, הרי כלום אין דין ואין דיין, כלום אין המוציאים לאור והאחראים נקראים לסדרן?

עד כה לא שמענו על כך. ואנו תמהים מאוד. אין אנו מעלים על הדעת כי דברים אלה נעשו על דעתו של הנשיא צ'אושסקו, המקיים יחסים תקינים עם ישראל והמטפח קשרים טובים עם ראשי יהדות אמריקה. אם אמנם אלה דברי פרובוקאציה ותתירה, מדוע אין נוקטים אמצעים נגד המסיתים? האמנם כה גדולה ההשפעה בציבור שהצרת צעדיהם תיראה כצעד „בלתי פופולארי"?

כל אלה הן שאלות שאנו מצפים לתשובה עליהן. רומניה חייבת, לטובתה היא, לראות לא רק לשלומם של עשרים אלף היהודים שנותרו עדיין בתחומיה, לא רק לשמור על שלמותם ותקינותם של האתרים ההיסטוריים היהודיים. היא חייבת גם לכבש עשבים שוטים אלה, ילידי האנטישמיות, שאינם עולים בקנה אחד עם השקפת העולם הסוציאליסטית ועם חופש המדינה.

תמונה מעוותת

עודד ליפשיץ

„הורדנו אותם מהעצים!"

בשלוש כתבות ארוכות, שכל אחת מהן משתרעת על עמוד שלם במוסף שבת של „על המשמר", הביא צבי אלפלג, מי שהיה מושל צבאי בשטחים, את גירסתו ל„סיפור הגדה המערבית" בעשרים שנות השלטון הישראלי.

בכתבה הראשונה הוא מתאר את השטחים כאזור של שפע כלכלי, שבו התושבים נהנים ממשכורות גבוהות, תנאים סוציאליים מתקדמים, שירותים ציבוריים, חינוך, בריאות, טלפון וכיוצא באלה — ברמה שאין כמוה.

כנראה שאלפלג מדבר על הגדה המערבית של איזה נהר באירופה, ולא על הגדה המערבית של הירדן, מפני שמי שמכיר את הגדה והרצועה יודע שמדובר במצבור של עוני והזנחה ליד כבישים הרוסים (מלבד אלה של ההתנחלויות והצירים שנסללו לצרכי הצבא). יש שם אוכלוסיה רחבה של איכרים ופועלים פשוטים, שאנו, היהודים, מנצלים רבים מהם במפעלינו ובשדותינו, פועלים המנסים לפרנס משפחות גדולות בשכר נמוך עד כדי בושה. יש כמובן גם מעט אינטליגנציה ושכבה דקה של אפנדים ועשירים — כמקובל בארץ מפגרת.

חרפת החרפות היא עצם קיומם של מחנות הפליטים בגדה וברצועה. התעמולה הישראלית גינתה תמיד את מצרים וירדן, על שבתשע־עשרה שנות שלטונן בשטחים הנציחו את בעיית הפליטים כדי שישמשו חומר נפץ פוליטי נגד ישראל. אנו שולטים בשטחים פרק זמן זהה, וכמעט לא נעשה דבר לחיסול מחנות הפליטים, עם הבקתות העלובות והביוב הזורם ברחובות.

איך מצליח אלפלג ליצור תמונה אידילית ורחוקה כל כך מהמציאות של השטחים? יש לו „פטנט" פשוט: הוא משווה את המצב כיום למצב שהיה בשטחים לפני כיבושם בידי ישראל ולמצב בארצות ערביות אחרות, ואז אפשר לדבר על שיפור מסויים. (דרך אגב, השיפור במצבם הכלכלי והתרבותי של אורחי ירדן, באותה תקופה, אינו קטן יותר). השוואה כזו היתה בעבר לב האידיאולוגיה הקולוניאליסטית של מעצמות אירופה, שהשתלטו על מושבות ברחבי העולם וניצלו אותן, בטענה שהן מביאות להם קידמה, פיתוח והשכלה. היום, אלו הם בדיוק הטיעונים של הלבנים תומכי ה„אפרטהייד" בדרום אפריקה: „אצלנו, לשחורים בסוואטו וביתר רובעי השחורים, יש מים זורמים, חשמל, טלוויזיה ואוכל; בצ'אד ובניגריה מתים ברעב. לפני שבאנו — הכושים היו בג'ונגל. אנחנו הורדנו אותם מהעצים".

ההשוואות של אלפלג למצב הקודם אינן רלבנטיות, בייחוד לא אחרי עשרים שנה. תושבי הרצועה לא קופחו על־ידי השלטון המצרי בשחיו ברמת החיים של עשרות מיליוני איכרים מצריים מוכי בילהרציה. הפער האמיתי, בייחוד אחרי עשרים שנה, הוא בין רמת החיים והשירותים בשטחים כיום, הניתנים ברמה של המאה התשע־עשרה, לבין ההתנחלויות הסמוכות שנבנו ברמה של המאה העשרים ואחת. על פי הגישה של אלפלג, יוצאי מרוקו מהרי האטלס צריכים להיות מרוצים גם אם הם מובטלים וחיים בדירה ישנה וזעירה בעיירת פיתוח, מפני שבארץ מוצאם חלק מהם חיו במערות. עולי אתיופיה צריכים לנשק את ידינו גם אם הם מובטלים וחיים בדירה ישנה וזעירה בעיירת פיתוח, מפני שבארץ מוצאם חלק מהם חיו במערות. עולי אתיופיה צריכים לנשק את ידינו גם אם לא קלטנו אותם כראוי, כי באתיופיה יש רעב ופה הם שבעים.

אלפלג מכה על חטא: הוא היה מיוזמי פתיחת הגשרים על הירדן, והנה מתברר שזה הביא לחיזוקו של אש"ף ולירידת השפעתן של ירדן וישראל.

בכתבה השנייה מתגעגע אלפלג לימי השלטון הירדני, שבו לא היו עיתונים ולא היו אוניברסיטאות בגדה, וטוען שכיום יש בגדה חופש עיתונות מופרז וחופש אקדמי שאין לסבול אותו. אלפלג כנראה לא שמע על הצנזורה על העיתונות בשטחים, החמורה פי כמה מזו שבישראל; על כך שאוסרים על עיתוני הגדה אפילו להעתיק מאמרים המתפרסמים בעיתוני ישראל; על סגירת עיתונים ועל מעצרים של עורכים וכתבים. הוא לא יודע על „רשימות שחורות" שאוסרות קריאה, החזקה והפצה של מאות ספרים, כולל „חומר מסוכן" כמו ספריו של יגאל אלון... הוא לא שמע על סגירות תכופות של האוניברסיטאות הערביות בגדה, ועל דיכוי הפגנות סטודנטים ביד ברזל, הפגנות שהסתיימו לא פעם בגופות סטודנטים נקובות בכדורים. כל אלה בעיניו הם חופש אקדמי וחופש עיתונות מופרז.

בכתבה השלישית תוקף אלפלג גם את החופש הפוליטי המופרז בשטחים: בבחירות לעיריות ב־1976 ניתנה זכות בחירה ל־88 אלף תושבים בגדה במקום 32 אלף קודם לכן, וביניהם, שומו שמיים, גם אורחים צעירים יותר, כאלה שלא משלמים מס רכוש, ואפילו נשים! המחדל הזה, מתן זכות הצבעה (לעיריות בלבד) לעוד חלק זעיר ממיליון ורבע תושבי הגדה, נראה לאלפלג כמשהו נורא: איך לא שמרנו על החוק הירדני, שהתיר רק לגברים עשירים להצביע?

בהמשך טוען אלפלג שאין להפריז בחשיבות ההתנחלויות כמגבירות הטרור וההתנגדות לשלטון הישראלי בשטחים. הפקעת האדמות וסגירת השטחים המאסיבית בגדה וברצועה אינן לדעתו מוקד חיכוך משמעותי, וגם לא ההתנחלויות האינסופיות של המתנחלים, מחברון ועד גוש קטיף, והפרובוקציות שהם עושים לשכניהם הערביים.

אלפלג מתעלם לחלוטין מכך שההתקוממות הפלשתינית נובעת מהמשמעות הפוליטית של ההתנחלויות: הכנה לסיפוח קבוע, חוסתם את הגולל על השאיפות הלאומיות לעצמאות של הפלשתינים.

בסוף הסידרה מסכם אלפלג את השקפותיו הבסיסיות, וזה שווה ציטוט: „המימשל במזרח התיכון מאופיין על ידי תלות הרדית מרחיקת לכת בין האוכלוסיה והשליט. השליט מספק שירותים ומבטיח להגן על חיי התושבים ועל רכושם, ומן האוכלוסיה מצפים... לנאמנות בלתי מסוייגת. בבריטניה, למשל, מקודשות זכויות האדם כמעט כאילו היו מתת אלוהים, במזרח התיכון... תלויות זכויות האזרח בציות עיוור... אין ספק כי אילו בחרה ישראל במימשל בלתי ליבראלי (אף כי אופייני לגמרי לתנאי המזרח התיכון) לא היה אש"ף קם כאותו עוף חחול — לא במקום ולא בזירה הבינלאומית".

נמשיך קצת את התיאוריה של אלפלג: אם התרבות הפוליטית של המזרח התיכון מחייבת שאלה שנולדו בו יחיו במשטר של ציות עיוור לשליט, הרי שגם ערביי ישראל גרלן במזרח התיכון, וגם מיליון וחצי העולים היהודים מארצות ערב התחנכו על ברכי התרבות הפוליטית הזו ואין לתת להם זכויות דמוקרטיות.

הבה ננהיג מחר מימשל צבאי באום־אל־פחם, וגם בקרית־שמונה ובאופקים! יתר על כן: גם עולי מזרח אירופה התחנכו בארצות שבהן לא היתה מעולם תרבות פוליטית דמוקרטית, אז איזה זכויות דמוקרטיות צריך לתת לעולי פולין, שגדלו תחת המשטר הצבאי של פילסודסקי בשנות השלושים או ב„דמוקרטיה העממית" של פולין שלאחר מלחמת העולם?

קשה למצוא השקפה ריאקציונית ואנאכרוניסטית כמו של אלפלג במצע של מפלגה ישראלית כלשהי. פעם מושל תמיד מושל, ואת אלפלג היו מקבלים ברצון במועדונים של מושלים־לשעבר בהודו, באלג'יר ובקניה, אלה שהושלכו לפח האשפה של ההיסטוריה, כשארצות אלה פרקו את עול הכיבוש הזר.

אפילו אנשי הליכוד תומכים, לפחות להלכה, בתכנית האוטונומיה, לפיה תושבי השטחים ינהלו בעצמם את ענייניהם, ואיש מהם אינו מעז לשלול את זכותם של הערבים בשטחים לאוניברסיטאות ולעיתונות שלהם, וגם אינו מתנגד לגשרים פתוחים.

השאלה היא, מה להשקפותיו של אלפלג ול„על המשמר", ומדוע, כמו עוף החול, הוא חוזר ועולה מדי פעם על במת עיתון מפ"ם, מתפרקד בהרחבה על עמודים שלמים ומאכיל אותנו באותן השקפות שנגדן נלחמנו כבר בשנות החמישים והשישים, כשנאבקנו במימשל הצבאי שאנשים כמותו השליטו במשך המש־עשרה שנים ארוכות ומיותרות על ערביי ישראל?

שוליים

נתן רענן

ליקויים בתקשורת המונים

מי שסבור כי הדרך למפגש עם ראש־עירייה מורח, אולי שלא בצדק, מן הגדה המערבית חייבת לעבור בבוקרשט — זכותו. אך כל העניין הוא תמוה ומעורפל. מישהו מנסה מבחוץ לארגן תחרות פרועה בין „המתקדמת" לבין רק"ח, ולשים עצמו כמי שמבקש לפתות את השמאל הציוני להצטרף לגינונים שאין בינם לבין מהלכי שלום — ולא כלום. גם שניים מתוך עשרה חברים של הוועד הפועל של אש"ף אינם ראויים לשישה או לתריסר מניינים של סטאטיסטים מישראל. זהו הנסיון הנואל לברוק את יישומו של חוק אווילי למניעת מפגשים — לא כך, ולא בעיתוי כזה. צריך להעמיד את החוק במבחן.

ראשית התגלגל הסיפור אל מועמדים לנסיעה בטלפונים בהולים בהם לאט קול שחציו השתייך ל„מתקדמת" ומחציתו האחרת אל לווייני־ההשראה של „הפדרציה הספרדית", ובאורח „חברי" — וליתר דיוק: אישי — ניסה להפציר דווקא בחברי ה„עבודה" ליטול חלק במשלחת. מה לא נלחש שם: כרטיס נסיעה חינם. קשר בין נסיעה עלומה של עייזר וייצמן לאירופה לבין חסותו החובקנית של נשיא רומניה. אם אש"ף לא נשמע קונספיראטיבי דיו — כמעט ורצינו לייעץ להם לומר שהמפגש הוא בחסות הק.ג.ב. מי שהתנסה במעללי התיווך של ה„קוויקרים" בעבר, לא יכול היה לראות בהזמנה כזאת אלא אי־כבוד למופת.

„אנא, אל תאמר לא — לפני שתחשוב על המפגש עשרים וארבע שעות", לאט הקול. במפלגת העבודה היתה ההזמנה לבדיחה מהלכת, תרתי משמע. חברי לשכה חרשים — אך לא מטומטמים — גלגלו את אנשי המתקדמת מנבחר אל עמיתו. כל אחד המליץ שיפנו אל האחר. מה לעשות? ב„עבודה" ובמפ"ם לא איבדו את התבונה.

המעבר המסחרר מן הדרג הפוליטי אל הגוון המזרחי של הסיפור, היה מגוחך — לבד מן הידיעה שאחד ממשתתפי מסיבת העיתונאים של „המזרח למען השלום" לא יזכה באשרה ובכרטיס לבירת רומניה. מי שמבקש לעשות דווקא מן הסיפור הזה — שכולו רצוף אי־הבנות, סירובים עדינים ושרשרת של ליקויים בתקשורת המונים — מבחן לחוק „המפגשים", הופך את רעיון המפגש לחוכא ואיטלולא. אין כאן מפגש, לא מנהלים משא ומתן על שלום ופשוט כדאי להתעלם מן העניין.

גם הנופך של אנשי רוח ואינטלקטואלים נשמע כמו העברית העילגת של הטלוויזיה הירדנית. אם את עייזר וייצמן — ודאי שלא באשמתו — ניסו להציג כפטרון העניין, אזי בין ה„משתתפים" הוזכרו נתן יונתן, פרופ' ששון סומך ועוד שמות נרצצים. לא צריך לגנות ולחבל על החרפות והגינויים. מי שייסע — לבריאות. רק לא להפוך אירוע היתולי זה נגד חוק נואל ל„מקרה מבחן".

כשהסתיימה הרוטציה ועניין ועגונו זוכה להסכמה ציבורית אילמת כי בבגידה צריך לטפל — כך או אחרת — כבכל מעשה בגידה אמיתי, שיש עימו לא רק המרת דת אלא רדיפת בצע ומיקוח „קשוח" על כופר כסף מן העיתונות העולמית, כביכול למען מטרה נעלה — מחפשים נושא „לוהט". את האפיזודה הזאת ראוי להעמיד בפרופורציה הראויה לה: שתיקה רועמת והתעלמות אדיבה.

אליאנס בברית הבריונים

לראות את „דודיק" גולומב שב אל הכנסת, לדיון בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת על אירועי „אליאנס", הרי זו עורמת ההיסטוריה העכשווית בגלגול מחודש. מי שהיה ח"כ מפא"י, ח"כ ר"ש — מופיע כנציג המעסיק ההסתדרותי — „כור" בוועדת הכנסת מול ח"כ שמאי, שאת תוצאות בחירתו למעמד הליכוד למזכ"לות ההסתדרות, כדאי לו לשכוח, ומהר. דוד גולומב — למרות שם המשפחה שהוא נושא — מאפיין אולי את עידן מאיר עמית ב„כור" ואת תקופת אשר ידלין כמזכיר חברת העובדים.

מזכ"ל ההסתדרות קבע נחרצות, והצדק עימו: דווקא העובדה שההסתדרות היא בעלת המפעל — מחייבת שיכה מיידית לעבודה. כך גם אמר ישעיהו גביש, מנכ"ל „כור". שכן, זהו יתרונה של חברת העובדים: המחלקה לאיגוד מקצועי היא הפוסקת בעניין הסכסוך — וכדברי קיסר — החלטותיה תחייבנה כמובן מאליו את המעסיק ההסתדרותי. דברים אלה זכו לחיזוק מצידו של מנכ"ל „כור", בעלת „אליאנס".

הפיכתה של ועדת העבודה והרווחה של הכנסת לבמת ביטוי לח"כ שמאי היא עובדה מצערת, ובכלל: הצגת הסיכסוך כאילו הוא נובע מבעיה מובנית של ההסתדרות כמייצגת עובדים וכמעסיק — ייתכן והיא נכונה כאשר לאירוע, החמור לכשעצמו, של „מוריעין אורחי", אך אין בה כדי ללמד על הכלל. כאשר נראה הח"כ־לשעבר גולומב על מרקע הטלוויזיה, כאשר הוא מגיע אל ועדת הכנסת — נראאה היה הדבר פאתטי למדי. מי כמו ד"ש השליך אל סל האשפה האידיאולוגי את יחודה של ההסתדרות? מי כמו ידלין וכמאיר עמית נישלו את ההסתדרות מכלליותה והעתיקו את מרכז הכובד שלה מן הרעיון אל הכוחניות? המרחק בין ד"ש־דיל לבין שמאי, ייבדל לחיים ארוכים ובמיעוט קולני — אינו רב.

ובכל־זאת, פטור בלא־כלום אי־אפשר: „אליאנס", אם אין פירושו המילולי בריוק שילוב ושיתוף, משמעותו — ברית. בהכנסת הבריונים ה„אלגנטיים" של „מוריעין אורחי" באישון לילה אל שערי המפעל יש לראות גם היפוכו המלא של שיתוף עובדים, וגם מעין המשך ל„ברית הבריונים". משהו נוסח ה„כן לשבור" הרביזיוניסטי של ימינו אלה, ולו רק על כך בלבד — ולא על עצם המהות של חברת העובדים — היתה נעשית הפניה אל התקשורת, כן היו מיטיבים להעמיד את הבעיה על חודה. בהכנסת הבריונים אכן ישנו שור ושבר, אך ראוי לתחום את האירוע בזמן ובמקום שבו התרחשו הדברים, ולא לתת להם משמעות כ„ללת ורבת־פשר, כהלכת בית שמאי.

גלויות תל־אביביות
משה בן־שאול

ארץ משוגעת

אני חי בארץ משוגעת. ואני מרגיש טוב. ארץ משוגעת היא ארץ ככל הארצות האחרות. כי בכל הארצות האחרות יש אנשים הטוענים בוודאי שהן משוגעות. אולי אני טועה ביחס לשווייצריה. בטח לא טועה ביחס לאוסטריה, אף על פי שמקרה וולדהיים הוא מעבר לכל טירוף, והוא מחזיק מכסא שלו חזק.

אבל למה להרחיק? אני נשאר בבית. קורא בעיתון. האחיות השובתות צוברות סימפטיה. ועוד סימפטיה. ועוד יותר סימפטיה. ופתאום — טארחו הקערה נופלת ונהפכת על פיה. מסקנה: מותר לך למרוד כל זמן שזה מדגדג. מותר לך למרוד כל עוד אתה חכם ואינך הורג אנשים בשביל כך וכך שינויים המשתנים כל הזמן. מסקנה: על כל מורד יש מורד חזק יותר, שנגדו אי־אפשר למרוד. מסקנה: צריך לשבת בשקט, לנהל משא ומתן בשיטת הפיחות הזוחל.

נסחפתי לדבר בעניין האחיות. ומה האמת? זה לא היה איכפת לי כי הרגשתי די טוב. לא הייתי זקוק להן, ברוך השם, כמו שאומרים. הסתכלתי במאבק כאחד שמתבונן מבעד לזכוכית סגורה, רואה דיאורוכיות משתעשעות בהורדת ידיים. אחות מצד אחד — שושנה מצד שני. והיו גם משקיפים, כמו האדון נסים והחבר הלל. ואני.

אני חי בארץ משוגעת, שבה עושים מניפולציות על דברים משוגעים. למשל, וענונו. המרגל שלנו באוסטרליה ובאנגליה ובעיתונות העולמית.

"זה טריק, ועננו", אמר מישהו, "אם הוא בארץ היינו כבר שומעים עליו".

"עובדה", אמר עוד מישהו, "שמו צץ בגלל איזו טעות של שוטר שלא מחק את שמו מרשימת העצירים".

"תרד, תרד מזה", אמר עוד מישהו, "אתה מאמין שיש רק ועננו אחד? תפתח את ספר הטלפונים...".

"לא היה ולא נברא", אמר המישהו, בהא־הידיעה, "זאת עבודה ישראלית ברורה בשביל להודות בעובדות. היו צריכים להמציא את ועננו ולסדר את כל העניין אחת ולתמיד. למה? בשביל להרתיע. את מי להרתיע? חסר את מי?"

אני חי בארץ משוגעת. ארץ משוגעת היא ארץ דינאמית, שבה, למשל, יש שני מנכ"לים בפועל למשרד אחד והם צריכים להסתדר ביניהם למרות ששני קווים מקבילים אינם נפגשים.

עיר משוגעת. עיר משוגעת היא עיר דינאמית. תל־אביב היא דינאמית ומשוגעת. יום אחד אתה למעלה, יום שני אתה למטה. יום אחד אתה פוגש פאב במקום שהיתה סטקיה ויום שני אתה תופש מופע "אירוטי" במקום ששרו את "שיבולת בשדה כורעה ברוח". יום אחד אתה הולך לטייל עם הכלב שלך לגינת־ההשתנות שלו ויום שני מכסים את הכל בבטון ובונים חניה תת־קרקעית.

אבל, לפעמים, השגעון מרגיז. אתה מרגיש שנשבר לך. שאתה רוצה שהדברים לא ישתנו, שהרחוב יישאר רחוב, שבקצה תהיה המכולת — מכולת ולא היפר־שוק או מינימרקט. שבגינה יהיו עלים שנשרו מן העץ ולא שברי אבן מלאכותית, שהעצים יצמחו מהאדמה ולא מהאדניות הסטריליות.

זה קרה לי. זה התחיל לאט־לאט ופתאום ירד עלי. הרגשתי שאני נשבר מרוב דינאמיקה עירונית.

ואז החלטתי ללכת אל הנוסטלגיה.

השארתי את הסוברו הישנה שלי מתחת לעמודים. עליתי על אוטובוס מס' 5 ונסעתי לשדרות רוטשילד. כמה שיותר רחוק.

היה נדמה לי שסוף־סוף אני רגוע. ישבתי על ספסל עץ בשדרה. מגדל־שלום התנשא מעל עפעפיי אך לא הצליח להסתיר לי את בית מספר 13. בכניסה — דלת מעוטרת ברזל מצוייץ. חלונות מקושטים ומקושתים עם שבכות ברזל בסגנון מבולגן שבין ארט־נובו וקשקושי־מזרח. כמה מכוניות די ישנות עגנו אצל המדרכה.

פועל זקן מזן יהודי דווקא גרף בשקט את העפר. גברת פיליפינית במשקפיים, מחזיקה בשתי שקיות פלסטיק, התבוננה בפריחת הפלומבגו, היא עפרית־הכף בצבעה התכלכל. הדקלים היו גבוהים ומיתמרים. הברחש התעופף בזמזומים שקטים, נוחת מעת לעת על זרועותי החשופות ועוקץ בנימוס.

הה, איזה שקט.

שני זקנים באים ומתיישבים על ספסל. שותקים. שותקים. ולבסוף אומר אחד מהם:

"נו, רבי יהודי... אתה יודע מי אני?"

"לא, אדוני", אמרתי בנימוס, "מאין שאדע?"

"ובכן, דע לך... אני, אני ועננו..."

כבר אמרתי שאני חי בארץ משוגעת?

מסביב לעולם
דוד ארן

● הפסיכולוגיה של התמהונות

אנגליה היא מולדת התמהונים. בכיכר אוקספורד שבלונדון עומד גבר, שתלה על צווארו שלט לאמור: "היה אדון לבשרך על־ידי מזון ללא בשר". אדם אחר, ידיד של כותב שורות אלה, וילי מואיר, המכנה עצמו מארקסיסט, טוען, כי מן ההכרח שבכוכבים אחרים חיים בני־אדם, החושבים ופועלים בדיוק כמו אנשים מקבילים להם על־פני כדור הארץ.

אין זה מקרה שהתמהונות הפכה בבריטניה גם לנושא של מחקר מדעי. ד"ר דייוויד ויקס, פסיכולוג ראשי בבית־החולים המלכותי באדינבורג, נלהב מן הנושא שלו: "זה בהחלט מזל", הוא אומר. "היכן ניתן כיום למצוא עוד חומר מעניין כל־כך, שהמחקר המדעי טרם נגע בו?"

פסיכולוגים לא חשבו עד כה את העיסוק בתמהונים לכדאי. התמהונות היתה בעיניהם קו אופי ותו־לא. רק הפסיכיאטר הגרמני שניידר תיארה כסימפטום באבחנה של סכיזופרניה. ד"ר ויקס אינו מאשר אף לא אחת משתי הגישות. אמנם שליש מבין 130 התמהונים שבדקו גילו סימפטומים קלים של הפרעה נפשית, וכל תמהוני שישי עורר חשד לעירפול התודעה, אך רוב התמהונים חיים חיים מאושרים, עם סימנים קלים של פאראנויה, דימויי־כפייה והתנהגות "סכיזואידית". רק במקרה אחד מצא ד"ר ויקס "רעיונות־טירוף חולניים ממש".

לדעתו מערער מחקרו את יסודות הפסיכולוגיה המקובלת. "הפסיכולוגיה דבקה באידיאל של חיי נפש מאוזנים ומותאמים לסביבה", הוא אומר. התמהונים אינם תואמים את האידיאל הזה. אושרם אינו טמון בהרמוניה מדומה. אדרבא, יתר העולם מסוגל לשאתם רק במנות קטנות. קשה להסתדר איתם. הם יודעים זאת, אך הדבר אינו מפריע להם.

תמהוני אמיתי משוכנע בעליונותו על כל יתר בני־האדם. את זאת אמרו לו כבר אבא ואמא בילדותו. הוא היה בן יחיד, או הבן הבכור, אשר בו תלו הוריו את כל תקוותיהם. הוא היה ונשאר מתבודד, שאינו מסוגל ואינו רוצה להיכנע לדעתו של הזולת.

מה שקיים אצל אדם נורמאלי אך נשאר בצל — דהיינו, המשאלה לנהוג באורח שונה ממה שדורשת הנורמה — ממומש על־ידי התמהוני הלכה־למעשה. לפרקים הוא חי ומתנהג כאילו היה מצוי בתקופה שחלפה. לפרקים הוא משליך עצמו בכל מרצו על העתיד, על פיענוח מיסתורי הקיום, שטרם נגעו בהם. אך תמיד הוא דבק ברעיונותיו ובדימויים החביבים עליו עד כדי הקרבה עצמית.

אין זה מבוסס אך־ורק על עקשנות. התמהונים — מצא ד"ר ויקס — קוראו, בדרך־כלל, מספר אדיר של ספרים, והם מגלים עניין עצום בעולם. ואת כל הידע הזה, שבלעו, הם מנצלים תכופות בצורה מזהירה לשם הוכחה לתיאוריות ולדימויים שלהם. הכול נכפף לתיאוריות הללו: אורח חייהם, הרגלי האוכל שלהם, התנהגותם כלפי הבריות. הם אינם סובלים רכילות ושיחות־חולין.

אך העיקר: אותם אנשים מוזרים, המעמידים עצמם מחוץ לעולמנו המלא נורמות, ניחנו בכושר יצירה והמצאה יוצא מגדר הרגיל. על־כן יכולים אנו אך ללמוד מן התמהונים. דייוויד ויקס משוכנע כי חקר התפתחותם עשוי להפריך הרבה "אמיתות־יסוד" שהתחבבו עלינו. לפי השערתו, ילדים מפונקים מסוגלים לחשיבה מחדשת יותר מאשר אחרים. שהרי תמהונים הרימו מאז ומתמיד תרומות חשובות להתפתחות המדע. הנרי קוונדיש, מגלה המימן והחומצה החנקנית, חי כלונדוני של המאה ה־18 חיים של מתבודד תמהוני. גם פילוסוף הטבע הרברט ספנסר והאנתרופולוג השנוי־במחלוקת סר פרנסיס גולטון, נחשבו בזמנם כתמהונים. ומכל מקום, שבע שנים לפני הופעת "מוצא המינים" של דארווין, פירסם ספנסר תיאוריה בדבר התפתחותו האבולוציונית של הטבע. אך לתהילה בקרב הדורות הבאים זכה אך־ורק דארווין הגדול.

אכן, זהו גורלם של התמהונים. הם "אוריגינאלים" העומדים בצל. העולם אינו מכיר בהם — ואף־על־פי־כן אין הם ממורמרים. אדרבא, הם טובי־לב ומנסים תמיד מחדש, כמו ידידי מואיר. ייתכן כי ביום מן הימים אלך בעקבותיו אל עולמות אחרים...

ראינר לויקן, "די צייט"

● שוויון האשה במצרים העתיקה

הנשים במצרים של הפרעונים היו יפות וידעו להתאפר. את זאת ניתן להסיק מספלים ותכשיטים. לפי הממצאים האחרונים הן היו גם עצמאיות ובנות־חייל בעסקים. לא היה להן צורך לנהל מאבקי אמאנציפציה, שכן הגבר השתדל "לשמח את לבן". ולדברי פאפירוסים עתיקים יש "לקחת בשבילן את המיטב ממנחות השנה".

את העובדות הללו, שעד־כה לא היו כמעט ידועות, למדתי בתערוכה, שאפשר לראותה בימים אלה בז'נבה (אחרי כמה תחנות שעברה בגרמניה). מאחורי התערוכה הזאת עומד מחקר של שלוש שנים שעשו מלומדים גרמנים ומצרים. המוצגים, כמאה במספר — למן פסל במשקל של שלושה טונות ועד לתכשיטי זהב זעירים — לקוחים כולם משפע הדברים המצויים במוזיאון המצרי בקאהיר. הם מתעדים את התקופה שבין 2500 לפנה"ס לבין ימי שושלת תלמי.

התזה בדבר שוויון הזכויות של האשה המצריה מתועדת בקטלוג התערוכה על־ידי מסמכים עתיקים, אך קשה להשתכנע בה מתוך המוצגים עצמם: הכיתוב שלידם דל מרי. לדברי המסמכים יכלו נשים לשמש כשופטות, כלבלריות וכו'. הן היו שותפות בניהול הנכסים ובירושה. אחרי הגירושין היה קיומן הכלכלי מובטח, וזה חל לא רק על גבירות האצולה, אלא אף על העם העובד (אם בכלל היו לו נכסים).

מסורקות ומטופחות

למרות דלות הכיתוב אפשר להבחין שהמבחר שמכוון לתיאור הנשים, נבדל מן המונומנטאליות החגיגית, המציינת תערוכות מקובלות על מצרים העתיקה. בתערוכה של ז'נבה שוררת אווירה אינטימית. כאן אפשר לראות את יחס האמהות אל תינוקותיהן, שהן מחבקות בחום רב. כאן נראים החן הגא ושמחת החיים של נשים רבות, וכן נחישות החלטתן הריבונית של המלכות — עד לדיוקנה של נופרטטה, עם צדודיתה העצבנית־מושכת.

אך את שיא התערוכה מהווים "הזוגות". הבעל והאשה אינם רק שווים בגורל גופם — דהיינו, בעלי חשיבות שווה — הם אף נפגשים באותם מחוזות הנפש. הם קרובים זה לזה עד כדי מגע. אחד הפרעונים מנשק בחום לרעייתו. תכופות האשה אף פעילה יותר: היא זו המחבקת את בעלה, אוהבת למחצה ומגינה למחצה. לא עליונות מובלטת כאן, ואף לא עליות וירידות באהבה, אלא שוויון ערך שקט ומובן־מאליו־יחסים שמן הדין שנלמד מהם מקץ 4,000 שנה.

אנמארי מונטויל, "לה־מונד"

● צדק יקר

ביקורת חמורה נמתחת על נשיא אוגאנדה, מוסוני, לאחר שחתם על חוק, שלפיו אין להעניק פיצויים לקורבנות של הפרת זכויות האדם. החוק חל רטרואקטיבית — למן 1978 — לגבי קורבנותיהם של הממשלות הישנות. שר המשפטים האוגאנדי נימק את החוק בגילוי־לב מלא: "הממשלה היתה הורסת את עצמה, אילו נאלצה לשלם פיצויים לכל הניזוקים". תחת שלטונם של אידי אמין, מילטון אובוטה וטיטו אוקלו נהרגו כ־800,000 בני־אדם. בבתי־המשפט נידונים כעת כמה אלפי מקרים.

● חיי־אשפה

אומרים כי בניו־דלהי חיים 200,000 בני־אדם מאיסוף־אשפה בלבד; רובם הם ילדים של משפחות, שהגיעו לניו־דלהי מן הכפרים, או יתומים. את המספרים הללו פירסם עובד ב"מועצה הלאומית לחקר הכשרה". השכר לעבודה של 12 שעות: כ־75 סנטים אמריקניים. הסיכונים הבריאותיים [illegible] כרוניים בקיבה ובמעיים, הרעלת דם, טטנוס, מאחר שגם בהודו נוחתים יותר ויותר כימיקאלים על ערימות האשפה, גדל והולך שיעורן של הרעלות קשות ואף קטלניות.

"די צייט", המבורג

דפים לספרות

ספר חדש בהוצאת מסדה

אנו מוכרחים לפתח ולשמר בנו את היכולת לסלוח. זה החסר את הכוח לסלוח, חסר גם את הכוח לאהוב. יש טוב בגרועים מבינינו ורוע במובחרים. בגלותנו זאת, אנו נוטים פחות לשנוא את אויבינו.

מרטין לותר קינג

עומס של פרדוקסים

דב בר־ניר

אלקנה מרגלית: "תנועת הנוער גורדוניה – העיון ואורח־החיים"
הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1986

פרופסור אלקנה מרגלית הוא ללא ספק מטובי ההיסטוריונים של תנועת העבודה הישראלית. כהיסטוריון הוא חותר עד עתה לאובייקטיביות מירבית, אך הפעם "ריב" לי עימו. לשם שמיים, על מחקרו האחרון המוקדש לתנועת גורדוניה ומנהיגה ואידיאי, פנחס לבון ז"ל. אקדים ואומר שכמעט עשר שנים רצופות הייתי נפגש יום־יום ממש, ולשעות לא מעטות, עם לבון "המודח" והמנודה ממפלגתו, ויכולתי לעמוד אז על האינטלקט הנדיר שבו חונן — כך שהיה האחרון למעט בכישוריו המזהירים. עם זאת, ספרו של מרגלית הוא ספר של חסיד, ובשל כך רצוף מחקרו פרדוקסים. הרי דברי החזרה (שעדיין אינם מראים על ראייה משוחדת, ובכל־זאת אופייניים הם למחבר): "לא אוכל לפתוח דברי חיבור זה בלי להביע את הכרתי ותודתי העמוקה לאיש אשר עיצב יותר מכל אדם אחר את דרך השקפתי — לפנחס לבון ז"ל". כן חותם מרגלית את חיבורו, בהענקת מקום מרכזי לגורדוניה וללבון בעצם המחשבה הסוציאליסטית של תנועת העבודה בארץ: "גורדוניה, כתנועת נוער, היתה תופעה חולפת, אולם המערכת הרעיונית שעליה נתבססה קיימת גם היום כזרם עיקרי בהגות הסוציאליסטית" (ההדגשה שלי — ד.ב.). היכן כאן בן־גוריון, היכן ברל כצנלסון, היכן מאיר יערי, היכן טבנקין, היכן, היכן והיכן?... כאן כבר מתנה פרדוקס הגותי ראשון.

מתוך החיבור עולות הסיבות שהניעו את המחבר להעניק מקום כה מרכזי לגורדוניה ומנהיגה: הסוציאליזם ההומאני, הדימוקראטי, הביזורי, החותר לניהול עצמי, לאוטונומיות, הדוחה מעל פניו כל טוטאליטאריות, המבקר את הקומוניזם, וכמעין "תוספת־חינם", את המארקסיזם, את תורת הדיקטאטורה של הפרולטאריון, וכו' וכו' — הרי לכם גורדוניה ומנהיגיה הרוחנים, משחר ימיהם, כאשר כולנו — כולנו נאלצנו לדעת מרגלית, לומר אמן לאמיתות אלה באיחור היסטורי די מזווע, לא־בכדי כותב מרגלית כי "כיום מכריזים מנהיגים מן השמאל הציוני הלוחם שהם סוציאליסטים־הומאניסטיים, או סוציאליסטים־דימוקראטיים — הישג נכבד לתנועה אחרי שני דורות של מאבק." היש נקמה היסטורית מתוקה יותר לאלה שהוקעו בעבר כימין ישראלי ללא תקנה? עד כאן פרדוקס שני, ומכאן־ואילך הצורך בהבהרות רבות, שכל אחת מהן מצריכה מסה מיוחדת, ולא נוכל אלא לסתגר ולסיים בקצרה.

*

גורדוניה היתה נצר מגזע "הפועל הצעיר", מחברנו מגדירה כ"מפלגה ריאליסטית אשר סלדה מדוגמות חשאולות מחוץ". והרי, במבט לאחור מצטייר הדבר בצורה כמעט נלעגת, שכן מה פירוש "שאול מהחוץ"? נניח שרחו את המארקסיזם, כלום לא "שאלר" מושגי יסוד כדימוקראטיה, כהומאניזם, כחופש, כאחווה, כשוויון, מכל מורשת אירופה, לפחות זו הנאורה? בסופו של דבר מסתכמת ההתנגדות לכל השאול מן החוץ בהתנגדות למארקסיזם, לדטרמיניזם, לאלימות כנשק מהפכני, לקומוניזם הפוליטי, שגורדוניה באה לייחסה לשמאל הציוני־הסוציאליסטי בארץ. אך לא בהינף יד כזה פותרים, או נפטרים מבעיות היסטוריות חמורות ביותר. הנה אומר מרגלית, כסוגיית האלימות לשם הכרעות היסטוריות: "אכן, פסילת האלימות כשיטה להגשמה של יעדים חברתיים, בכל מקרה ובאופן מוחלט — וראי מעוררת בעיות קשות. ומדוע קשות? המתאר לעצמו מישהו את המהפכה הצרפתית הגדולה ללא מהפכה? את המהפכה האמריקנית בשעתו, ללא אלימות? והיתה אלטרנטיבה לסין הפיאודאלית, הרעבה והנרצעת, ללא אלימות וללא מהפכה? עד היום אני סבור כי אף רוסיה של הצאר, אף־אף זו של קרנסקי, מול פני הריאקציה הרוסית המגוייסת, לא היה לה מיפלט זולת כיבוש ארמון החורף ומהפיכת אוקטובר, אפילו נידרדרו הדברים עד כדי סטאליניזם לאחר מכן. לא כל העולם הוא העולם האירופי־מערבי, שעליו אמר אנגלס כי הריפובליקה הדימוקראטית היא בו הצורה הלגיטימית של מה שהוא התעקש להוסיף ולכנות "דיקטאטורה של הפרולטאריון". הקיצור: בעולם שלא בשל ולא כנר לסדרים דימוקראטיים, יש התפרצויות הר־געש חברתי, ולך דבר עם הר־געש בשפת איפוק וריסון.

אינני מדבר אפילו על אכזבתו של מרגלית — שהיא גם אכזבתי — בשעה שהוא דוגל בהומאניזם דימוקראטי ודוחה מעל פניו כל אלימות, בכל זאת הוא מטעים במלאנכוליה גלויה: "ראינו כי האמונה ששינוי סדרי כלכלה, חברה ושלטון מתוך כורח היסטורי כביכול, ובכוח אלימות, יוביל למשטר אנושי ויותר מוסרי — הכזיבה. אך גם הפנייה למצפון ולמוסר והאמונה בדימוקראטיה לא עמדו במיבחן מצבים קיצוניים של מתח חברתי". מסתבר איפוא שאין פאנאציאה עולמית, בנוסח א.ד. גורדון, לכל מכאובי העולם — וכאן מגיע אני למה שגורדוניה גינתה כמעין "משיחיות־שקר", והיא תורת הדטרמיניזם והמארקסיזם. אני, למשל, דטרמיניסט, וסבור מרגלית שיש תופעה כלשהי — פיסית, פסיכית, טבעית, חברתית — ללא סיבות. וקום ויאמר, אך אם יקום ויאמר כי יש הצטלבות ללא שיעור של גורמים, רחוקים וקרובים, מודעים ובלתי־מודעים, רחוקים או מנטרלים זה את זה, וכמעט לא ניתן לחזות מראש מה יארע, וכמקרה של האדם, מה יחליט — אוי הוא גם ראציונאליסט, וגם דוחה מעל פניו דטרמיניזם גולמי, שטחי, דוגמאטי. אני מאמין שמארקס לא היה כולל את ריבוי הגורמים ואת הסיבתיות המורכבת כמעט עד אין קץ של התופעות, מן הקוסמוס עד לאדם. בכך לא באתי לאשר את המארקסיזם שציירוהו כמישנה מושלמת וסגורה, בעוד שהוא ניחן את "הקאפיטאל" ואמר משהו חשוב וקובע על הדינאמיקה של ההיסטוריה הכללית, אך לא פסק דבר (בעיני מייסדיה, ולא חסידיו היותר טובים, או השוטים) בסוגיות מדע בכל התחומים, ממחקר הקוסמוס והטבע ועד לפסיכולוגיה של המעמקים. הוא לא כיסה, ולא יכול היה לכסות, את כל מיגוון הידע וכל הקושיות האנושיות, הפילוסופיות, החברתיות והנפשיות, בסיטונות ובקמעונות. ברם, ההתנגדות מוצהרת למארקסיזם ולדטרמיניזם שימשה מטרה אחרת — וכאן מגיעים אנו לשידוך מוזר בין גורדוניה לבין הנריק דה־מאן, שהיה הוגה דעות סוציאליסטי בלגי, ראש המפלגה שם ומתווה דרכה, עד שפנה לנאציזם, ולאחר המלחמה, כמשתף־פעולה עם היטלר, נידון לעשרים שנות מאסר. והנה, במחקרו של אלקנה מרגלית מושר כמעט שיר־מזמור לאיש הזה, שאלקנה מרגלית, במעין יד רכה, אומר עליו שסטה מדרך המלך ושיתף־פעולה, לבסוף, עם הנאצים. הרי דברי השבח וההודייה לאיש זה, כחיבורנו: אנשי גורדוניה "מצאו בדה־מאן מישנה סדורה, שיטתית ומדעית, של אחד מחשובי ההוגים והמחדשים בסוציאליזם הדימוקראטי האירופי בתקופה שבין שתי מלחמות עולם. הניתוחים והניסוחים שלו, המיוסדים על נסיונה של תנועת הפועלים הבין־לאומית — בפרט ביקורת המארקסיזם, ובמיוחד המאטריאליזם ההיסטורי... תאמו את השקפות־היסוד של התנועה, בתחום הסוציאליזם הדימוקראטי, ושימשו להן ביסוס נוסף. הקיצור: מורה־הוראה, כאשר "סטייתו" של דה־מאן לכיוון היטלר אינה נראית מרתיעה את מנוחתו של מחברנו.

מן הראוי שמרגלית יעיין בספר אחר של חבר במפלגתנו, זאב שטרנהל, שהופיע עד כה בצרפתית בלבד, תחת השם: "לא ימין ולא שמאל — האידיאולוגיה הפאשיסטית בצרפת", ובו מוסברת הגלישה, או "הסטייה" של מנהיג סוציאליסטי אל הסיטרא־אחרא של הנאצים. ומעשה שהית כך היתה "הסטייה" מתחילה מהוקעת המארקסיזם, ואפעם לא מצד סוציאליסטים אלא מצד פאשיסטים מוצהרים. כותב שטרנהל: "הרוויזיה של המארקסיזם משמשת תמיד כמימד האידיאולוגי המשמעותי ביותר של הפאשיזם. ניתן היה לכתוב את דברי־ימי הפאשיזם כנסיון בלתי־פוסק לערוך רוויזיה של המארקסיזם, כמאמץ מתמיד לקראת מעין ניאו־סוציאליזם. כבר כאן נוגעים הקצוות זה בזה: הפאשיזם מושיט יד לניאו־סוציאליזם של, נניח, דה־מאן, או דורי"ו, או דיא — כולם ניאו־סוציאליסטים העתידים, בשנות השלושים והארבעים, להצטרף לשורות הנאצים. אך זו רק ההתחלה.

הרי ההמשך: הסוציאליזם (של הניאו־סוציאליסטים) דוחה מעל פניו את הסוציאליזם "של אינטרסים", של רדיפת החומר, השכר, והוא "מעלה" את הסוציאליזם לרמה "אתית", מוסרית, פסיכולוגית, כאשר נושאו שוב איננו הפרולטאריון האינטרנציונל אלא "העם". ומה רוצה אותו עם: נפשו סולדת ממלחמת־המעמדות — כמה הוא כולו לסולידאריות לאומית, לסוציאליזם לאומי, או אם תהפכו את הנוסחה על־פיה, לנאציונאל־סוציאליזם. העם כמה לא לאינטרסים גסים, אלא ל"כבוד עצמי", ל"ייחוס המקצוע", כמו בימי־הביניים, לשיתוף־פעולה בין כל המעמדות "היצרניים" כנגד העלוקות, הטפילים, של "ההון הגדול" — ולשם כך דרושה ממשלה חזקה שתיעזר בתיכנון של כל שכבות העם, נניח במסגרת קורפוראטיבית, שבה יהיו מיוצגים לא מפלגות, שאבד עליהן כלח, אלא כל ענפי הייצור. דה־מאן המציא נוסחה משלו למה שקראו אצלנו (כמשמעות לגמרי אחרת ומנוגדת לו) "ממעמד לעם". הנימה היא מעתה לא מלחמת מעמדות, אלא כל העם יחד. מעתה לא חשובה עוד הלאמת אמצעי הייצור: "יחד" ישתתפו פועלים ומעסיקים, תחת מטריית ממשלה חזקה ומתכננת, הדואגת לכול. ומעניין שמנהיג שהעלה על נס הומאניזם ומוסר מסיים את דרכו בהעלאת קטורת לממשלה אוטוריטארית. באורח פאראדוקסאלי, התכוון דה־מאן, על פי דרכו, לרכוש את אהדת האיכרים, מעמדות־הביניים והאינטליגנציה, לסולידאריות לאומית חדשה. על מנת להשמיט את הקרקע לפאשיזם דווקא — אך מעיר זאב שטרנהל "תוך־כדי הנסיון לרכוש את מעמדות־הביניים ולהשמיט מן הפאשיזם את תשתיתו הסוציולוגית, על־ידי מאבק בפאשיזם בשטח־הוא ובאמצעי־הוא, נעשה הסוציאליזם החדש יותר ויותר דומה לפאשיזם עצמו. בן־סטה" דה־מאן, מאור גורדוניה, ונחה לקיפולינג של המגיפה החומה באירופה, אך נכוה להישענות בלתי־מוצלחת, ואת על מה שאנשי הפועל הצעיר קראו "דוגמות השאולות מן החוץ", תחזור לעיקרי דרכה של גורדוניה, תוך הסתייגותה המתמדת מן הזרמים הפועליים הראדיקאליים, שהעלו גירסות שונות מהלוציונית היא, לפתרון בעיות העם, הארץ, והמעמד. כל אלה — במאמרנו הבא.

עורך משנה אילן שיינפלד
בעריכת יעל לוטן

רחל חכלילי

אמנות ארצישראלית משוקמת

6000 שנות אמנות בארץ ישראל
עורכים: פרופ' מיכאל אבי יונה
ופרופ' יגאל ידין
אנציקלופדיה לאמנות הציור והפיסול

בכרך המהודר שלפנינו ביקשו העורכים להביא לפני הקוראים בפורמאט אלבומי, בכארבע מאות עמודים, סקירה מקיפה על האמנות של ארץ ישראל. כל המחברים הם חוקרים מן השורה הראשונה ובעלי ידע נרחב בתחומם, והם מביאים גם מפרי מחקריהם האחרונים. מצער ביותר ששני העורכים, מיכאל אבי־יונה ויגאל ידין, נפטרו בטרם שזכו לראות את פרי עמלם יוצא לאור. הספר מחולק לשישה פרקים, הדנים בסדר כרונולוגי בתקופות העיקריות של האמנות בארץ ישראל.

שלושת הפרקים הראשונים כוללים את האמנות העתיקה למן התקופות הפרהיסטוריות, אמנות כנען, והאמנות של ימי מלכי יהודה וישראל ועד לזו של התקופה הפרסית. לכל פרק מבוא קצר ובו איזכור השפעות חוץ, כגון ממצרים, מסופוטמיה, קפריסין והים האגאי, ואחריו תיאור מימצאים נבחרים לפי נושאים.

שלושת הפרקים האחרונים, הסוקרים את האמנות שמן התקופה ההלניסטית ועד לתקופה הצלבנית, כתובים בצורה מעמיקה, ומהווים דיון מקיף הכולל קווים אופייניים של האמנויות, אמנות יוונית־רומית, אמנות יהודית, נוצרית מוסלמית וצלבנית. בפרקים אלה מובא גם דיון בארדיכלות, החסר לחלוטין בפרקים הראשונים.

הפרק הראשון, שנכתב על ידי דוד אושיסקין ורפאל פרנקל, נותן סקירה כללית של האמנות הפרהיסטורית מן התקופה הפילאוליתית ועד לתקופה הכלקוליתית. ומתאר ציוני סלע מכלוה, אמנות תלילאת אל ע'סול ובאר שבע וכן תגליות מן העת האחרונה ממרכזים כלקוליתיים חדשים בנגב ובגולן. הפרק השני, שנכתב על ידי טרודה ומשה דותן, מתאר את אמנות כנען, אמנות זעירה מתקופת הברונזה הקדומה: כלי חרס, צלמיות וחיקוי לפסלום מצרים מתקופת הברונזה התיכונה; המחברים מתארים את פריחתה של אמנות כנען במאות י"ד־י"ג לפנה"ס, שהיא אמנות לוקטנית (אקלקטית), הכוללת פיסול מונומנטאלי מבזלת ומאבן גילוף ושנהב. מלאכת מתכת, חפצי פולחן זעירים מחרס ומפאיאנס וכן תכשיטי זהב.

פרק זה מסתיים בתיאור חפצי אמנות מן התקופה הישראלית הקדומה, ובעיקר אמנות „גויי הים", הפלישתים, מתל קסילה ומאשדוד.

הפרק השלישי נכתב על ידי אפרים שטרן, מקיף את תקופת מלכות יהודה וישראל והתקופה הפרסית ומחולק לנושאים: גילופי שנהב משומרון, גילוף ארכיטקטוני, הכולל כותרות פרוטו־איאוליות; פיסול באבן, ארונות קבורה אנתרופואידים, כלי אבן מגולפים חותמות צלמיות וכלי חרס.

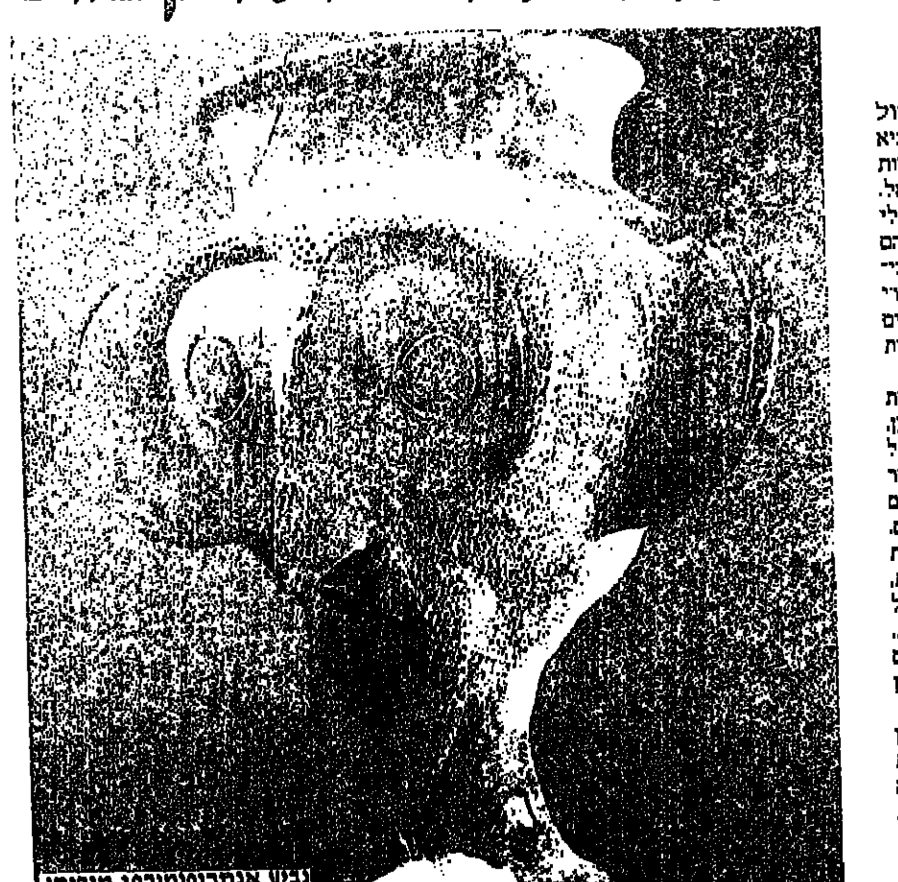
גביע אנתרופומורפי מיריחו, מתקופת הברונזה התיכונה

שלושת הפרקים — הרביעי עד השישי — כוללים סקירה נרחבת של אמנות התקופות המאוחרות בארץ ישראל ודנים בציור, בפיסול ובארדיכלות. הפרק הרביעי, שנכתב על ידי מיכאל אבי־יונה, מתאר את האמנות מן ההלניזם ועד לביזאנטיון. הפרק כולל אמנות הלניסטית בארץ ישראל, פעילות הבניה של הורדוס, בעיקר במצדה, וכן אמנות קבורה יהודית בתקופה הרומית המאוחרת, הכוללת את אמנות הקבורה בבית שערים ואת תיאור בתי הכנסת ועיטוריה. אמנות התקופה הביזנטית כוללת תיאור כנסיות ורצפות מסיפס של כנסיות ובתי כנסת וכן חפצי אמנות לשימוש בכנסיות ובתי כנסת, כגון כלי זכוכית וקמיעות. הפרק המוסלמי נכתב על ידי מרים רוזן איילון ודן באמנות מוסלמית, לפי סדר כרונולוגי מתקופת בית אומיה ועד לתקופה העותומנית. בפרק מתוארות הארכיטקטורה והעיטור הפנימי של כנסיית כיפת הסלע, מסגד אל־אקצה, ושל ארמון הישאם שבחירבת אל מפג'ר, ליד יריחו. וכן — ארדיכלות ברמלה, עכו, ובחומות ירושלים, כולל גילופי אבן, אריחי חרס וקרדות.

הפרק השישי והאחרון נכתב על ידי יהושע פראוור, על אודות אמנות הצלבנים ובנייתם, ומקיף את הארכיטקטורה הכנסייתית (כנסיית הקבר) והצבאית, בערי מבצר כגון עכו, צור, אשקלון וירושלים, ובמבצרים כגון כוכב הירדן. הוא דן בפיסול ובעיטור ארכיטקטוני, בציור מיניאטורות ובעיטורי סרים, כלי חרס מעוטרים, שנהבים ופסיפסים.

הטקסט מלווה בתמונות רבות בצבע בשחור לבן, אך לא כל התצלומים הם באיכות המתבקשת בספר אלבומי מסוג זה. כך, למשל, תמונות הפסיפסים שבעמוד ...295, ספר מסוג זה ראוי היה שיכלול אינדקס ובעיקר רשימה ביבליוגרפית נבחרת.

הספר נותן תמונה כללית מגוונת ביותר, אך יתכן ומותם ללא עת של העורכים הוא שגרם לכך, שאין בתוך הפרקים וביניהם קשר פנימי ורצף ענייני, כך שכל פרק עומד בפני עצמו. כן אין כאן סיכום או דיון שיטתי בהתפתחות האמנות בארץ ישראל.

העורכים מזכירים את ייחודה של אמנות א"י במגוון אדיר של השפעות ומגמות, אך ייחודו זה אינו בא לידי ביטוי ברור בספר. העורכים מקווים, שהחומר בספר זה יתרום לשיקומה של הזהות האמנותית של הארץ. תקווה שהוגשמה רק בחלקה, מאחר ולא נעשה כל דיון מסכם, שקשה ביותר לעשותו, של הזהות או של הייחוד האמנותי של ארץ ישראל. עם זאת אפשר להודות למחברים ולאורחים על שהעמידו לרשותנו בכך תרומה נכבדה לתולדותיה של ארץ־ישראל.

אילן שיינפלד

פנינו אל האלף השלישי

מתפללים מוסלמים בבומביי

דוד שולמן
פרקים בשירה ההודית
האוניברסיטה המשודרת
משרד הביטחון, 1986

שאלת זמינותם של גורמים תרבותיים בהווה נתון היא שאלה מורכבת. בה עוסק חקר הספרות לא מכבר. תהיה זו, על מידת האפשרות להשתמש במערך אמנותי מסויים בזמן מסויים, היא מהותית להבנת סדרי פעולתה של כל מערכת תרבותית בכל זמן ובכל מקום. בארץ עסק בעניין זה פרופ' אבן־זוהר, שכיון מימצאיו מצויות הטענות לפיהן בכל זמן אפשר לו, לציבור מסויים, לשאול ערכי תרבות מעברו שלו או מעברן של אומות אחרות, או מן ההווה בקהילות תרבותיות שונות או בשולי הנעשה במקומו הוא.

טענות אלה עולות בזיכרון למיקרא סיפרו החדש והמרתק של דוד שולמן, ראשון מסוגו בארץ, המביא דיון תמציתי בשירה ההודית מתקופות שונות. הן עולות ביתר שאת כאשר מעמת שולמן, במהלך הדיון, תפיסות מקראיות ויהודיות, את השר ואת השירה, את הלשון ואת האל, עם תפיסות הודיות אלה. כך, למשל, כאשר הוא משווה בין תפיסת השפה ההודית לבין תפיסתה במקרא. „במקרא," הוא מבהיר, „השפה מופיעה כתוצר אנושי... בעזרתו האדם מתוודע אל עצמו ואל עולמו... והפעולה המובהקת של כל התהליך הזה היא פעולת מתן השמות." ואילו בהודו „השפה... איננה תוצר אנושי. היא קיימת לפני האדם. אינה מגדירה את מצבו, אינה מוסרת לו כל אינפורמציה על אודות מצבו, אלא מתגלה לפניו, או כפי שנראה בתוכו, כאשר תפקידו כתהל' ההתגלות הזה הוא תפקיד של הנעה... הפיכת אותה יש נסתרת ואולי דומכת, ליישות חיה ודינמית ופועלת." (עמ' 14).

הקורא כמיסטיקן

אין זו הנקודה היחידה בה ניגלה הפער העצום בין התפיסה היהודית ו/או המערבית את השר ואת השיר, לבין תפיסתם במזרח. כך, למשל, התפיסה המאגית את השפה, לפיה „ההרוזים הוֹרים מכים בעולם", מזכירה, אולי, את תורת המסתורין ביהדות, אך בה אין מדובר על „גלי אנרגיה" המכים בעולם, כדברי המחבר, מתוך השימוש במילות השירה כְּבַמַנְטְרָה, אף כי גם ביהדות יש לנו 'מנטרות' כאלה, מ'ברוך השם' ועד 'אמן'. יותר מכך, הפער בין שתי התרבויות ניגלה במלוא עומקו כאשר בוחנים את תפיסת המציאות כאן ושם, ואת תפיסת אופיו של המשורר וטיב זיקתו למציאות זו. אם בהודו יש שני מישורי תודעה, תודעה אמפירית ותודעה 'אמיתית', שהיא תודעתו של המשורר, החולם או בעל החזון, ואם המשורר, לפיכך, נתפס בה כרואה וכבעל חזון, ה„בורא עולמות ומחריבם ברמיזונו" — עד כאן דברי שולמן — הרי שבמקרא וביהדות אין הציוּן בין המציאות האמפירית לזו של החזון, ובעל החזון, הנביא, שלא כמשורר ההודי, אינו רשאי לוותר על העולם הזה, אלא מחוייב לפעול מתוכו. ובהקשר זה ראוי להזכיר פרשנותו — יש האומרים, פרשנותו המפוקפקת — של ג. שלום, בדבר ההבדל בין „רב" ל„רבי" ביהדות: רב הוא בעל ראייה המופרש מן הציבור, ולפיכך לוקה; „רבי", לעומת זאת, הוא בעל־ראייה הפועל בקרב מנין בני־אדם לפחות, והוא אידיאל היהדות משום שאינו מוותר על חיים בעולם הזה לטובתו של איזה שגב טרנסנדנטי.

בהמשך סיפרו מתייחס דוד שולמן לכמה ז'אנרים חשובים בשירה ההודית, ודרכם הוא מבקש להאיר תקופות שיר מסויימות, על מאפייניהן הסיגנוניים וההגותיים. כך הדיון באפוס ולאחריו בז'אנר הקאוויה, שבה, הוא כותב, „אנו מוצאים את הזיווג המושלם של שני היסודות; מצד אחד, הצליל, שמתפקד אלמנט פעיל ודינמי בשירה, ומצד שני, כמובן, המשמעות." (עמ' 44). בתארו ז'אנר זה מצביע המחבר על ההבדל בין התיאוריה האפלטונית, לפיה האמן מחקה חיקוי של חיקוי ביצירתו, בחקותו את עולם הממשות הנתפס כחיקוי של עולם האידיאות, לבין תפיסתה של הקאוויה, לפיה עושה המשורר שימוש בלשון, על מנת ליצור עולם שלם והרמוני ביצירתו. בהמשך ניגלה השוני בין התפיסה הקלאסית לבין התפיסה ההודית את האמנות כמהותי עוד יותר, וזאת בנוגע לאופן השפעתה של יצירת האמנות על הצופה בה: למול המושג קתארזיס מעמידה הספרות ההודית הסנסקריטית את התנסותו של הצופה כהתנסות מיסטית הקרובה לזו של היוגי, בה מאבד הצופה את האני הפרטי שלו, וזוכה לחישת המוחלט. זה המצוי בליבו ומהווה את מהותו הפנימית העמוקה ביותר. במילים אחרות, אין האמנות נתפסת כאן ככלי לפורקן הרגש, אלא כאמצעי לחיוויו במהותו הפנימית ביותר.

סיבלות האהבה — ויופיה

במחצית השניה של הספר, שדן בראשונה בשירה הסנסקריטית, עוסק המחבר בשירה הטאמילית שהמייחד אותה, לדבריו, הוא היותה ספרות בלשון מדוברת אך בעלת עבר קלאסי עשיר. ייחוד המזכיר לקורא העברי את שפתו שלו, ומתחזק לנוכח העובדה לפיה היו קיימות השפעות לשוניות הדדיות בין הטאמילית לעברית הקדומה. ודוגמא לכך המובאת כאן היא המילה „טווס", שהובאה „יחד עם הציפור עצמה לארץ ישראל". בנתחו את השירה הטאמילית מתאר שולמן את חמשת שלביה של שירת האהבה, עומד על הקישור עתיק־היומין בין אהבה לבין מלחמה ומסיים בתיאור המעבר לשירה טאמילית בהקטית, על שירי האהבה לאל ושירי המחאה שבה.

פרק זה הינו, לטעמי, החשוב בין פרקי הספר הזה, שכולו מרתק עד מאוד. וזאת מכמה טעמים: ראשית, התופעה השירית המתוארת בו — הפיכת שיר אהבה לשיר דביקות באל — מופיעה גם בשירת האיסלאם, ובהשפעתה גם בשירה העברית בימי הביניים ולאחריה. כלומר, מתואר כאן תהליך המאחד כמה תרבויות שונות זו מזו. שנית, נפרש כאן ההבדל בין תפיסת הממשות הטאמילית לבין זו היוגית, והיא מהותית למעיין בדעת המזרח. היוגי, כידוע, מנסה לאטום את עצמו בפני פעילות החושים, „כדי לרדת למעמקי נפשו ולהיוודע שם למוחלט". כלומר, הוא מבטל את העולם הזה ככזב, אותו יש לנטוש על מנת להגיע אל מהותו הנסתרת והמוחלטת של הקיום. בבהקטי, לעומת זאת, מושם דווקא רגש עז על הרגש ועל החוויה החושנית והחושיית. האידיאל של שירה זו, לפי שולמן, הוא „אותו אדם החי את חיי העולם במלואם," ולפיכך גם אינו נמלט מתחושותיו ורגשותיו, אף אם הם מעורבים כאב ועונג, סבל ויופי הכרוכים יחדיו.

אמנם, תוכנו של הרגש כלפי האל כאן הוא „של פירוד או פרידה או ריחוק". זהו אותו רגש של געגועים, כמיהה וכיסופים למוחלט, לאל המרוחק לפיכך זהו רגש שאין לו ולא יכול להיות לו מענה. ואומר בהקשר זה המחבר: „אנחנו יצורים מותנים ומוגבלים ביותר, ולכן כל חוויה של אחדות, של איחוד, חייבת להיות מלווה גם בתחושה של פירוד ושל פרידה." (עמ' 111). עם זאת אין זו ההשתוקקות לטמיעה מוחלטת באל, שגם היהדות אינה מקבלת אותה, וגם אין זו הכחשת קיומו המוחלטת, מכות עמדה חילונית.

סיקיראר, משורר טאמילי מן המאה ה־12, כותב — כך מספר לנו דוד שולמן — כי „זה כואב לאהוב". וזהו, כמדומני, אימרה המתאימה יותר מכל גם לתיאור מצבו של האדם המודרני בעולמו. אין הוא יכול לקבל את מות האל, אך גם לא את קיומו כישות מוסרית, המקיפה ומכתיבה את מהלך חייו כולם. אם הוא מבקש להאמין, הריהו נדחף להיטלטל בין דתות ותצורות פולחן שונות, שכולן, בסופו של דבר, מהוות מוסרות מתוכנים בלבד, אשר הקשר בינם לבין תחושת ההתגלות, שפעמה בראשיתה של כל דת עם פריצתה אל העולם, הוא אומנם לא מקרי אך גם לא הכרחי. לפחות למי שאינו חושש מתחושת הרוחק.

אולי כאן, בשירה הבהקטית ובמקבילותיה, נמצא גם לוז הפתרון למצבו של האדם בשלהי המאה העשרים, עת הוא ניצב חסר ראות ומלא חשש למול האלף השלישי, שטיבו אינו נהיר עדיין, אך המסלול המוצע אליו מהלך עליו אימה: את האלף השלישי קובע, בסופו של דבר, בן המאה העשרים, ביכולתו שלא להיגרר ולהתגנדר בפולחן ובדת מחד גיסא, ובכושרו שלא לאבד אמונתו לטובת האמפריציזם, מאידך גיסא. כלומר, באפשרותו הממשית לשאת את עולם אמונתו ולכאוב את אהבתו לעולם ולאדם הנטוע בו מצוי אותו מקור של כוח היצירה, העתיד לבטל את אפשרות קיומו של גהינום אפוקליפטי, ולייסד תחתיו משהו, השואף להיות גן עדן עלי אדמות. אחרי ככלות הכל — מה נותר לנו מלבד השאיפה לכך?

איזה פרליס

הסופר שראה את הנולד

היינריך מאן: הנתין
מגרמנית: צבי ארד
הוצאת זמורה ביתן, 1986

בספרות העולם ידועים מקרים בודדים של אחים (או אחיות) סופרים: למשל, שלוש האחיות ברונטה, האחים גונקור, לורנס וג'ראלד דארל, ואצלנו ישראל יהושע ויצחק בשביס זינגר. אולם הצמד המפורסם והבעייתי ביותר הם היינריך (1871־1950) ותומאס (1875־1955) מאן. יחסיהם ההדדיים הם מסכת סבוכה ונפתלת של אהבה־שנאה, משיכה־דחייה, רוגז ופיוס, או לפי הגדרתו של תומאס באחד ממכתביו: „טרגדיה של אחווה".

בימינו דומה שמובטח מקומו של תומאס מאן, כקלאסיקן ואחד הענקים של המאה העשרים, ואילו אחיו, שהיה בזמנו מפורסם, נשכח במערב, ואילו במזרח אירופה מכבדים את זיכרו, בעיקר מטעמים אידיאלוגיים. הכשרון הוא מתת אלים קאפריזיים ואינו מתחלק שווה בשווה. בשיעור קומתו כאמן עולה צעיר האחים מאן על הבכור. אף בחיים פרטיים שיחק המזל לתומאס ואילו היינריך הלך מדחי אל דחי. נוסף על סיבות אלה של קנאה ומרירות, נתגלה בין שני האחים, בעלי תכונות מנוגדות, גם פער אידיאולוגי עמוק.

פער זה חורג מן התחום הפרטי ומסמל שתי גישות שונות לספרות וכן שתי השקפות־עולם קוטביות שפילגו את החברה הגרמנית. היינריך השמאלן, שהיה מעין „גולה פנימי" בארצו, חש קירבה ואהבה לעמים הלטיניים, לאיטלקים ולצרפתים. הוא היה בקי בספרות הצרפתית והושפע ממנה. תומאס, המושרש במסורת גרמנית, נטה לספרות סקנדינבית ובעיקר לרוסית. אותו הטרידה בעיית האמן, שמטבעו הוא חריג ויוצא דופן בחברה הבורגנית ואולי בכל חברה ומשטר. אולם הוא העריך את התכונות המולידיות של הבורגנות. היינריך מתח ביקורת נוקבת על החברה של זמנו, ברומנים ריאליסטיים־סאטיריים. הריחוק האפי, המימור המטאפיסי והמיתולוגי המעשירים את יצירתו של תומס מאן, זרים לרוחו ולכשרונו של אחיו הבכור.

עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה חל קרע מוחלט בין האחים, תומאס היה „סופר־פטריוט" ובלע ללא ביקורת את התעמולה הרשמית על „כיתורה" של גרמניה ו„זוועות" אוייביה, ואילו היינריך נתגלה כ„תבוסתן בוגדני". ב־1915 פירסם הוא מסה על אמיל זולא והעלה על נס את איש הרוח והסופר המעורב בעוז למען האמת והצדק. לעומת זאת גינה סופרים גרמניים, המוקסמים מן המוסיקה של ואגנר ומן המיתוס הגרמני ונתפסים ללאומנות. תומאס ראה מסה זו כפגיעה אישית והיחסים בין האחים נותקו. כתגמול

היינריך מאן

חיבר תומאס את „הרהורים של אדם לא־פוליטי", בהם הגן על העמדה הגרמנית, תקף את המערב ובמרומז גם את אחיו. רק בשנות החמישים בא הפיוס, עם ההתקרבות האידיאלוגית בין האחים. לאחר עליית היטלר לשלטון הוכו שניהם לגולים ונרתמו בלב שלם למאבק האנטי־נאצי.

הרומן הסאטירי של היינריך מאן „הנתין", משקף נאמנה את תפיסת־עולמו של המחבר. הרומן נכתב לפני המלחמה ופורסם בהמשכים בכתב־עת. אבל יצא לאור כספר רק ב־1918, שכן בשנות המלחמה נחשב ל„תקיעת סכין בגב".

צלקות על הפנים

עלילת הסיפור מתרחשת בשלהי המאה הקודמת, בעיר גרמנית קטנה וכן בברלין. הגיבור, דידריך הסלינג, הוא בנו של תעשיין, בעל מפעל ליצור נייר — כלומר שייך למעמד הבורגני ומתחנך בדרך המקובלת על בני מעמד זה. דידריך מצטיין מילדותו בתכונות שליליות: התרפסות בפני חזקים ממנו והתעללות בחלשים, כמו למשל התלמיד היהודי היחיד בכיתתו. השיבים השונים של חיי גיבורנו ממחישים את מכלול תכונותיו הנקלות.

פרק לימודיו של דידריך באוניברסיטה של ברלין מוקדש לתיאור הווי הסטודנטים. דידריך וחבריו, השייכים ל„איגוד הטאוטונים החדשים", מבלים זמנם בזימרה ובשתייה במיסבאה. הצעיר משתכר מתחושת ה„יחד", בו האני הפרטי נמוג בתוך הכלל. מטרת האיגוד היא חינוך לגבריות ואידיאליזם. לשם כך יש ללמוד סיוף, להרבות בדו־קרבות ולהתהדר בצלקות על הפנים, תוך נשיאה גברית בסבל. אף הזכות להתגנדר במדים של האיגוד מוסיפה גאווה וקורת רוח.

כאשר דידריך חייב לשרת בצבא במשך שנה הוא נעזר ברופא כדי להשתמט. אותה סתירה בין הלכה למעשה מתגלה ביחסו השפל של דידריך אל צעירה, האוהבת אותו בלב שלם. הוא נוטש אותה ללא נקיפת־מצפון, בטענה מתחסדת שאשה שלא שמרה על צניעותה לא תהיה אם לילדיו.

בשובו לעירו מטפס דידריך בשלבי הקאריירה הפוליטית וכן דואג לאינטרסים הכלכליים שלו. בהקשר זה מתאר היינריך מאן את הווי העיר הפרובינציאלית ואישיה, שביניהם מתמרן דידריך השאפתן למען השגת מטרותיו. המחבר מרמז על שתי מסורות היסטוריות, המתרוצצות בקרב החברה הגרמנית בימי הקיסר וילהלם השני: זכר שנת המהפכות 1848, המכונה „אביב העמים", ומאידך, זכר נצחון פרוסיה על צרפת בשנת 1870, שבעקבותיו הוכרז מלך פרוסיה לקיסר גרמניה המאוחדת. המהפכה נכשלה ואילו איחוד גרמניה לא בא בדרך דמוקרטית, אלא בכוח החרב. העימות בין דידריך לבין תעשיין זקן בשם בוק, שהתחלק ברווחי מפעלו עם פועליו, ממחיש את הפער האידיאולוגי המפלג את החברה. בוק, „איש שנת ארבעים־ושמונה", רואה בגרמניה המאוחדת איחוד עבדים המשועבדים לשליט אחד. דידריך משתבח בכך שהעם הגרמני חדל להיות עם הוגים ומשוררים וחותר אל מטרות מודרניות ומעשיות. הוא לועג לאידיאלים של יריבו הזקן: דמוקרטיה, ליברליזם, הומאניות, אוניברסליות וכו' ושם את מבטחו בכוח בלבד.

הנאציזם בטרם בא היטלר

השקפת עולמו של דידריך מתמצה בפולחן הקיסר וילהלם השני, המגלם באישיותו את הלאומנות והמיליטריזם של גרמניה החדשה. אין דידריך אזרח, בעל דעה, אלא נתין, המציית ציות עיוור למנהיגו הנערץ, ומכאן כותרת הרומן. לפולחן זה גם צד גרוטסקי. למשל: דידריך גוזז את שפמו כמו הקיסר. או רודף אחרי אלילו בחוצות רומא, בזמן ביקור ממלכתי של הקיסר באיטליה. אף סיומו של הרומן הוא גרוטסקי: הקהל שבא להאזין לנאומו של דידריך בטקס גילוי מצבת זכרון לכבוד סבו של הקיסר, מתפזר בריצה בשל גשם שוטף.

דיוקנו של דידריך הוא דיוקן טיפוסי של נאצי, חסרים לו רק המדים. אין זאת אומרת שרוח נבואה שרתה על היינריך מאן — הוא ראה את הנולד מתוך התבוננות מעמיקה במציאות והבין לאן כל זה מוביל. הנאציזם לא ירד משמים כרעם ביום בהיר ולא נברא יש מאין, שכן היו לו שורשים עמוקים בעבר. בנו של בוק מיטיב להביע רעיון זה בתארו את דידריך: „אלפים כמוהו היו מצויים בכל הזמנים ... מה שנוסף והופך אותו לטיפוס חדש, הרי זו הצורה בלבד: ההופעה הרברבנית, הלך־הרוח הלוחם של אישיות מרומה, הרצון להשפיע בכל מחיר. גם אם ישלמו אותו אחרים. כל הנוגעים אורות ייקראו אויבי העם. גם אם הם שני שלישים של העם. אינטרסים מעמדיים מוותרים, אבל הם עטופים שקרים רומנטיים. יש כאן התאבקות בעפר רגליו של השליט... יכול לקרות, כי יתפשט טיפוס חדש, והוא בקשיחות ובדיכוי לא את העבר העצוב אל מצבים אנושיים יותר, אלא את משמעות החיים עצמם."

לאידיאולוגיה הנאצית צביון מיוחד האופייני לה ואף הוא מופיע בספר בצורתו המובהקת: הגרמני הבלונדי מול גזעים נחותים, האויב הפנימי, כנייבלי מולדת, הסדר והחובה, תודעה לאומית, החרב החדה וכו'. הספר נכתב לפני מלחמת העולם הראשונה אבל הדיאגנוזה שלו הבוזינה: במחלתה של גרמניה באופן נכון ומרחיק ועתידה היתה לאסונה של האנושות, להתאבות במילואו.

כרם, מבחינה אמנותית לוקה הרומן בחולשות אחדות. הוא כבד, חסר הומור, העוקץ הסאטירי עלול מגושם. היצירה האמנותית אסור לה שתהיה תפורה בחוטי נכליב. התפרים צריכים להיות חזקים, אבל עדינים ובלתי־נראים לעין. ואילו כאן המחבר אינו מסתפק ברמז דק, אלא מצביע באצבע על דלקה המוסרי. למשל: קצין צעיר נוהג באחותו של דידריך כפי שנהג הוא באהובתו. דוגמא אחרת: הטובים בעיר רוצים לבנות מעון לתינוקות, הרעים מקדישים את הכסף למצבת זכרון.

במודעות פוליטית, רגישות חברתית, ראיית־הנולד ובכוונות להילחם על דעותיו, עלה בכור האחים מאן על הצעיר. כאמן לא הגיע היינריך לשיעור קומתו של תומאס.

א.ב. יפה

עולם שנכחד

י.ח. בילצקי: עיירה יהודית
צייר: משה ברנשטיין
הוצאת ספרית פועלים, 1986

י.ח. בילצקי פירסם עד כה 24 ספרים, בעברית וביידיש, מהם ספרי שירה ופרוזה, מסה וביקורת — ודומני כי מותר לומר שכולם סובבים על ציר אחד: נסיון לבלום את הפער בין העבר היהודי להווה הארצישראלי, לנטוע גשר בין ספרות יידיש לספרות העברית. בשיריו נתן בילצקי ביטוי ביידיש לחוויותיו הישראליות, וכתב הרבה בעברית על יוצרי ספרות יידיש לדורותיהם. בשעה שאחריו היו נוקטים עמדות מיליטאנטיות, מתגייסים למאבק, אם למען „שלילת הגלות" (זו היתה סיסמה מקובלת אצלנו בחינוך עד שנות החמישים) ואם למען זכויותיה של שפת היידיש בישראל, בחר בילצקי בנתיב־הבינים, לא נסתפח למחנה זה או אחר, והמשיך בכוחות־עצמו במלחמת־יחיד שלו, שנועדה לקדם אותה פשרה בין העמדות הקיצוניות, שנראתה לו הכרחית ומחוייבת המציאות. הוא רק ביקש „לקרב את הקץ".

ספרו החדש, „עיירה יהודית", איננו מחקר סוציולוגי־ספרותי ואף לא סקירה ממצה על השתקפות הוויותיה של העיירה היהודית בספרות — זוהי מסה מובהקת, המוסרת בתמציתיות את יחסו של המחבר אל השטעטל, זה שסופרים רבים טיפלו בה בשיריהם, בסיפוריהם ובמסותיהם, מי על דרך הקינטור והשלילה, ומי על דרך ההתרפקות והגעגועים.

מתקני־עולם, הציונים והסוציאליסטים, ראו ב„שטעטל" שורש כל רע וביקשו להוציא את העם היהודי מתחומיו. זה לארץ־הקודש וזה ל„עולם המחר", ובלהט המלחמה לא ראו את הטוב שבה והבליטו רק את הנלעג והשלילי שבו. כיום, שה„שטעטל" שוב אינו קיים, נמחה מעל פני האדמה בגזירת ההיסטוריה האכזרית של חמישים השנים האחרונות: כיום, כשנותרו בארצות־מזרח אירופה רק שרידים של עיירות יהודיות מימים עברו, וכבר מתייחסים אליהם כאילו היו מוצגים מוזיאוניים, וודאי שכל המאבקים האלה סביב ה„שטעטל" איבדו תוקפם ומשמעותם.

בילצקי כתב את מסתו בטון נוסטאלגי, ערך שיחזור הוויית ה„שטעטל" בבקיאות מופלגת אך גם באהבה גדולה. מסתו היא מיקרוקוסמוס בו משתקפת הוויה זו בצורה מרומזת, תמציתית, תוך הבלטת העיקר וסקיחה על הטפל.

דומה, כי כל מה שהיה ב„שטעטל" מצוי ב־48 העמודים האלה, המאויירים בציוריו הסוגסטיביים של משה ברנשטיין, הצייר שנושא ה„שטעטל" תופס מקום מרכזי ביצירתו. תיאור של בית יהודי בעיירה,

על חדריו, והיטיו, ספרייתו, מטבחו, קווים לדמותו של היהודי בן העיירה:

„פשוט בחכמתו היה בן העיירה, ומחוכם בפשטותו. איש של מוסר פשוט ואנושיות טהורה היה. שפע שֵׂכל מן המוח ומן הלב, וציפאון לחיים תמימים. מרותם של היושר ושל השכל הישר. איש פיוס היה היהודי, וכבוא יום הכיפורים חרד שמא שכנו לא ימחל לו עוול גדול או קטן. עשה הכל לפייסו" (עמ' 6)

בילצקי מתאר את היהודים העמלים ובעלי המלאכה השונים שבעיירה ונותן בהם סימני־היכר ואיפיון: הסבלים, העגלונים, הנפחים, הסנדלרים, החייטים, שאב המים והשוחט: מספר על דרך התנהגותו של היהודי בבית המדרש, משרטט קווים לדמותה של האם היהודיה, מנכח תהלוכה נוצרית בעיירה, המטילה פחד על היהודים, עם הופעתם של חלוצים בקיבוץ־הכשרה, אותם בחורים הדוברים עברית ובאים ללמוד את עבודת האדמה בגניהם ובדפתותיהם של הגויים — אלה נושאי זרע התקווה והגאולה, משחזר שיחזור פלאסטי את כיכר העיירה. בהרבה אהבה ותוך הקפדה במסירת פרטי ההווי. אך בעיקר הוא משתדל להעלות דיוקנאותיהם של האנשים שאיכלסו את העיירה:

„דמויות הרבה בעיירה, דמויות המחפשות מחבר. נשמות יהודיות ביפעתן, בית היוצר לתרבות שלמה, גיא חזיון של מעשים ומחשבות. מעגל הדמויות מקיף גיבורי זרוע, המפילים חיתתם על הגוי, ורופאים ידועים, בני עניים שנשתדכו לבנות חייטים ונדדו למדינות הים ושבו בעלי מוניטין בחכמת הרפואה, ודמויות שנרקמו עליהם אגדות..." (עמ' 19).

הנוער גדל והתחנך בתוך מסגרות יהודיות לאומיות. אם בגימנסיה העברית, שהקנתה לו מושגי יסוד ביהדות ובלשון העברית, ובתנועות הנוער החלוציות, שהכינו אותו לקראת יעודו. שהדליקו בו את שלהבת האמונה בתחיה הלאומית. ודאי: החיים בעיירה לא התנהלו על מי מנוחות. היו סתירות וניגודים, סוציאליים ודתיים, בין בני מעמדות שונים לבין חסידי הבונד והציונות. אולם, גם בתוך המחלוקת נמצא לפעמים המכנה המשותף. הציוני והבונדיסט נפגשו באהבתם המשותפת לתרבות היהודית, בזיקתם לספר ולעיתון, ליצירה התרבותית. חריפים היו הניגודים בין משכילים לעמי־ארצות, בין גבירים לאביונים, אך כשהונפה החרב, כשאיום הפוגרום ריחף מעל לעיירה, איחד גורל אחד את כולם.

למרות הקיום הדל, העומד לרוב על כרעי תרנגולת, למרות הצימצום והדחקות, (או דווקא בשל כך!) צמחה מתוך העיירה היהודית השירה העממית הרוויה רגש אמיתי, הספרות היידית הגדולה, ששיקפה את הוויות החיים היהודיים בעיירה. העיתונות („כמעט בכל עיירה נדפס עיתון") והתיאטרון העממי: ההצגות נערכו בבתי המדרש — והחזיונות הנפוצים ביותר „מכירת יוסף", „דוד וגולית", „אחשוורוש שפיל" (עמ' 37).

תחום היצירה המפותח ביותר שצמח מתוך הווי העיירה היתה הספרות. לאורך דפי סיפרו של בילצקי פזורים איזכורים ומובאות מדברי מנדלי ושלום עליכם, שניאור ושלום אש, וייסנברג ואלתר קציזנה, רייזין ויחיאל הופר, הירשביין וברגלסון, עגנון והזז, אופטושו ובשביס־זינגר. כולם בני עיירות שיצאו לעולם הרחב ושמם ופירסומם הגיע למרחקים. בספריהם תופסת העיירה מקום נכבד, וגם כשהם אינם נותנים חסד לכור־מחצבתם אין הם מתנכרים לו ומעלים קווים לדמותה של הוויה שנכחדה.

גם שאר סוגי היצירה נתברכו באמנים יהודים יוצאי־העיירה, שהמשיכה לשמש מקור השראה ליצירתם במשך שנים רבות. בילצקי מזכיר בתחום אמנות הציור את מארק שאגאל, שבציוריו עולה „מנבכי העיירה היהודי המרחף על פני המקום והזמן". — ואת משה ברנשטיין, שאיוריו מקשטים את הספר הזה: „אין מנוחה לנפשו עד שיתן ביטוי להוויה שכלתה מן העולם, על יהודיה, חכמיה, בטלניה, ואנשי המעשה שבה, תפילתה וניגונה" (עמ' 40).

ובה במידה שהספר הזה הוא שיר־מזמור לעיירה היהודית, הוא גם אפולוגיה ללשון יידיש. בתחילתו של הספר וגם בסיומו חוזר המחבר ונדרש ללשון האהובה עליו, שרוב ימיו שמר לה אמונים בקנאות:

„היידיש לא נולדה בהיכל, כי אם ברחוב, במלחמת הקיום, פשוטי־עם ביטאו בה כיסופים, תלונות וחזיונות. היא בית היוצר לנשמת העם..." (עמ' 6).

„יהדות פולין יצרה לשון משלה — יידיש. כדברי אברהם יהושע השל, שבאה לעולם מתוך רצון לקרב אל השכל, להסביר ולפרש את הסתום בספרי הקודש. שפת־אם, 'מאמע לשון', ישווה לכל נפש. לשון שמדברת מאליה, קולחת בתמימות אימהית. בלשונות הרבה דיברו היהודים מאז הלכו לגולה. אך זו היתה הלשון שקראו לה יידיש, דהיינו: לשונם של היהודים" (עמ' 48).

בן פלק

כְּשִׁיר גָּלוּי רֹאשׁ, בִּירוּשָׁלַיִם

לָאַחֲרוֹנָה,
הִתְחַלְתִּי לְדַבֵּר עִם עַצְמִי,
אוֹ כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים: לַחְשֹׁב
בְּלַחַשׁ, מֵעֵין מַתַּן־בַּסֵּתֶר
לְעַצְמִי בְּסִמְטָה צָרָה בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת.

לָכֵן, אֲנִי פּוֹסֵעַ דַּוְקָא כָּאן, בְּגַאֲוָה,
עוֹלֶה בְּ„חַיֵּי אָדָם", רָגוּעַ, שְׂפָתַי נָעוֹת
כְּמִתְפַּלֵּל, רוֹאֶה־וְאֵינוֹ־נִרְאֶה
בֵּין קַפּוֹטוֹת, שְׁטְרַיימְלָךְ, פֵּאוֹת, זְקָנִים וְעֵינַיִם
מְפֻנּוֹת כְּלַפֵּי מַעְלָה, מַטָּה וּפְנִימָה, חוֹלֵף
בֵּינֵיהֶם כְּשִׁיר
גְּלוּי־רֹאשׁ בֵּין מִזְמוֹרִים
מְכֻרְבָּלִים.

מספרי ארץ ישראל

צ'רנוביל–אסון ותוצאותיו
יוסף הירשברג (עורך),
הביוספרה, ט"ו/9
משרד הפנים, הרשות לשמירת איכות הסביבה, 1986

עד היום טרם פורסמו ברבים הנתונים המרויקים של הזיהום הרדיואקטיבי בישראל, כתוצאה מאסון צ'רנוביל, כפי שנעשה הדבר בכל ארצות אירופה. סיכום ביניים מעין זה מופיע בפרסום הנוכחי.

לכור בצ'רנוביל הספק של 1000 מגוואט, והוא מופעל בדלק אורניום מועשר חלקית ובמים רגילים המשמשים לקירור. כורים דומים במערב בנויים בתוך מאטם — מבנה המבודד אותם מהעולם החיצון ועמיד ללחץ של מספר אטמוספירות. הכור בצ'רנוביל לא נבנה עם בידוד כזה.

בעת האירוע השתחררו לאטמוספירה כמויות ניכרות של חומרים רדיואקטיביים, בעיקר תוצרי ביקוע גרעיני. בשל תנאים מטאורולוגיים אופיינים לאיזור, הענגה הרדיואקטיבית התנשאה עד לגובה של 1 ק"מ ומרחק מאות ואלפי ק"מ (סקנדינביה, מרכז אירופה, דרום גרמניה, אוקראינה ועוד...). האסון האטומי לא נמנע; 26 איש מתו עד אמצע חודש יוני, מעל 200 איש נחשפו לקרינה במינון של למעלה מ־100 ראם (יחידה של מנת קרינה) ולקו ב"מחלת קרינה". כ־50,000 תושבי האיזור הסמוך לכור נחשפו למנות קרינה עצמות, כיוון שלא פונו מיד. וכפי הנראה נחשפו כ־100,000 מתושבי אוקראינה למינונים רדיואקטיביים גבוהים ויהיו זקוקים להשגחה רפואית כל חייהם.

באירופה התפשט מוהם היוד־131, שחייב הפסקת שתיית חלב טרי, הפסקת המרעה הפתוח והמלצה לאי־אכילת ירקות טריים. גם בישראל נרשמה עלייה ברדיואקטיביות מעל לקרינת הרקע הטבעית, אולם — בשיעורים מזעריים, שלא חייבו נקיטת צעדים כלשהם: שיעורו של האיזוטופ יוד — 131 עלה ב־5.5"4, פי 40 עד 50; טלור — 132, פי 120; וכן רדיום, בריום ולאנטנום, פי 40 עד 100 מהשיעור הרגיל. (עמ' 10"14).

ביום איכות הסביבה השנתי, שנערך בכנסת בירושלים, ינשאו מספר נאומים חגיגיים, המובאים כאן, בנושאים כגון חדירת מי הכיוב למי התהום באזור חיפה, ניצול יתר של מי התהום במישור החוף וזרימת שפכים בלתי מטוהרים לנחלים ולוואריות. כן מתפרסמים דברי מנכ"ל משרד הפנים בנושא.

רשימה מפורטת של אתרי האס"פ (איסוף פסולת בנין וגרוטאות רכב), לפי מחוזות הארץ השונים, סוגרת חוברת מעניינת זו.

משלוחי ירקות נגועים לאחר אסון צ'רנוביל

מגמות במחקר ובכתיבה הגיאוגרפית בישראל
דב ניר ושלמה חסון (עורכים), מחקרים בגיאוגרפיה של ארץ ישראל, חוברת י"ב
ירושלים, החברה לחקירת א"י ועתיקותיה והאגודה הגיאוגרפית הישראלית, 1986.

שש שנים חלפו מאז יצאה לאור חוברת י"א, שהוקדשה לפרופסור דוד עמירן. החוברת החדשה המוקדשת לפרופסור יהודה קרמון, עם פרישתו מהוראה פעילה באוניברסיטה העברית בירושלים, פותחת בסקירה ובהערכה של פועלו המדעי, תוך הדגשים על כיווני חקירותיו השונים והרבים ולצידם רשימת פירסומיו המדעיים: ספרים, מאמרים ודו"חות מחקר.

בכתב העת 14 מחקרים, חלקם בתחומי־מחקר "מסורתיים" וחלקם פורצים אפיקי־ידע חדשניים, בגאוגרפיה הישראלית.

הגאוגרפיה ההיסטורית מיוצגת במחקריהם של ד"ר רות קרק "רכישת אדמות עמק חפר", צבי שילוני, על "מערך השירותים בירושלים במלחה"ע הראשונה וד"ר גרעון ביגר על: "ההיראכיה העירונית בארץ ישראל בתקופת המנדט". וכן, ע"י רוכב רובין, המציג מפות עתיקות של ירושלים ובודק את מהימנותן כמקורות גיאוגרפיים־היסטוריים.

שני מאמרים־מחקרים מטפלים בהתייחסות המימסודית כלפי ההתיישבות העירונית. ד"ר יוסי כץ, בודק את הסיכות לסיוע הקק"ל להקמת שכונות עירוניות לפני מלחה"ע הראשונה, וד"ר אירים גרייצר מנתחת את התייחסות "תנועת העבודה" להתיישבות העירונית עד שנת 1928. לכאורה אלה הם שני גופים ציבוריים בעלי מגמות חלוציות, שיעודם העיקרי הוא עידוד ההתישבות הכפרית השיתופית והפרטית. אולם, נראה שגם בימי העליות הראשונות, בעיקר השניה והשלישית, היה ענין מכוון להגדיל את האוכלוסיה העירונית ולחזקה.

שלושה מאמרים־מחקרים בודקים כאן את הסוגייה, המעסיקה רבות את הגיאוגרפיה בשנים האחרונות והיא: יחסי מרכז־שוליים. ד"ר גבריאל ליפשיץ ממפה את תפרוסת רווחת הפרט בישראל, ערן רזין בודק את מצבן של ערי־הפיתוח בשנים 1975־1981, ד"ר אליהו שטרן ממפה את "מרחבי הפעילות התפקודיים בישראל, על־פי עקרון ההזדמנויות השוות".

שלושה מחקרים, המוצגים בכתב־העת, מאפיינים אולי יותר מכל את פריצות הדרך לכיווני מחשבה גיאוגרפית בלתי שיגרתית. מחקרו של דב ניר, בתחום המחשבה החברתית והשלכותיה הגיאוגרפיות, "פטר קקופוטקין והאוטופיה הישראלית" מחקרו של שלמה חסון, הבודק את תנועות־המחאה ואת השלכותיהן על שינויים פיסיים־עירוניים, ושל יוסף שלהב, המציג את "קרושת הארץ — כתהליך של אינדוקטרינציה טריטוריאלית". מחקר, שיש לו השלכות מכריעות לגבי סוגיות פוליטיות עכשוויות.

המחקר הסוגר את הפרסום החשוב הזה הוא של ארנון סופר ושמעון שטרן, המציעים דגם לעיר נמל מזרח־תיכונית, שהוא תת־דגם של העיר המסורתית המוכרת.

כל המחקרים מלווים ברשימות ספרות בעברית ובלועזית ובאיורים רבים, וכן במפות חדשות.

ישראל — גיאוגרפיה של ארץ
אפרים ארני ואלישע אפרת
תל אביב, הוצאת אחיאסף, 1986.

ספר העיון והלימוד שלפנינו הוא מהדורה מעודכנת של הספר "הגיאוגרפיה של ארצנו", ספר בסיסי להכרת הגיאוגרפיה של ארץ־ישראל והמדינה, ברמה של לימוד על־יסודי, המיועד גם למשתלמים במוסדות אקדמיים ולשוחרי ידיעת־הארץ. הספר מעודכן, מבחינת הנתונים, המידע, המינוח והידע המדעי, הנובע ממחקרים שנעשו בשנים האחרונות בתחומים הפיסיים, החברתיים והכלכליים. עם זאת, הוא מרוכז ומצומצם בהיקפו ויש בכך יתרון מה עבור התלמיד. אולם, לפי כך יוצאים נושאים ופרקים מסויימים חסרים, ובייחוד בולט בהעדרותו נושא האקולוגיה — איכות הסביבה, שהוא מרכיב חשוב בתיכנון, בניצול משאבים, בפיתוח עירוני ואזורי. נושא זה נעדר, משום מה, גם מספרי לימוד אחרים.

מאמץ ניכר נעשה בשנים האחרונות להוציא לאור ספרים וחוברות לימוד בגיאוגרפיה של ארץ ישראל, לתלמידי בתיה"ס היסודיים ותיכונות הביניים. העורכים מתוך שיקולי מתודיקה ודידקטיקה של המקצוע. הספר שלפנינו, כקודמיו, אין בו בכדי לסייע לצוותי־המורים במלאכתם היום־יומית, אלא כפרקי קריאה ורקע; הוא אינו עושה הפרדה בין ההיבטים הפיסיים והאנושיים של החבלים השונים, וחלוקת־הפרקים בו מורה: מבוא וגיאולוגיה, חבלי־ארץ אחרים (נגב, מישור החוף, בקעת הירדן ועבה"י המזרחי) וחזרה לגיאוגרפיה הנושאית (אקלים, צומח וחי, רקע הסטורי, אוכלוסייה, יישוב ודרכים) וחזרה לגיאוגרפיה החבלית (עזה, יהודה ושומרון, גולן) ושנית תיאור חבלים (קרקע ומים, חקלאות ותעשיה). נראה כי טוב היה לחלק את הספר לשתי חטיבות עיקריות: גיאוגרפיה חבלית ולצידה גיאוגרפיה נושאית. כן נפלו בספר מספר טעויות: "חוף הים התיכון הוא חוף עלייה" (עמ' 10), בעוד שחופו הצפוני של הים־התיכון בתחומנו, הוא מפורץ ונושא אופי של "חוף שקיעה"; בחבל הדרום, נמנית העיר אשדוד (עמ' 57) בעוד שבמפת החטיבות הגיאוגרפיות, מצוייה העיר בחוף יהודה (עמ' 32). שמה של כנרת מצויין, נגזר מצורתה דמויית כנור עתיק, עפ"י מפרשים קודמים (עמ' 66) בעוד שכיום אנו יודעים, כי שם הימה אומץ בשל תל־כנרות, הנמצא בחוץ הצמ"ע (ליד תחנת "כנרות").

בספר מצוי מפתח מקומות, שמות אישים, מושגים ונושאים מפורט ביותר, הנושא כ־1200 פריטים לפי הא"ב. אך הביבליוגרפיה בו היא מצומצמת ובלתי מייצגת וחסרה פרטים חשובים ביותר: אטלס ישראל (מהדורה חדשה 1986), ספרו של יהודה קרמון "ארץ ישראל". וכן מאמרים מרכזיים בכל הנושאים שהוצגו בספר.

התלמיד והקורא הבלתי־מיומן יתקשו להשיג חוברות שונות, המופיעות בביבליוגרפיה זו, משום שחלקן מיושנות, בנות 20־30 שנה ובלתי מעודכנות.

בספר איורים, תמונות ומפות, חלקן באיכות בינונית טבלאות ותחכים טופוגרפיים וגאולוגיים.

יש לברך על כל ספר מעודכן בנושא הגיאוגרפיה של ארץ ישראל, כי זו משתנה חדשות לבקרים. אך נראה, כי יש לשתף צוות של אנשי־חינוך והוראה במלאכת העריכה ושיקול הדעת הסרגוגי, כדי שלא נתעשר רק בעוד ספר כוללני.

דן יהב

חלון ראווה

ידידתם של אמנים
גרטרוד סטיין, "האוטוביוגרפיה של אליס ב. טוקלאס"
מאנגלית: מרטין חררי
הוצאת זמורה־ביתן, 1986

בראש סיפרו של ארנסט המינגווי, "חרה השמש", מתנוסס מוטו מדבריה של גרטרוד סטיין — "כולכם דור אובד אתם". המינגווי, וסופרים, אמנים ואינטלקטואלים אחרים מבני ארצו, שהתיישבו אחרי מלחמת־העולם הראשונה בפאריס והיוו מעין מושבה אמריקנית במקום, היו נתונים להשפעת של גרטרוד סטיין, הסתופפו בביתה, שהיה סלון ספרותי־אמנותי מפורסם בבירת צרפת, וביקשו את קירבתה.

אך לא רק אמריקנים מ"הדור האובד" כהמינגווי, שרווד אנדרסון, עזרא פאונד, סקוט פיצג'ראלד ואחרים נהו אחריה. כסופרת, שביקשה לקבוע צביון חדש, מודרניסטי, לכתיבתה, כפטרונית של אמנות, אשר רכשה יחד עם אחיה ליאו יצירות ראשונות של כמה מאבות הציור המודרני, משכה סטיין אל ביתה ואל הסלון שלה ברחוב פלרי 27 בפאריס אמנים, שלימים וכו בתהילת־עוולם: פיקאסו, אשר צייר גם את דיוקנה, מאטיס, ג'ורג' בראק, גיום אפולינר... כך נכנסה היהודיה האמריקנית, שהתאזרחה בצרפת, שנולדה ב־1874 בפנסילווניה ומתה בפאריס ב־1946, להיסטוריה של האמנות המודרנית בצמיחתה.

אולם, ספריה שלה לא זכו להערכה ואף דומה שנשתכחו כליל. זאת, על אף הערובה, שהיא עצמה העריכה מאוד את כתיבתה והאמינה שהיא ראשית להימנות עם גדולי הספרות החדשה. בסיפרה, "האוטוביוגרפיה של אליס ב. טוקלאס", שנכתב ופורסם ב־1933, נקטה בתכסיס שקוף למדיי: זוהי למעשה אוטוביוגרפיה של גרטרוד סטיין, אך היא כאילו נכתבה בידי חברתה לחיים אליס ב. טוקלאס, אמריקנית כמוה שבאה לפאריס ועימה חיה במשך ארבעים שנים רצופות. אליס ב. טוקלאס מספרת מעט מאוד על עצמה ובעיקר על ג. סטיין והסובבים אותה — וכמובן, הכל כתוב בידי סטיין עצמה, ובפשטות מורגשת כביכול, להבדיל מדרכי־הכתיבה החדשניות שחיפשה בספריה האחרים, ואשר הביאוה אל סיבוכי־סגנון־ניסוח.

פרקי הספר ושמותיהם משקפים תחנות בדרך־חייה של המחברת. אחרי שני פרקי־הפתיחה הקצרים, בהם מספרת אליס טוקלאס על עצמה לפני ועם בואה לפאריס, מתמקדים דפי האוטוביוגרפיה בגיבורה האמיתית: גרטרוד סטיין בפאריס 1903־1907, גרטרוד סטיין לפני בואה לפאריס, 1907־1914, המלחמה, אחרי המלחמה וכמובן, מלחמת־העולם הראשונה ועד זמן כתיבת הספר, 1933).

על עטיפת הספר מופיע דיוקנה של ג. סטיין, שצוייר בידי פאבלו פיקאסו.

דימוקראטיה, סוציאליזם, ישראל
גדי יציב, "הדברים בשפת ליבם"
אדם — מוציאים לאור, 1986

שמו של ספר זה לקוח משיר של אלכסנדר פן: "המרכז הפך לשולי־דברים /כי לדברים אבד מרכז־מהותם / והשוליים פלשו מכל העברים / לסגור בארבע חניקות על המרכז / אשר שתק אך לא נכנע — / הוא חי עד בוא העת לפרוץ את השוליים / לשוב ולרובב את הדברים / בשפת לבם". קטע זה מן השיר מעיד על תוכנו ומגמתו של הספר: הוא מצר על אובדן הערכים הסוציאליסטיים־החלוציים, שליוו את המהפיכה הציונית בארץ, ועל השתלטותם של יסודות קרתניים־שוליים על חיינו, הבאים תחת האידיאות המרכזיות, שנועדו לשמש תשתית לבניית חיים יהודיים חדשים; וכאותה עת הוא מהרהר בקול על הדרכים לחידוש פניה של הציונות הסוציאליסטית בישראל, תוך הבנת התהליכים המורכבים המתרחשים לנגד עינינו והכורכים יחד אידיאולוגיה, פוליטיקה וכלכלה, לאומיות ועדתיות, עימותים רעיוניים בין ימין לשמאל.

מסות אלה על סוציאליזם ודמוקראטיה בישראל, המובאות בספר כפרקים לבירור הנושא העיקרי, שהוא אופייה הרצוי של החברה הישראלית, נכתבו, פורסמו או נאמרו בתקופות שונות ובבמות שונות. כאמור הנושא, מתפצל לנושאי־משנה ובמסגרתו של כל אחד מהם מועלות שאלות בעלות־משקל־דעיוני, והללו רבות ומגוונות: בשאלת "הציונות שלי" יש התייחסות ליהודים וארץ־ישראל, יהודי ישראל וערביי ישראל, יהודי ישראל ויהודי העולם, הציונות וגבולות הארץ, הישראלים והפלסטינים, המניע הציוני בפרספקטיבה ההיסטורית היהודית, אין ציונות כללית; ובנושא כגון דימוקראטיה וסוציאליזם מתנהל הדיון על מותר הדימוקראטיה מן המישטרים הבלתי־דימוקראטיים, היכולת להשתתף בעיצוב פני החברה, הסוציאליזם כחתירה ליותר דימוקראטיה, בעלי ההון וחסרי ההון, יותר דימוקראטיה = סוציאליזם.

אולם, הדיון מתרחב הרבה מעבר לזה ואנו קוראים בספר גם על טיבו של הפופוליזם ועל פופוליזם בישראל כיריב שצריך להילחם בו, הגבול הבין־מעמדי ומפלגות השמאל ההמוניות (סיכוייו של השמאל לגייס תמיכה בחברות בעלות סוגים שונים של קיטוב מעמדי), המעשה הסוציאליסטי הישראלי והסוציאליזם הישראלי, פירוק ארץ־ישראל העובדת, התנועה הקיבוצית כטיפוס אידיאלי, יש לכונן את הסקטור הדימוקראטי בתעשייה ובשירותים. גדי יציב מסיים את הספר במסע בעמק יזרעאל בעקבות החברה הרציונאלית: מימושם של חלומות ואידיאלים, תהליכי־השתנות, סכנות, ציפיות.

"הדברים בשפת ליבם" הופיע בסידרה העיונית של הוצאת אדם, הקרויה בשם "אוניברסיטה חופשית".

אמרותיו של חכם חסידי
שמחה רז, "גשר צר מאוד", אמרות רבי נחמן מברסלב
הוצאת כתר, 1986

תורתו, סיפוריו ואמרותיו של רבי נחמן מברסלב, כולם משקפים את עולם־המחשבה־והרגש של חכם חסידי זה, המעורר התעניינות והערכה מיוחדת דווקא בימינו — והרבה מאוד גם בקרב משכילים חילוניים. אך נראה שאמרותיו הן תמצית קלה יותר לקליטה של תורתו, מסייעות לפופולריזציה־יתר של הגותו העממית.

בספר שלפנינו מבחר מאמרותיו של ר' נחמן מברסלב שלוקטו בידי שמחה רז — לפי עדותו, מתוך כל הכתבים המיוחסים לו, כפי שכתבם תלמידו הנאמן, ר' נתן שטרנהארץ מנמירוב. הרוח העממית שליוותה את החכם הברסלבי גם בספירות העליונות של חקירותיו וחיפושיו, מוצאת ביטוי בגישה, במהות הדברים וניסוחם, בפניות אל אדם ועולם — כמו בדבריו על השכל והרגש, על החוכמה והלב: "עיקר היהדות הוא רק לילך בתמימות ובפשטות בלי שום חוכמות", שכן "החוכמה הגדולה שבכל החוכמות, לבלי היות חכם כלל". צריך להכות ראש בקיר... היינו להכות הראש, שהוא המוח, בקירות הלב".

האמרות מובאות בספר על־פי נושאים, שעמהם נמנים אמת ושקר, אמונה וביטחון, אכילה ושתייה, ארץ־ישראל, בין אדם לחברו, דעת, התבודדות, זיקנה ובחרות, חיים ומוות, חסד ורחמים.

פרופ' דב סדן כתב דברי־פתיחה קצרים. לספר ניתנה צורה אלבומית והוא מעוטר בציורים של הרמן שטרוק, מארק שאגאל, יעקב שטיינהארדט, אפרים משה ליליאן, ליאוניד פאסטרנאק, מוריץ אופנהיים, משה ברנשטיין ואחרים.

מ. אבי־שלמה

קולנוע

מסר הומאני

דני ורט

"הנבל הבורמזי", קולנוע "לב", תל־אביב

ההיסטוריה הקולנועית יודעת מספר מקרים, שבהם במאים שבו והסריטו גירסה שנייה לאחד מסרטיהם. אלפרד היצ'קוק צילם פעמיים את "האיש שידע יותר מדי", ויליאם ויילר יצר שתי גירסאות של "שעת הילדים" על פי ליליאן הלמן (הראשונה נקראה: "שלושה אלה"), פרנק קפרה ביים טעם שנייה את "גבירה ליום אחד", ססיל ב. דה מיל צילם פעמיים (אם כי במקרה זה לא בדיוק גירסה זהה) את "עשרת הדיברות".

הדוגמא האחרונה היא זו של קון איצ'יקווה, ששב וצילם את המפורסם בסרטיו (ולפחות במערב), "הנבל הבורמזי". איצ'יקווה הוא מהוותיקים שבבמאי הקולנוע של יפן (יליד 1915), הפועל היום. הוא צעיר מאקירה קורוסאווה בחמש שנים. את סרטו הראשון ביים ב־1946 (שלוש שנים לאחר סרטו הראשון של קורוסאווה), לזכותו רשימה ארוכה מאוד של סרטים, שחלק גדול מהם לא הוצג במערב ועוד הרבה פחות בארץ.

סרטיו של איצ'יקווה, שהגיע לקולנוע לאחר נסיון בציור, נודעים בעיצובם האסתטי. סרטיו המוקדמים היו בדרך־כלל קומדיות, שבזכותן כינוהו מבקרי קולנוע בארצו "פרנק קפרה היפני". הסרט שבזכותו יצא שמעו גם מחוץ למולדתו היה כאמור "הנבל הבורמזי", שזיכה אותו גם בפרס ראשון בפסטיבל ונציה 1956. בין סרטיו המפורסמים: סרט נוסף שניחן במסרים פציפיסטיים הומניים, "אש בערבה"; סרטו המסוגנן בנוסח תיאטרון יפני מסורתי, "נקמתו של שחקן קאבוקי"; סרט על סבל וגבורה אנושית, "בדד בפסיפיק"; סרט אירוטי, "תשוקות מוזרות" (שלאחרונה הוצגה כאן גירסה איטלקית מגוכחת שלו, "המפתח"), והסרט התעודי "אולימפיאדת טוקיו". על־פי מעט סרטי איצ'יקווה שראיתי קשה לי לשפוט את גדולתו או אי גדולתו. "אולימפיאדת טוקיו" למשל, שאת גירסתו המלאה ראיתי לפני שנתיים (בארץ הוצגה בזמנו, גירסה מקוצצת), היה אולי סרט מרשים בהשגיו הטכניים בשעתו, אך עתה, לאור התפתחות דיווחי הספורט השוטפים בטלוויזיה, הוא איבד הרבה מעוצמתו.

"אולימפיאדת טוקיו", כמו גם סרטים עלילתיים של איצ'יקווה, מהלל את הרוח האנושית, את כושר העמידות של ההומניזם בפני פגעים קשים. זהו, כנראה, מסימני ההיכר של הקולנוע של איצ'יקווה, אם כי הוא נודע גם כמבקר חריף של החברה היפנית המודרנית ואף הואשם בלכך שרוח פסימית נושבת מסרטיו.

ניצ'י נאקאי המגלם את טוראי מיצושימה ב"נבל הבורמזי", סרטו של קון איצ'יקווה

לא ראיתי את הגירסה הראשונה של איצ'יקווה לסיפורו של מיצ'יו טאקיאמה, "הנבל הבורמזי" (והזדמנות לצפות בסרט תינתן כנראה בעוד כחודשיים במסגרת תוכנית מרשימה של כ־50 סרטים יפניים קלאסיים שיוצגו בסינמטקים). לא ברור לי הטעם שהיה לבמאי לשוב ולצלם את סרטו המהולל מלבד העובדה שיכול היה לצלמו בצבע ולהרבות יותר בסצנות חוץ.

המסר הכלל־אנושי של הסרט ברור וגלוי, פשוט ואפילו פשטני מדי. כשנוצר הסרט לראשונה, הוא היה צמוד לאירועים הטרגיים של מלחמת העולם השנייה, כשיפן וזוה עדיין בצילה הכבד של הפצצה האטומית.

עלילת הסרט מתרחשת ב־1945, שלהי מלחמת העולם השנייה. פלוגת רגלים יפנית עושה דרכה בג'ונגלים של בורמה לעבר הגבול התאילנדי. כדי לעודד את רוח היחידה, מארגן המפקד חובב המוזיקה שירה בציבור. שירי געגועים לבית. אחד החיילים, טוראי מיצושימה, מנעים בפריטה עלי נבל בורמזי. באחד המקרים מונעים צלילי הנבל מפגש הרה־סכנה עם פטרול בריטי. כמסתבר לחיילים שיפן נכנעה. הם מעדיפים ליפול בשבי הבריטי. מיצושימה נשלח בידי האנגלים לשכנע יחידה יפנית עיקשת, שהתבצרה בהרים ומסרבת להכנע, למרות שהוא מבשר להם על תום הקרבות. הם מעדיפים להילחם עד הכדור האחרון מאשר ליפול בשבי. בשם הכבוד היפני הם נקטלים בהפגזה בריטית, כשמיצושימה הוא הניצול היחיד. הוא נותר פצוע ומטופל בידי נזיר בודהיסטי. אחר־כך, בגלימת נזיר בודהיסטי, הוא מבקש לשוב ליחידתו. בדרכו הוא נתקל בגוויות חיילים יפניים ומשנה דעתו. החובה גוברת על תשוקתו לשוב הביתה, והוא מקדיש את מרצו והבאת ההרוגים היפניים הפזורים ברחבי בורמה לקבורה. חבריו השבויים מזהים אותו וקוראים לו לשוב עמם, אך הוא נותר בבורמה, נאמן לחובה שנטל על עצמו.

תמימות קצת מיושנת מאפיינת את סרטו של איצ'יקווה. האמונה ברוח האדם, שעדיין קיימת בעולם המעורער, מטופלת באופן מאוד לא מתוחכם (והחיילים מאזינים ומזילים דמעה לשמע מכתב הפרידה של מיצושימה שהמפקד מקריא באוזניהם). בניגוד ל"ראן" של קורוסאווה, שניחן בפרץ העוצמה האדיר שלה, "הנבל הבורמזי" הוא סרט ארכני, מייגע, שכאילו מעיד על עייפותו של יוצרו הקשיש.

השחקן ניצ'י נאקאי (שהוא גם זמר ידוע ביפן) הוא נקודת האור הבולטת בסרט. נוכחותו מרשימה גם ברגעי השתיקה, כשהוא ניצב דומם בגלימת הנזירים הכתומה עם הנבל בידו.

בעייה נוספת היא העותק של הסרט שמוקרן בארץ. הגירסה המקורית של סרט זה נמשכה 132 דקות. בארץ מוקרן עותק שאורכו 107 דקות. טעה מי שחשב שקיצוץ 2 דקות מהסרט יעניק לו תנופה ותאוצה. התוצאה היא רק סרט קולנוע פגום.

תערוכות

נזירי, פיוטי, לירי

דורית קדר

מוזיאון ינקו דאדא בעין־הוד מציג את משה מוקדי. בערב הפתיחה הוצג סרט בהפקת דוד גולדשטיין, הדן ברובו בהשקפת האמן על יצירתו, ולצידו קטע מוסיקלי (דיוורטימנטו בסי במול מגזור מאת היידן, מולטו מודראטו). אבנר שלה, בדברים מקדימים, עמד על רעיון משמעותי מאוד: יש מגמה במוזיאונים בארץ להציג את העכשווי, אולם אין יצירה היום מבלי זיקה אל האתמול. ויש לדאוג לכך שאמני האתמול יוצגו ויוכרו על מנת להבין טוב יותר את תהליך ההתפתחות האמנותי.

המוסיקה כקטע פתיחה נבחרה בשל הקשר האמיץ שהיה למוקדי עם מדיום אמנותי זה, כפי שהוא עצמו אומר: "גוונים, טונים וניואנסים שונים יוצרים יצירה מוסיקלית, ואלו הם האלמנטים שבהם יוצר האמן. הווה אומר: קו, צבע, תנועת הצבע, משקל של גוון אחד לעומת גוון שני. התנגשות בין גוונים או כח משיכה — זו השפה בה בוחר אמן להתבטא".

מספר דברים נוספים מפי האמן המנוח יסייעו להבין טוב יותר את יצירתו:

על משמעות הראייה: "לא חשוב מה אני רואה, אלא יחסי לדברים, וכך, בעצם, אני תמיד מצייר את עצמי. אם המצוייר הוא דג או כסא, בשני המקרים הוא מהווה דיוקן עצמי — על־פי התגובה".

על ההשפעה של סוטין: "אין אמן שלא יהיה מושפע מכל מה שהוא רואה, מהחוויות העוברות עליו. ההשפעה עשויה לבוא מגוף, כלב, ומאמנות שהוא נתקל בה".

משה מוקדי, מוזיאון ינקר

על הערכים הקובעים ביצירה: "הדרך באמנות קובעת יותר מאשר יצירה בודדת או שתיים. אמן שהתבגר — מהיבט האמנותי — רוצה לבטא את הדברים בדרך הפשוטה והקצרה ביותר, ובהדרגה היצירה הופכת למונוכרום".

בתערוכה עצמה אכן קיימת דרך המצביעה על יציאה מגרעין התחלתי, שינוי וחזרה — אמנם שונה — לדרך העשייה ההתחלתית.

שנות ה־60־50 משקפות פלטה כהה, צבע מעובה, רקע מטופל היטב, קירבה צבעונית כוללת וקשר עם המוטיבים הפיגורטיביים.

לקראת סוף שנות ה־60 מגשים האמן את אמירתו לתלמידיו "להשתחרר מן המשא ולהתחיל פשוט לשיר". בעיקר אמורים הדברים לגבי יצירה מספר 10, הנקראת "איזון". הרקע נותר ריק ואינו מתחרה עם המוטיב המרכזי, הגוונים נעשים בהירים בהרבה, ניגודיים, והמברשת לא מרוכזת ומעובה, אלא ספונטנית וקלילה. תמונה מספר 10 היא תוצר של תהליך, שאת ראשיתו ניתן לראות בתמונה מספר 7.

קו נזירי פיוטי לירי יותר מאפיין תקופה עשירה זו.

ואולם, כאורח פלא, אחרי כיבוש כה נועז, מתרחשת נסיגה אחורה: הלירויות מתמעטת, הצבע שוב הופך לדחוס יותר. נראה כאילו מוקדי, בשלב האחרון של חייו, פוחד לשיר בקול רם, והוא שוב מתבסס על יתר עשייה.

התערוכה לא רק מעניינת בגין אמירתה האמנותית, אלא גם תודות למסר הפסיכולוגי שהיא מגשימה.

עריכת התערוכה קשה להבנה מכיוון שמלאכת האוצרות לא הבהירה — בכתובים — את השלבים השונים, ויש גם הטעייה כרונולוגית מסויימת. תערוכה אמורה להיות קריאה אף ללא קטלוג, אך הדברים אינם מתנהלים כך. כדאי לציין שוב שעל האוצר לא רק להציג את היצירות אלא גם לתת ביאורים ופרושים שיעשירו את מטענם הויזואלי והתכני של הצופים המבקרים.

* * *

מוזיאון האיסלאם מציג אריגי "איקט" ממרכז אסיה. (מזרח ומערב תורכיסטאן וצפון אפגניסטאן). המנוח איקט מתייחס לטכניקת הצביעה שהשתמשו בה בהכנת האריג. בעוד שבשיטות דוחות צבע אחרות, כמו באטיק או פלאנגי, נעשית הצביעה לאחר האריגה, הרי שבשיטת האיקט נכרכו החוטים יחד, נקשרו ונטבלו בצבע לפני מתיחתם על הנול — על־פי־רוב לרוחב. אגדי החוטים נטבלו בתמיסות של צבעים ולאחר מכן סודרו בצורת שתי או ערב על גבי הנול, לפי הדגם הרצוי. (חומר נוסף על הטכניקה נמצא בניירת המלווה את התערוכה). העניין שמעוררת התערוכה מנקודת־ראות אמנותית קשור באמירה של מוקדי, שאמנות מעוגנת בפולקלור.

הסתכלות מעמיקה מבחינה מיר בשני איפיונים עיקריים — האיפיון הגיאומטרי והאיפיון הצמחי. ואולם שני החחומים אינם נפרדים, ויחד הם מגלמים ראייה שיודעת מחר־גיסא להתבונן היטב במצוי בטבע, ומאידך גיסא יודעת להפליג ברמיון ולהעניק מבניות צורנית רציונלית מאוד לחומר הגלם שבטבע. כך ניווכח שדווקא בתחום, האמור להיות "גיאומטרי", מתקיים הנושא הצמחי, ואילו הצמחים מורכבים מיסודות גיאומטריים.

ועוד שני ניגודים, שבעצם אינם ניגודים, נמצאים פה: המגוון, לעומתו החזרה הרציונלית על רגם נבחר. המגוון מתקשר לכח ההמצאה, לספונטניות ולדמיון, בעוד שהחזרה על דגם כלשהו מתקשרת לרציונליזציה ולמורעות הצורנית הטהורה.

כדאי אף להקדיש מחשבה לסגירות, לעולם הסגור של כל עבודה. משבצת מצוייה בתוך משבצת, ויש גם מוטיב של מעגלים — מעין מגוון של עולמות הנתון לסדר־על, ואין להתפלא שהרבה מהיצירות קשורות לתפיסה הדתית האיסלאמית. כך גם יובנו טוב יותר המוטיבים הצמחיים האמורים להימצא בגן־העדן האלוהי. במיוחד מעניינות העבודות שנועדו לקשט את המסגד, וזאת בגין הריקות, שהיא מלאות מבחינה מיסטית, המורגשת כל־כך במקרים אלו.

תערוכה נאה.

צוותא לתרבות מתקדמת

מעכו ל"צוותא"
"הזיות קמות בנוזרה" - פרס ראשון בעכו - ביום ד' 12.11, בשעה 17.00
"היגונוס" - פרס ראשון בעכו, שבת, 15.11, בשעה 17.30
"נפט" - ביום ה' 13.11, בשעה 22.00

תיאטרון – א' 9.11 ב־21.00: "חיילי כדיל על חוף ירושלים" ד' 12.11 ב־21.00: "נוני שב משדה הקרב"

בידור – שישי 14.11 ב־21.30: "כמו צוענני" בשעה 24.00: יהודית רביץ

אירועים מיוחדים
אבות ובנים על הבמה – רב שיח לזכרו של ארי קוטאי ז"ל, בהנחיית עודד קוטלר. עם ישראל ומשה בקר, מרדכי ודורי בן־זאב, פנינה ומירב גרי, דודו טופז, רות ויהונתן סגל, שמואל וגורי סגל, שמואל וענת עצמון, דליה וחנה הנדלר־פרידלנד, ליא קניג, אילן ודן תורן. היום 7.11, בשעה 15.00
"אגרוף פוליטי" - עם ליובה אליאב, סנמי מיכאל וח"כ יוסי שריד. מנחה: יוסף שילוח. עם צאת ספרו של בן־דרור ימיני. ביום א' 9.11 בשעה 20.30. כניסה חופשית.
"נשים בישוב עד קום המדינה" - עם ד"ר סילביה ביזאו. ביום ג' 11.11 בשעה 16.30

מוסיקה - שחרית 11.11 - רביעית שרון (מהולנד) ביצירות של וו. א. מוצארט. שבת, 15.11, בשעה 11.00

בצוותא מוצגת תערוכתו של אהרון שושני.

בקרוב – "מאמי"
פנטזיית־רוק עם מזי כהן, אריה מוסקונה, אהוד בנאי.
נגנים: יוסי אלפנט, זאן זאק גולדברג, שפי ישי, גיל סמטנה.
מאת הלל מיטלפונקט ובבימויו. מוסיקה: יוסי בר־חיים, אהוד בנאי. עיבודים: שפי ישי, יוסי אלפנט.
תפאורה ולבושות: משה שטרנפלד. תאורה: במבי.

תל-אביב

אסתר
הפיראטים
יום ו': – 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.40
חול: 5.00 – 7.15 – 9.40

אורלי
צביטה בלב
יום ו': – 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5.00 – 7.15 – 9.30

בית לסין
פסטיבל סרטי וודי אלן
כל יום בשעה 23.15
שישי – כל מה שרצית לדעת על מין 2.30 אחה"צ
שני, שבת, ראשון – בננות
שני – כל מה שרצית לדעת על מין
שלישי – הרומן שלי עם אנני
רביעי – מלחמה ואהבה
חמישי – ישנוני

בן-יהודה
אהבה בשחקים
יום ו': 9.45 – 12.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5.00 – 7.15 – 9.30

גת
אהבה מכושפת
יום ו': – 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5.00 – 7.15 – 9.30

גורדון
יומן נעורים
7.15 – 9.30

דקל
צרות גדולות בצ'יינה טאון
יום ו': 10.00
מוצ"ש וחול: 7.15 – 9.30

מוזיאון תל-אביב
שואה

דרייב אין
יפה בורוד
7.30 – 9.30
סרט סקס
12.00

הוד
שבט דב המערות
יום ו': 10.00 – 12.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5.00 – 7.15 – 9.30

לימור חדש
ירח דבש מכושף
7.15 – 9.30

פאר
שתי אצבעות מצידון
יום ו': 10.00
מוצ"ש: 7.30 – 9.30
חול: 5.00 – 7.30 – 9.30

סינמה 1
הטוב הרע והלא נורא
יום ו': 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5.00 – 7.15 – 9.30

סינמה 2
נסיעה נעימה
יום ו' – 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5.00 – 7.15 – 9.30

שחף
חנה ואחיותיה
ו': 9.45, 12.00
אותלו
מוצ"ש: 7.00 – 9.30
חול: 4.30 – 7.00 – 9.30
שני, רביעי: 4.30, 7 בלבד

תל-אביב
איש הנצח
יום ו': 10.00 – 12.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5.00 – 7.15 – 9.30

פאריס
עוברת אורח
יום ו' – 12.00, 22.00, 24.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 12, 2, 4, 7.15, 9.30
שישי:
הרעב 14.30
אורפאו נגרו 16.30
שבת:
בראין כוכב עליון 11.00
האישה ממול 13.00
שודדי הכיורים 15.00
מופע הקולנוע של רוקי 17.00
משהו שונה לגמרי 23.30
מופע קולנוע של רוקי

חן 1
שובו של הנוסע השמיני
יום ו': 9.45 – 12.20
מוצ"ש: 7.00 – 9.45
חול: 4.25 – 7.00 – 9.45
הפיראטים
שבת – 11.00 בבוקר

חן 2
גושוע אתמול והיום
יום ו': 9.50 – 12.05
מוצ"ש: 7.30 – 9.45
חול: 5.00 – 7.25 – 9.45
מהדובים באהבה
שבת – 11.00 בבוקר

חן 3
הרומן של אתמול בלילה
יום ו': 10.00 – 12.15
מוצ"ש: 7.30 – 9.45
חול: 5.00 – 7.40 – 9.55
דמבו הפיל המעופף
שבת – 11.00 בבוקר

חן 4
דונה פלור נשואה לשניים
יום ו': 9.50 – 12.05
מוצ"ש: 7.30 – 9.45
חול: 11, 2, 5, 7.40, 9.50
היפהפיה והיחפן
שבת – 11.00 בבוקר

חן 5
היחפן מבוורלי הילס
יום ו': 10.00 – 12.05
מוצ"ש 7.40 9.50
חול 11, 2, 5, 7.40, 9.50
ביבי סוד האגדה האבודה
שבת – 11.00 בבוקר

תכלת
הצבע ארגמן
מוצ"ש וחול: 6.00 – 9.00

חיפה

אורה
ירח דבש מכושף
יום ו': – 10.00
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

חן
האשה באדום
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

עצמון 1
אהבה בשחקים
יום ו' – 10.00
מוצ"ש: 7.00 – 9.15

עצמון 2
מונה ליזה
ביום ו' 10, 15
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.45 – 7.15 – 9.30

פאר
צרות גדולות בצ'יינה טאון
יום ו' – 10.00
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

ארמון
שובו של הנוסע השמיני
מוצ"ש: 6.30 – 9.15
חול: 4.00 – 6.30 – 9.00

קרן אור המחודש
עוברת אורח
מוצ"ש: 7.00, 9.15
חול: 4.30, 7.00, 9.15
טעם החיים לפי מונטי פייטון
שבת: 8.11 23.30
החומה – פינק פלויד
חמישי 13.11 23.30

רון
צביטות בלב
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.00 – 6.45 – 9.00

אמפי
הטוב הרע והלא נורא
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

אורלי
זכרונות אהבה מפירנצה
מוצ"ש וחול: 7.00 – 9.15

עכו

אודיטוריום
נשר חברזל
מוצ"ש וחול: 7.00 – 9.00

ירושלים

אדיסון
אהבה בשחקים
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

אורגיל
ג'ושוע אתמול והיום
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

אוריון
אור 1
שובו של הנוסע השמיני
מוצ"ש: 6.30, 9.00
חול: 4, 6.30, 9.00

אור 3
צרות גדולות בציאיינה טאון
מוצ"ש: 7.00, 9.00
חול: 4.30, 7.00, 9.00

אורנע
כולם נפלו על הראש
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

בנייני האומה
זכרונות אהבה מפירנצה
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 7.00 – 9.15

מיטשל
מונה ליזה
מוצ"ש: 7.00 – 9.00
חול: 7.00 – 9.00

סמדר
נשיקת אשת העכביש
מוצ"ש וחול: 7.00 – 9.15

כפיר
צביטה בלב
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.15

הבירה
שתי אצבעות מצידון
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 4.30, 7.15, 9.15

עדן
הטוב הרע והלא נורא
מוצ"ש: 7.00 – 9.00
חול: 4.30 – 7.00 – 9.00

בית אגרון
שישי:
14.00 – הרולד ומוד
15.54 – "לינה וורטמולר" קאמורה"
שבת:
17.00 – וולט דיסני – היפהפיה והיחפן
18.30 – קאמורה
20.15 – מועדון ארוחת בוקר
22.00 – מונטי פיטון: שודדי הזמן
24.00 – בית החיות

בת ים

עצמאות
הטוב הרע והלא נורא
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5.00 – 7.15 – 9.30

רמת-גן

אואזיס
שובו של הנוסע השמיני
יום ו' – 10.00
מוצ"ש: 7.00 – 9.45
חול: 4.00 – 6.40 – 9.30

ארמון
צרות גדולות בצ'יינה טאון
יום ו' – 10.00
מוצ"ש: 7.30 – 9.45
חול: 5.00 – 7.30 – 9.45

לילי
אצבע משולשת
7.15 9.30

רב גן 1
היחפן מבוורלי הילס
יום ו' – 10.00
מוצ"ש: 7.20 – 7.40
חול: 5.00 – 7.20 – 9.40
בעקבות החרב הקסומה
שבת: 11.00 בבוקר

רב גן 2
הרומן של אתמול בלילה
יום ו' – 10.00
מוצ"ש: 7.20 – 9.40
חול: 5.00 – 7.20 – 9.40
מהדובים באהבה
שבת – 11.00 בבוקר

רב גן 3
שלושה רווקים ותינוק
יום ו' – 10.00
מוצ"ש: 7.30 – 9.40
חול: 5.00 – 7.30 – 9.40
עליסה בארץ הפלאות
שבת – 11.00 בבוקר

רב גן 4
הצבע ארגמן
יום ו' – 10.00
מוצ"ש: 6.00 – 9.00
חול: 6.15 – 9.15
ביבי סוד האגדה האבודה
שבת – 11.00 בבוקר

עפולה

מופתרון
מלכת הכיתה
מוצ"ש וחול: 8.30
הסייח השחור
שלישי – 4.30

חולון

ארמון
שתי אצבעות מצידון
מוצ"ש וחול: 7.30 – 9.30
ד"ר סטריינגלאב
שבת 8.11 23.30
התחילו את המהפכה בלעדי
חמישי 13.11 23.30

באר שבע

חן
אהבה בשחקים
יום ו' – 10.00
מוצ"ש: 7.30 – 9.30
חול: 4.30 – 7.30 – 9.30

שבזי
צביטה בלב
יום ו' – 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5.00 – 7.15 – 9.30

מגדל
הצבע ארגמן
יום ו' – 10.00
מוצ"ש וחול: 6.00 – 9.00

נתניה

שרון
תעלול קטלני
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 5.00 – 7.00 – 9.15

סטודיו
שכרון חושים
מוצ"ש: 7.00 – 9.15
חול: 5.00 – 7.00 – 9.15

רעננה

אורות
מרגלים שכאלה
מוצ"ש: 7.15 – 9.15
חול: 4.30 – 7.00 – 9.00

פתח-תקוה

היכל 1
היחפן מבברלי הילס
יום ו' 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

היכל 2
אהבהבשחקים
יום ו' – 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 4.30 – 7.15 – 9.30

היכל 3
הצבע ארגמן
יום ו' – 10.00
מוצ"ש: 7.00 – 9.30
חול: 4.15 – 7.00 – 9.30

גבעתיים

הדר
צביטה בלב
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5.00 – 7.15 – 9.30

הרצליה

היכל
פסיכו 3
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 7.15 – 9.30
קוברה
חול: 5.00

מלון דניאל
שישי:
מופע: "אני אשתגע" – 10.30
שבת:
הצגה: "עוזי וסוס הפלא" – 4.30
סרט: "נשיקת אשת העכביש"
6.45 – 9.30

שרותים ● עזרה ● החברה

תורנות בתי-מרקחת

שישי
בת-ים: גני – בת-ים – הנביאים 3
חולון: אסותא – טרומפלדור 4
ירושלים: מרפאת רח' הגידים 1
נתניה: קופ"ח כללית – ברודצקי 31
פתח-תקוה: גמא – חפץ חיים 6
רמת-גן: הרצל – הרצל 52
תל-אביב: ויזה – אצ"ל 52, שכ' התקווה
חיפה: מור – המגינים 97
כפר-סבא-רעננה: יוסף פינגולד – רוטשילד 47, כפ"ס

שבת
בת-ים: קופ"ח עין יהב – חולון
חולון: ד"ר חורי – סוקולוב 70
קופ"ח עין יהב
ירושלים: קופ"ח מרפאת רוממה (שבת) רח' המ"ג 28
בקשר – מתנה יהודה (מוצ"ש)
נתניה: מורת – פ"ת 76
פתח-תקוה: רסל – רוטשילד 89
רמת-גן: הרסה – כצנלסון 151
תל-אביב: ויזה – אצ"ל 52 – שכ' התקווה (שבת ומוצ"ש)
שרה רב – האוצר 3 (שבת ומוצ"ש)
חיפה: הנשיא – שד' הנשיא 33
כפר-סבא-רעננה: קופ"ח שועלי, א. יפה רעננה שואף – אחוזה 78, רעננה

משטרה

ירושלים, תל-אביב, חיפה, רמת-גן, בני-ברק, חולון, פתח-תקוה – טל' 100, באר-שבע, נהריה, נתניה, נצרת – 100, אילת – 244, חדרה – 22444.

תורנות בתי-חולים

תל-אביב והמרכז
● בית החולים ע"ש שיבא תל-השומר – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים בילינסון, פתח-תקוה – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים ע"ש רוקח, תל-אביב – בימים ב', ד', ו' – כירורגיה ופנימית, ילדים – כל השבוע.
● בית החולים איכילוב, תל-אביב – בימים א', ג', ה' שבת – כירורגיה ופנימית.
● בית החולים וולפסון, חולון – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים אסף הרופא – כל המחלקות – כל השבוע.

נתניה
● בי"ח לניאדו נמצא בתורנות למקרים רחופים – כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים
שישי
הדסה ע"כ – נשים, כירורגיה, אורטופדיה, עיניים, א.א.ג.
שערי צדק – פנימית
ביקור חולים – ילדים
שבת
הדסה ע"כ – כירורגיה, אורטופדיה, עיניים, א.א.ג.
שערי צדק – ילדים
ביקור חולים – נשים
הדסה ה"צ – פנימית

יד ביד – אוזן קשבת בטלפון לילד ולנוער – קו לנוער במצוקה
ת"א – 226027 (24 שעות)
חיפה – 04-229488 (11.00–20.00)
נהריה – 04-920014 (11.00–20.00)
קו פתוח לחולים במצוקה
ביומי ב' ו-ה' – טל. 222732.
"קו פתוח" – אוזן קשבת לילדים ובני נוער 03-221680 (24 שעות)

עזרה ראשונה

עזרה ראשונה לשיניים שליד הסתדרות לרפואת שיניים בישראל
בתל-אביב – בימים א'–ה' בין השעות 21.00–23.00. בלילות שבת ובערבי חג בין השעות 18.00–24.00. בשבתות ובחגים בין השעות 15.00–21.00.
הכתובת: רח' [illegible] 49, טל' 284649.
בחיפה: רחוב הנמן 26, קומה ג', טל' 523566, פתוח מדי יום ביומו, כולל ערבי שבתות וחגים מ-20.00 עד 23.00 בערב.

מרפאת שיניים לעזרה ראשונה
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים בין השעות 24.00–9.00. אחרי חצות בתאום טלפוני [illegible].
[illegible] סנטר שער 3 (ליד המשביר) קומה א', טל' 03-285822, 294869.

מרכז סיוע לקורבנות אונס
לרעננה ואיזור השרון, טל' 052-52432 בימים א'–ה' בשעות 17.00–21.00.

עזרה ראשונה נפשית
ער"ן ירושלים – טל' 02-227171
ער"ן תל-אביב – טל' 03-261111
ער"ן חיפה – טל' 04-672222
ער"ן באר-שבע – טל' 057-418111
ער"ן נתניה – טל' 053-35516

סילוק מיטרדים
מוקד עת"א למקרים דחופים — טל' 106.

מד"א

ירושלים, ת"א, חיפה — טל' 101, רמת-גן, בני-ברק, גבעתיים — טל' 781111; רמלה – טל' [illegible]; עפולה – טל' [illegible]; קרית-גת – טל' [illegible]; באר-שבע – טל' 057-74767; אשדוד – [illegible]

צוותא – לתרבות מתקדמת

"שיחות השלום האשדודי" – עם לטיף דורי (מפ"ם), אברהים כערים – עיתונאי.

"צוותא" מגדל-העמק
יום שלישי, 11.11.86, שעה 20.30 – בבית החברה – קונצרט תקליטים.
מוצאי שבת 22.11.86 שעה 21.00 – בבית החברה – רביעיית הזמר תגרוזוניות "קולן".

"צוותא" ראשון-לציון
ליל שבת, 7.11.86, שעה 22.00 – לשיר בצוותא. מועדון הזמר עם יורם שחר שר, מנחה ומלווה את הערב באקורדיון. יואל הוד – מנגן בחליל. אורח הערב: רוני ידידיה.
יום שלישי, 11.11.86, שעה 20.30 – צנחונות, טבעונות, מאקרוביוטיקה. הרצאה: מר אבנר יונג. הפותח. מר גדעון לבב. לפני ההרצאה הדגמת הכנת מאכלים טבעיים.
ליל שבת, 14.11.86, שעה 22.00 – "הימנוס" – המחזה שזכה למקום הראשון בפסטיבל ה-7 לתיאטרון אחר בעכו. משתתפים: ענת קרטס, פיני מיטלמן, אירנה סילמן, רדו דינולסקי ובן-ציון חברוני.
שבת, 15.11.86, שעה 11.00 בבוקר – "אגדות מדגדגות" – לילדים מגיל 6 ולהורים. מחזה משעשע בביצוע: עופר בן-דור וגיל אלון.
מוצאי שבת, 15.11.86, שעה 21.00 – מאיר אריאל – שירי חג ומועד ונופל".

"צוותא" רמת-השרון
ליל שבת, 7.11.86, שעה 22.00 – זכויות האדם – ערב בחסות אמנסטי אינטרנשיונל. יוקרן סרט – "צבעים של תקווה". מריאנה – עדות אישית מצילה. אילנה נולמן – זמרת. שירי מחאה.
ליל שבת 14.11.86 שעה 22.00 – "אני משתגע" – נתי כספי והחברים. ערב של שירים דרום-אמריקאיים

"צוותא" ירושלים
ליל שבת, 7.11.86, שעה 22.00 – הזמר והמוסיקאי שלמה יידוב.
יום רביעי, 12.11.86 – סיור בהדרכת המשורר – יצחק שלו. "הוולה שהפכה משרד. ביתו של כומר גרמני שהפך לבי"ס. המפגש בשעה 14.30 בכניסה למשרד התיינון.
ליל שבת, 14.11.86, שעה 22.00 – הזמר והמלחין יצחק (צרצ'יל) קלפטר, בתכניתו – "לבד".

"צוותא" אילת
שבת 8.11, בשעה 17.00 – בית פתוח – שני שחקנים מתיאטרון באר-שבע.
10.11 וב-12.11, בשעה 20.30 – נודיטציה. מרצה, הלה רוקח.

"צוותא" בית-אליעזר (חדרה)
מוצאי שבת, 15.11.86, שעה 21.00, במועדון "יחדיו" – פתיחה חגיגית של עונת הפעילות בצוותא. בתכנית: ברכות. אנוך-אורח – אלינור יוני ונילה חסיד.

"צוותא" חיפה
יום שני, 10.11.86, שעה 21.00 – התנהגות מינית בראי הזמן. פגישה עם ד"ר אייל אשר, רופא נשים וסכסולוג. פגישה זו תהיה הראשונה בסדרת פגישות שבכוונתנו לקיים עם ד"ר אייל. לפי דרישת הקהל תיתכן עבודה בסדנאות.
יום שני, 17.11.86, שעה 21.00 ערב בנושא האפרטהייד בדרום-אפריקה. משתתפים: פרופ' ארתור גולדרייך – אסיר פוליטי, ממקורביו של מנדלה. היה חבר בקונגרס הלאומי וב-אדמקונטו – האגף הצבאי של התנועה לשחרור. יצחק אונה – שגריר לשעבר בדרום-אפריקה במשך 8 שנים. דן סגיר – עיתונאי מ"הארץ". גורש מאפריקה לפני כ-3 חודשים לאחר כתיבה ביקורתית על המשטר. בנוסף – חוקר מדיניות דרום-אפריקה. מנחה: נבי זוהר – כתב קול ישראל בחיפה והצפון.

"צוותא" נהריה
יום א', 9.11.86, שעה 21.00 – הרצאה על פסח זיסקין – על הנעשה במשטרים בדרום-אמריקה.
ליל שבת, 14.11.86, שעה 21.00 – פתיחה חגיגית של מועדון "צוותא" (לאחר שיפוצים). מועדון הזמר עם יוסי זייפרט – בליווי תזמורת ומקהלת "הגליל המערבי – מטה אשר".
שבת, 15.11.86, שעה 11.00 בבוקר – שחרית לילדים, עם עזרא דגן – "אורחים פורחים".
מוצאי שבת, 22.11.86, שעה 21.00, המופע "לצון נופל על לצון", בביצוע: יואל רופא, יעקב "תירוש", רותי הולצמן ומוטי אביב.

"צוותא" כפר-סבא
ליל שבת, 7.11.86, שעה 21.00 – השחקן יענקלה יעקובסון – "שחקנים כבני אדם".

"צוותא" אשדוד
מוצאי שבת, 8.11.86, שעה 21.00 – מועדון הזמר – עם גיל אלדמע. מנחה – אבי חן.
יום שלישי, 18.11.86, שעה 21.00

מכבי ת"א – [illegible]

[illegible] לג'מצ'י [illegible] — 86:112

מאת יצחק לייסדוף

בפעם ה-11 ברציפות לבית-הגמר בגביע-אירופה לאלופות. מטרה זו השיגו אמש בקלות מילי ברקוביץ וחבריו. בתום 40 דקות הבניעה מכבי ת"א את אלופת פינלנד בכדורסל, טורי פאן-פיטאו ביד-אליהו – 86:112. יו"ר מחלקת הכדורסל של מכבי ת"א, עו"ד שמעון מזרחי, אמר בסיום: "עשינו היסטוריה".

ואכן, מכבי ת"א עשתה היסטוריה, היא היתה לקבוצה היחידה באירופה שתופיע 11 שנים ברציפות בבית-הגמר. פעמיים זכתה בגביע ופעמיים נוצחה בגמר.

ליריבה נוחה יותר מטורפאן-פיאט לא יכלה האלופה הישראלית לצפות. אדרעל-פייכן נתגלו במשחקה נקודות-תורפה, בעיקר במחצית השנייה, בה איבדה כל יכולת נחותה. הכוח האמריקני של הפינים, אנדרי ויליאמס, פרץ מדי פעם וקלע 28 נקודות, רובן מתחת לסל. גבוהי מכבי ת"א נכשלו בקליטת הכדורים החוזרים. הקבוצה הפינית יכולה להתחרות במרכז טבלת הליגה הישראלית. קבוצה זו חסרה שחקן גבוה רציני אולם לזכותה יש לציין את מיטוחה הקבוצתי המרשים. בלט בין הפינים הבליך לאומי קוי קלינגה, שקלע 20 נקודות.

דורון ג'מצ'י היה אמש כוכב המשחק. הוא קלע 38 נקודות (5 סלי 3 נקודות). ג'מצ'י היה מצויין במחצית הראשונה, בה קלע 26 נקודות, ושמר היטב על הפיני וידינג. לי ג'ונסון, על-אף שלא התבלט, קלע 22 נקודות וקלט 13 כדורים חוזרים. קווין מאגי היה מאופק בהתקפה, אך יעיל, כהרגלו, בקליטת הכדורים החוזרים — 14. אגב, ג'ונסון ומאגי קלטו יחד יותר ריבאונדים מאשר כל הקבוצה הפינית — 24.

לבד מהדקה השנייה בה הוליכה טורפאן — 6:5, דהרה מכבי ת"א בראש לכל אורך המשחק, כאשר יתרונה לא הוטל בספק — 34:51 בדקה ה-15 ו-45:67 במחצית. לאחר ההפסקה: 57:80 בדקה ה-26, 84:104 (36), וכסיום — 86:112.

הקבוצות בבית-הגמר
● מכבי ת"א
● טרסר מילאנו
● ז'אלגיריס קובנה
● ואראר, יוגוסלביה
● אורטז, צרפת
● ריאל מדריד

מצטיין ג'מצ'י

שפטו, לעיני 2500 צופים, פיוריטו (איטליה) והית (אנגליה). במשחק צפו כ-50 חיילי או"ם שהרעישו ועודדו ללא הפסק את בני ארצם.

● קלעו למכבי ת"א: ג'מצ'י 38; ג'ונסון 22; ברקוביץ 20; מאגי 18; קורנליוס 4; ליפין 4; אורדיטי 4 וארואסטי 2.

● קלעו לטורפאן-פיטאו: ויליאמס 28; קלינגה 20; ראוורמו 17; וייד 13; ברונברי 4; וידינג 2 וריטנן 2.

מילאנו עשתה הבלתי-ייאמן: ניצחה 34 הפרשו

מי שסבר שבית-הגמר בגביע-אירופה לאלופות בכדורסל יהיה ללא אלופת איטליה, לאחר נצחונה המדהים של אריס היוונית, בסלוניקי, בשבוע שעבר, על טרסר מילאנו (67:98) — טעה. אמש גמלה מילאנו לגאליס וחבריו בהפרש של 34 נקודות — 49:83.

היתה זו חגיגה איטלקית גדולה, בה הביסו בוב מקארו וחבריו את יריביהם ללא תנאי, במחצית היתה התוצאה — 30:44.

ז'אלגיריס קובנה ניצחה באולמה את גאלאטסריי איסטנבול — 72:95 (בראשון — 70:87).

אורטז הצרפתית עלתה גם היא בנצחה את לברקוזן הגרמנית — 66:81 (בראשון — 76:84).

● **הליגה האנגלית**

מאבק קשה לנוטינגהאם בקובנטרי

המוליכה בליגה האנגלית בכדורגל, קבוצת נוטינגהאם-פורסט, תשחק מחר במחזור ה-14 בקובנטרי, המדורגת שביעית בטבלה, עם 6 נקודות פחות מאשר לנוטינגהאם.

ארסנל שעלתה בשבת למקום ה-2 עם שתי נקודות פחות מאשר למוליכה, עשויה לעלות לפיסגה אם תנצח ביום ראשון את ווסטהאם בדרבי הלונדוני, ואילו נוטינגהאם תפסיד.

שאר המשחקים: אברטון — צ'לסי; לסטר — ניוקאסל; מנצ'סטר-סיטי — אסטון וילה; נוריץ' — טוטנהאם; אוקספורד — מנצ'סטר-יונייטד; קווינס-פארק-ריינג'רס — ליברפול; שפילד-ווינסדיי — סאות'המפטון; ווטפורד — צ'רלטון; וימבלדון — לוטון.

אטקינסון הודח – פרגוסון מועמד

רון אטקינסון, מנהלה של מנצ'סטר-יונייטד בכדורגל, הודח מתפקידו לאחר חמש וחצי שנים בגלל הכשלונות הרצופים שנחלה הקבוצה מראשית העונה.

הוא פוטר 36 שעות לאחר המפלה שספגה היונייטד ביום שני מסאות'המפטון 4:1 במשחק החוזר בסיבוב השלישי בגביע הליגה.

אלכס פרגוסון, מנהלה של נבחרת סקוטלנד ומנהל קבוצת אברדין, מועמד להחליף את אטקינסון.

הפועל ת"א בעקבות חולון ואליצור נתניה

כשלון בוארזה — 112:75

● **כדורסל**

שורות "על-המשמר"

קבוצת הפועל ת"א הודחה אמש ממשחקי גביע-קוראץ'. לאחר שהובסה בוארזה ע"י דיוואריה — 112:75. לאחר 54:34 במחצית. האיטלקים ניצחו ב-37 הפרש ומחקו יתרון של 7 נקודות אותו השיגה הפועל ת"א בשבוע שעבר 85:92.

הפועל ת"א גילתה משחק חלש לעיני 3000 הצופים בוארזה, וכוכבה מייק לארג'י כמעט שלא הורגש. רק רון רובינזון ועמוס פרישמן הציגו רמה מניחה את הדעת.

האיטלקים, בזכות משחק הגנה מצויין של צ'רלי פיטמן (13 כדורים חוזרים) וקורי תומפסון (10), הוליכו את חבריהם ליתרון מדקת הפתיחה. בדקה ה-5 הוליכה וארזה 7:20; בדקה ה-15 — 24:40 ובמחצית — 34:54.

במחצית השנייה גדל ההפרש עד ל-38 נקודות — 57:95, ובסיום — 75:112.

שפטו: זוטיץ' (יוגוסלביה) ופנט-אכרד (צרפת).

● קלעו לוארזה: פיטמן 23; סאקטי 19; ואסקובי 18; בוסלי 15; תומפסון 14; פרילו 7; צ'נבה 6; רוסקוני 6; קאסטלציני 3 ובריניולי 1.

● קלעו להפועל ת"א: רובינזון 18; פרישמן 18; לארג'י 14; מרסר 11, ויליס 10 ודיקמן 4.

בירד הכניע את אינדיאנה 102:133

אלופת האן.בי.איי., הבוסטון-סלטיקס, גברה אור לאתמול על אינדיאנה-פייסירס — 102:133 (48:76).

לארי בירד היה כוכב המשחק כשקלע 38 נקודות, קלט 11 ריבאונדים, חילק 8 אסיסטים [illegible] 14 דקות.

תוצאות נוספות: פילדלפיה-76 — מילווקי 101:107; מקורמיק קלע 18 נקודות למנצחים. בשורותיה הצטיין ד"ר ג'י; גולדן-סטייט — פורטלנד 92:102 (שורטס קלע 31 נקודות למנצחת); דטרויט — וואשינגטון-בולטס 85:109 (דנטלי — 28 נקודות); סאן-אנטוניו — ניו-ג'רסי נאטס 102:112; יוטה-גאז — קליבלנד 95:111.

● קליעה: תחרות-הזמנה ברובה ובאקדח אויר אולימפי תיערך מחר ב-9 בבוקר בנירים.

● סיוף: אליפות הפועל ברומח, לנילאי 12, תתקיים מחר ב-10 בבוקר במכון וינגייט.

● ג'ודו: אליפות הפועל לילדים, במשקלים 31 ו-35 ק"ג, תהיה מחר ב-10.30 בבוקר באולם הפועל ת"א.

אליצור הפסידה בפראג 100:60

אלופת הנשים של ישראל בכדורסל, קבוצת אליצור ת"א, הודחה אמש מגביע-אירופה לאלופות כשנוצחה במשחק-הגומלין בפראג ע"י אלופת צ'כוסלובקיה, ספרטה פראק — 100:60.

כבר במחצית הוליכו הצ'כיות — 24:51.

במשחק הראשון, בת"א, ניצחה ספרטה בקושי — 52:53.

● **טניס**

נערים: ישראל – ארגנטינה 1:2

נבחרת ישראל לנערים עד גיל 16 בטניס, גברה אתמול על ארגנטינה — 1:2, בבית-התנחור-מים באליפות העולם, הנערכת בטוקיו. היום תתמודד ישראל עם קנדה בשלב חצי-הגמר.

רביב וויידנפלד ניצח את גוסטבו קבונארי — 7:6, 5:7, 3:6; כועז מרנשטיין גבר על מרטין קלינגרי — 7:6, 2:6, 1:6. הצמד הארגנטיני גבר על וויידנפלד ומרנשטיין — 6:7, 0:6.

שני ישראלים בחצי-הגמר

מאת יצחק אשל

שני ישראלים העפילו לחצי-הגמר בתחרות הבין-לאומית בטניס בירושלים.

עמית נאור גבר על מקלין מארה"ב — 0.6, 3:6 ויתמודד היום נגד סגרסיאנו מרומניה (מדורג 1), שניצח את גוטנבורג מלוכסמבורג — 4:6, 3:6.

בחצי-הגמר השני ייפגשו מנשה צורף שגבר על כרנרו מגרמניה — 4:6, 3:6 ופנגלי מאיטליה, שניצח את קנדי (מנצח טורניר אשקלון) מארה"ב — 3:6, 3:6.

בתחרויות הנשים הפתיעה אילנה ברגר בנצחון על אלופת ישראל, שגית דורון — 2:6, 4:6, 7:5, ותשחק היום עם אלונן מפינלנד, שגברה על דליה קוריאט — 2:6, 7:5, 3:6. אכבוס מהולנד ניצחה את בת-ארצה, דרקינדרן — 3:6, 4:6, 2:6 ותתמודד עם הלורן מאירלנד, שניצחה את סופי רפאל — 4:6, 2:6.

הולנד – ישראל 17:22

● **כדוריד**

נבחרת ישראל בכדוריד נחלה אמש הפסד שני בטורניר שש-האומות, כשנוצחה בהולנד ע"י הולנד — 22:17. לאחר 8:7 במחצית.

הישראלים החמיצו שתיים משלוש מכות-ה-7.

שערים לישראל: דרוקר 5; ורד 4; גרא 3; עמר 2; קושניר 1; סומר 1 ודיין 1.

הערב תשחק ישראל עם נורבגיה ומחר עם ארה"ב.

● אופניים: מירוץ של כ-300 בני-נוער, המאורגן ע"י רשות הגנים הלאומיים בשיתוף גלגלי-העמק, ייערך מחר. המירוץ יחל ב-7.15 בבוקר מחניון הגנה בפארק הכרמל ויסתיים בבית-שאן.

המובילה, בית"ר ירושלים, במאבק עיקש בלוד – [illegible]

ארבע הראשונות — בחוץ

בני-יהודה ונזרים לבאר-שבע שני מאבקים מסוקרנים בבלומפילד: הפועל ת"א – הפועל פ"ת; מכבי ת"א – נתניה מכבי חיפה חוששת ממלכודת ביפו כפר-סבא ומכבי פ"ת בקרב-של-מובילות המשוחקים בלוד ובנתניה — [illegible]

● **כדורגל**

ארבע הראשונות בטבלת הליגה הלאומית בכדורגל יקיימו היום ומחר משחקי-חוץ במחזור ה-7, שאפשר שיגרמו שוב לשינוי פני הצמרת. המובילה, בית"ר ירושלים, תשחק כבר היום, בלוד, השנייה, בני-יהודה ת"א, תדרים מחר לבאר-שבע, השלישית, מכבי נתניה, תתמודד בבלומפילד עם מכבי ת"א וגם הרביעית, הפועל פ"ת, תשחק בבלומפילד עם הפועל ת"א.

משחק מעניין יהיה ביפו בין מכבי יפו ומכבי חיפה; הפועל כפר-סבא תארח את מכבי פ"ת; בית"ר ת"א תשחק עם מכבי יבנה וסוגרת הטבלה, בית"ר נתניה, תארח היום את שמשון ת"א.

● בית"ר ירושלים — בפיסגה; הפועל לוד — במקום ה-14, מתחת לקו-האדום. מאבק בין שתי קבוצות בעלות שאיפות מנוגדות. לוד תנסה לנצל היום (2) את מגרשה אולם תהיה זו משימה קשה לנצח את אורי מלמיליאן וחבריו, הנמצאים בתנופה. ישפוט: עובדיה בן-ייצחק.

● שני משחקים מסקרנים יהיו מחר בבלומפילד. בראשון, ב-2, יתמודדו קבוצות הפועל ת"א והפועל פ"ת. התל-אביבים, לשורותיהם יחזרו שני המורחקים, מוריס ז'אנו ואלי כהן, יעשו מאמץ עליון לקצור נצחון ראשון העונה. הפתח-תקוואים השאפתנים לא יקלו את המלאכה על יריביהם. ישפוט: יצחק בן-ייצחק.

● במשחק השני, ב-4, ייפגשו בבלומפילד קבוצות מכבי ת"א ומכבי נתניה. שתי נקודות מפרידות בין היריבות. שחקני מכבי ת"א לא ניצחו שלושה מחזורים רצופים. הם ינסו לפצח את הנתנייתים וסיכוייהם לבד — טובים. ישפוט: משה אשכנזי.

● קבוצת בני-יהודה ת"א, השנייה בטבלה, תרד לבירת הנגב כדי להיפגש עם הפועל באר-שבע, השוכנת עדיין בתחתית (2.30). שחקני הנגב יבקשו לנצל את ביתיותם, אולם כדי להכניע את יריביהם המצטיינים משכונת התקוה, או אפילו לסיים עמם בתיקו, הם חייבים לשפר את משחקם. ישפוט: דאוד סוהיל.

● דו-קרב מלהיב צפוי באיצטדיון גאון ביפו, בין קבוצות מכבי יפו ומכבי חיפה (2.30). היפואים יעשו מאמץ לנצל רפיון בשורות החיפנים, שלא ניצחו שני מחזורים ובשבת אף נחלו הפסד ביתי צורב מהפועל לוד (1:0). שחקני מכבי חיפה יבקשו לחזור לעצמם וילחמו כדי לשוב הביתה עם הנקודות. ישפוט: יעקב שיינר.

● נקודה אחת מפרידה בין קבוצות הפועל כפר-סבא ומכבי פ"ת, שיתמודדו מחר ב-2.30 בכפר-סבא. מכבי פ"ת מהווה הפתעה. לכפר-סבא מעניקים אשראי גדול. נראה אם תנצל אותו באיצטדיונה. עדיפות ביתית לכפר-סבאים. ישפוט: יהושע לויה.

● בית"ר ת"א ומכבי יבנה שוכנות בחלקה התחתון של הטבלה, עם מספר נקודות שווה (6). מחר באיצטדיון וינטר ברמת-גן (2.30) יעשו מאבק ללא-אפשרות. מטרת בית"ר ת"א לנתק רצף של ארבעה הפסדים. יבנה אינה נוהגת לוותר בקלות. ישפוט: רחמים דינצ'י.

● סוגרת הטבלה, בית"ר נתניה, תשחק היום ב-2 באיצטדיונה עם שמשון ת"א. הנתניינים, שהמוראל שלהם בשפל, יתקשו להפתיע את יריביהם משמשון ת"א, שיבואו עם שני נצחונות רצופים. גם נקודה תהיה הישג לבית"ר נתניה. ישפוט: עובדיה בן-ייצחק.

הטבלה הלאומית
(אחרי שישה מחזורים)

1.	בית"ר ירושלים	16–7	12
2.	בני-יהודה ת"א	11–7	12
3.	מכבי נתניה	7–5	11
4.	הפועל פ"ת	6–3	10
5.	הפועל כפר-סבא	7–5	10
6.	מכבי חיפה	6–4	10
7.	מכבי ת"א	10–5	9
8.	מכבי פ"ת	8–4	9
9.	שמשון ת"א	5–3	9
10.	מכבי יבנה	3–5	6
11.	מכבי יפו	7–10	6
12.	הפועל באר-שבע	3–6	6
13.	בית"ר ת"א	9–13	6
14.	הפועל לוד	3–6	5
15.	הפועל ת"א	3–6	4
16.	בית"ר נתניה	2–18	1

★ ★ ★

משחקי המחזור
● בית"ר ת"א – מכבי יבנה
● בית"ר נתניה – שמשון ת"א (היום)
● הפועל לוד – בית"ר ירושלים (היום)
● מכבי יפו – מכבי חיפה
● הפ. באר-שבע – בני-יהודה
● הפ. כפר-סבא — מכבי פ"ת
● הפועל ת"א — הפועל פ"ת
● מכבי ת"א — מכבי נתניה

המובילות בליגות א' ישחקו בחוץ

המובילות בליגות א' בכדורגל, הפועל בית-שמש (דרום) ומכבי חדרה (צפון), ישחקו בחוץ במחזור ה-7.

משחקי הצפון: הפועל טירה — מכבי חדרה; מכבי טמרה — מכבי עפולה; מכבי אור-עקיבא — הפועל קרית-שמונה; הפועל קרית-אתא — הפועל עליה כפר-סבא; הפועל טירת-הכרמל — הפועל רעננה; הפועל טייבה — מכבי אח"י נצרת; בית"ר חיפה — הפועל בני-טמרה.

משחקי הדרום: הפועל אזור — הפועל בית-שמש; הפועל קרית-אונו — בית"ר באר-שבע; הפועל קרית-מלאכי — מכבי קרית-גת; הפועל רמלה — הפועל ראשל"צ; הפועל רמת-השרון — מכבי לורדס חולון; הפועל בת-ים — הפועל ירוחם; הפועל אשקלון — הפועל אור-יהודה.

● כדורגל: בליגת העמקים מחר: תל-יוסף — רמות-מנשה; חפציבה/כפר-יחזקאל — אלונים; גבע — בני-נעורה; גבעת-עוז — גזית; ירדנה/בית-יוסף — הזורע; יזרעאל — תענכים.

● כדורסל: משחק דחוי בגביע המדינה בין קבוצות הפועל נען והפועל חולון ייערך במוצאי-שבת ב-7 בנען.

טבריה ויהוד – בקרב פיסגה

● **ארצית**

משחקי המחזור ה-7 בליגה הארצית בכדורגל יעמדו בסימן מאבק-הפיסגה בין שתי הראשונות, כשהפועל טבריה (2) תארח את הפועל יהוד (1). נקודה אחת מפרידה בין שני היריבים, שיאבקו ללא משרות על מלוא הנקודות. שלושה משחקים — בחולון, עכו ורמת-עמידר — יהיו היום.

● בעבר השני — דרבי תחתית רמת-גני. מכבי רמת-עמידר (15) תתמודד היום במגרשה עם הכח רמת-גן (13).

● סוגרת הטבלה, הפועל ירושלים, העוברת זעזועים קשים, תעשה מאמץ בימק"א כדי להתאושש מחר במפגשה עם בית"ר רמלה.

שאר משחקי הליגה הארצית:
● הפועל חדרה — בית"ר נהריה (2.30)
● הפועל חולון — הפועל רמת-גן (היום, 2)
● מכבי שעריים — הפועל בית-שאן (2.30)
● הפועל עכו — הפועל דימונה (היום, 2)
● הפועל חיפה — הפועל מרמורק (קרית-חיים, 2.30).

הטבלה הארצית
(אחרי שישה מחזורים)

1.	הפועל יהוד	13–7	13
2.	הפועל טבריה	13–9	12
3.	הפועל חדרה	13–8	11
4.	הפועל חולון	7–3	11
5.	מכבי שעריים	9–6	10
6.	הפועל בית-שאן	7–5	10
7.	הפועל עכו	11–8	9
8.	הפועל חיפה	7–5	9
9.	הפועל מרמורק	7–10	7
10.	בית"ר רמלה	5–8	7
11.	הפועל דימונה	5–5	6
12.	הפועל רמת-גן	2–5	6
13.	הכח רמת-גן	4–8	6
14.	בית"ר נהריה	1–3	5
15.	מכבי עמידר	4–10	5
16.	הפועל ירושלים	4–12	1

קפריסין לא תבוא

מאת ראובן חנניה

התאחדות הכדורגל של קפריסין הודיעה אתמול במפתיע כי לא תשגר את הנבחרות, הלאומית והעתודה שלה, למשחקים נגד ישראל ברמת-גן, ב-19 בנובמבר, כפי שנקבע.

הודעת קפריסין נמסרה אתמול טלפונית. הקפריסאים נימקו את החלטתם לבטל הביקור בישראל, במשחק קדם-אולימפי בשבוע הבא נגד יוון. במשחק זה ישפוט הישראלי עובדיה בן-ייצחק.

ההתאחדות הישראלית עומדת לתבוע את קיום שני המשחקים במועד אך ייתכן שתסכים לדחותם.

הפועל בת-ים וקרית-אתא ינסו לעלות מחר לשלב הבא

● **כדורעף**

חמש קבוצות כדורעף ישראליות — שלוש גברים ושתיים נשים — יתמודדו מחר במשחקי גומלין בגביעי-אירופה. להפועל בת-ים ולהפועל קרית-אתא סיכויים לעלות לשלב הבא, בעוד שבקבוצות הגברים והנשים של הפועל בת-ים יאלצו לנשור.

אלופת הגברים, הפועל בת-ים, תארח באולמה את ס.פ. ממר מלוכסמבורג, אותה ניצחה בקלות בחוץ 0:3. בת-ים, שתשחק במוצאי-שבת ב-7 באולמה, תעלה ללא בעיות לשלב הבא בגביע-אירופה לאלופות.

סיכוי טוב יש גם להפועל קרית-אתא לעלות לשלב הבא בגביע-הקונפדרציה, כשתתמודד מחר ב-7.30 באולם גושן בקרית-מוצקין עם הקבוצה השוויצית, אוניברסיטת לוזאן. במשחק הראשון ניצחו השוויצים — 2:3, לאחר שערוריית שיפוט.

לעומת זאת אין סיכוי להפועל כפר-סבא, שתתמודד מחר ב-8 באולמה עם הקבוצה ההולנדית החזקה, דלתאלויד, שניצחה בקלות במשחק הראשון בגביע למחזיקות-גביע — 0:3.

במשחק מוקדם, ב-6, במוסד אונים, יתמודדו קבוצות הפועל כפר-סבא ודלתאלויד בגביע הקונפדרציה לנשים. הגומלין יהיה ביום ראשון באותו אולם.

נציגת הנשים השנייה של ישראל, הפועל בת-ים, תיפרד גם היא מגביע-אירופה למחזיקות-גביע כשתשחק מחר בוינה עם קבוצה פוסט האוסטרית שניצחה בקלות במשחק הראשון בבת-ים — 0:3.

מתחילה הליגה הארצית בכדורעף

משחקי הליגה הארצית בכדורעף יתחילו הערב ומחר.

● צפון: הפועל איחוד עירון — מכבי עוספיה (שבת, 6); עמקים א' — בית זרע (שבת, 6); העוגנפלסט — מטה אשר א' (שבת, 6); מטה אשר ב' — עמקים ב' (שבת, 7); קרית אתא ב' — מסילות (שבת, 8.30).

● דרום: הפועל ראשל"צ — רמת-השרון (שישי, 6); גן-חיים — נען (שבת, 7); אליצור חולון — חצור (שבת, 8); שער-הנגב — מכבי פ"ת (שבת, 8.30); נירים — אס"א באר-שבע (שבת, 8.30); יבנה — כפר-סבא ב' (הוקדם).

מחזור 4 בנשים

קרית-חיים — הפועל רמת-אביב (שבת, 6); אס"א באר-שבע — עין-החורש (שבת, 6); אליצור יבנה — עמק-יזרעאל (שבת, 8).

נכשלו שיחות שולץ־שווארדנדזה; לא צפוייה פסגה בעתיד הקרוב

וינה. — שר החוץ הסובייטי, אדוארד שווארנאדזה, ועמיתו האמריקני, ג'ורג' שולץ מסרו אתמול, כי לא התקדמו בנושא פירוק הנשק, בשני ימי השיחות שקיימו בווינה.

השר הסובייטי האשים את ארה"ב בשאיפה לסגת מהבנות שהושגו בחודש שעבר בפיסגת איסלנד, ואמר לכתבים, לפני צאתו למוסקווה, כי השיחות בווינה „השאירו לנו טעם מר בפה".

שולץ אמר במסיבת עתונאים, כי הפגישות „לא קידמו את נושא הפיקוח על הנשק בצורה משמעותית כלשהי. ואני מצטער על כך".

השר הסובייטי אמר, כי אין סיכוי מיידי לוועידת פיסגה שלישית בין גורבאצ'וב לרייגן, וכי הוא עצמו לא קבע פגישה חדשה עם שולץ.

התקשנו לשוחח

שולץ אמר, כי הנושא של פיסגה נוספת אף לא הועלה. הוא ציין, כי הסובייטים מיקדו את מאמציהם בהפסקת פרוייקט „מלחמת הכוכבים" של ארה"ב.

כאשר נשאל, אם בריה"מ רמזה שהיא מוכנה לדון בהסכם חדש בעניין טילים גרעיניים לטווח בינוני, מחוץ לעיסקת־חבילה כוללת של פירוק נשק, השיב שולץ: „לא הגענו לנקודה זו, משום שכל כך התקשינו לשוחח עמם על נושאים שונים".

אם כי לא היה ביכולתו לדווח על התקדמות כלשהי, אמר שולץ, כי מדובר במו"מ ממושך, שיש לו קצב משלו.

שר החוץ הסובייטי מסר הודעה בכתב, שבה נאמר: „אי־אפשר למחוק מן הרושם, כי השותפים שלנו מבקשים לשכוח בהקדם האפשרי את רקיאוויק. אך ללא הועיל. רקיאוויק הטביעה רושם כה עמוק, שאין למחוק אותו".

(עי—ע"צ)

סוריה הגבילה חופש הפעולה של ה„חיזבאללה" בבקעת הלבנון

בעל־בק. — סוריה הגבילה בשבועות האחרונים במידה ניכרת את חופש הפעולה של המיליציות הפרו־איראניות הקיצוניות („החיזבאללה"), בבקעת הלבנון — מוסר כתב סוכנות הידיעות הצרפתית באזור.

מראשית אוקטובר, מפעיל קצין בכיר חדש של שירותי הביון הסוריים „אגרוף ברזל" באזור זה, הנוכל בסוריה. הקולונל, מוחמד א־שער, שם קץ לפעילותם של אנשי המיליציות הפרו־איראניות וגם של אנשי המיליציות הפרו־סוריות, בניגוד לאדישות שאפיינה עד אז את התנהגות הכוחות הסוריים באזור.

זה עשרה ימים, נעלמו „שומרי המהפכה האיראניים" מהמקומות הציבוריים בבעל־בק, שם התבלטו עד או. „חיזבאללה" הפרו־איראני, שזהו המאחז שלה, צימצמה את הופעותיה, ביחוד הצבאיות. אנשי המיליציה שלה נמנעים באחרונה מלעבור במחסומי כבישים סוריים, בעוד שביוני השנה צעדו שם בסך 6,000 מהם, כשהם מצויידים בנשק משוכלל.

לעומת זאת, המיליציה השיעית „אמל", בעלת־בריתה של דמשק, התחזקה באזור ופתחה סניפים חדשים בבעל־בק, אחד מהם במרחק 200 מטרים בלבד מהמטה הכללי של „חיזבאללה".

(ע"צ)

„משכתבים" את שייקספיר

לונדון. – מהדורה חדשה של כל כתבי שייקספיר, חמש־מיטה את אחד המונולוגים של המלט, תכוללת שתי גירסות של „המלך ליר" ומשנה את שמו של פילסטאף, עוררה סערה בקרב מבקרים בריטיים – מוסרת כתבת „רויטר", טאנדרה מאלר.

המהדורה החדשה פורסמה על־ידי הוצאת הספרים חיוק־רתית של אוניברסיטת אוקספורד, אחרי שמונה שנות מחקר של העורכים סטאנלי וולס וגארי טיילור.

וולס, ראש מחלקת שייק־ספיר בהוצאת הספרים של אוניברסיטת אוקספורד, אמר: „המהדורה האחרונה של כל כתבי שייקספיר פורסמה ב־בריטניה לפני יותר מ־30 שנה. מאז התנהל מחקר רב."

מהדורתם החדשה מבוססת על כתבי־היד המקוריים ועל מהדורות קדומות, אולם מבקרים חלוקים בדעותיהם, אם מדובר פה במעין חילול הקודש או ביצירת מופת. וולס וטיילור הסבירו, כי מטרתם היתה לפרסם את הגירסה של כל מחזה, כפי ששייקספיר הבוגר היה רוצה לראותו מוצג בתיאטרון.

„אני מרגיש, כי כל המה־דורות הקודמות של שייקספיר לא השביעו רצון. ערכנו מן המסד בנקום לתכניס תיקו־נים ושנויים, כפי שעשו עורכים קודמים, סבורני, כי זהו ההבדל הבסיסי," אמר וולס.

הבימה
התיאטרון הלאומי
מחר מוצ"ש, 8.11
מוספשבת בשעה 11.00
השקיעה: 21.00
הפרדס: 21.00

חוק התכנון והבניה תשכ"ה–1965
הועדה המקומית לתכנון ולבניה
לודים
רח' טשרניחובסקי 1, ת.ד. 89 רמלה
בהתאם לסעיף 149 (1) לחוק הודעה שהוגשה בקשה להיתר בגוש 4224 חלקה/מגרש 301 בניר צבי ע"י וייס גיל.
מהות הבקשה: ליתן אישור להקלה בשטח תוספת גלריה לתצוגת רהיטים בסך 108 מ"ר. 1417 מ' במקום 1308 מ' המותנים ע"פ גז"ל 47־5.
כל בעל קרקע או בנין או מחזיק בהם, הרואה עצמו נפגע כתוצאה מאישור הבקשה הנ"ל יוכל להגיש התנגדותו המנומקת תוך שבועיים מיום פרסום זה לוועדה המקומית לודים בציון כתובתו המדוייקת.
את תוכן הבקשה אפשר לראות במשרדי הועדה ברמלה.
יורם רבי,
יו"ר הועדה המקומית לתכנון ולבניה – לודים

הוועדה המקומית לתכנון ולבניה
נתניה
ניתנת בזה הודעה כי לוועדה הוגשה בקשה לאישור תוספת בנית מגורים לבית על חלקה 100 בגוש 8264 רח' שטמפפר מס' 7 בחדרינה מבוקשת בית־כנסת ובמקום דירת מגורים. את התכנית 186/86 ניתן לראות במשרדי הועדה.
התנגדויות אפשר להגיש משך שבועיים מיום פרסום מודעה זו.
י. אלרואי
יו"ר הועדה המקומית

הקרן למען בטחון ישראל
פינה חמה ללב"י
השבוע
☆ התרומה הגבוהה
מר ד.מ. מאזור חיפה
תרם סך של
15,000 ש"ח
☆ התרומה המרגשת
אלוף נחגי אביב בע"מ.
לכבוד מר שמואל שינדל
במלאת לו 75 שנה
300 ש"ח
☆ התרומה הצעירה
תלמידי כתה י"ב 6
ביה"ס עירוני ה' תרמו
מתוך הכנסות מסיבת
ראש השנה
400 ש"ח
היום יותר מתמיד – תן לבך ללב"י
קרן לב"י: רח' ד' (אר"יא) 17, הקריה, תל־אביב 64734

„הקלב" — אינו המקום שהאמריקנים נוהרים אליו

וושינגטון. — שיעור ההשתתפות בבחירות שנערכו ביום ג' בארה"ב היה הנמוך ביותר זה 44 שנה.

לפי סיכומים חלקיים, השתתפו בהצבעה רק 37.3 אחוז מבעלי זכות הבחירה. שיעור זה נמוך משיעור ההשתתפות בבחירות ב־1978. השיעור הנמוך ביותר היה ב־1942, כאשר רק כ־10 אחוז מבעלי זכות ההצבעה באו לקלפיות.

משקיפים ציינו, כי אחת הסיבות להשתתפות הנמוכה היתה העובדה, כי במדינות שונות במזרח ארה"ב, בעלות אוכלוסיה גדולה, היו מועמדים ללא מתחרים.

לפי סיכומים ראשונים, הצביעו 66 מיליון אמריקנים.

שערי המניות בבורסת וולסטריט בניו־יורק עלו ביום ד' אחר־הצהריים, למרות תבוסת הרפובליקנים בבחירות לסנאט ולבית־הנבחרים.

עתוני דמשק הביעו אתמול שמחה על כשלון המפלגה הרפובליקנית בבחירות. בטאון מפלגת השלטון, „אל בעת", כתב: „העולם כולו גילה את פרצופו האמיתי של רייגן, והגיע הזמן שהאמריקנים עצמם יחפשו אותו. (ע"צ, ע"ד)

הנשיא רייגן מנסה לעודד את רוחם של עוזריו, בשאתו את דברו באוזניהם אתמול. בפעם הראשונה מאז נודעו תוצאות הבחירות לסינאט ולבית־הנבחרים (צילום: איי.פי)

דוברים סובייטים מבטיחים שינוי בזכויות האדם וההגירה

מאת יוסף גלילי, שליח „על המשמר" לווינה

וינה. — דוברים סובייטים הצהירו אתמול, בלשון זהירה ובלי לומר דברים חד־משמעיים, כי צפוי שינוי בגישה העקרונית של שלטונות ברית־המועצות כלפי ההגירה וזכויות־האדם.

הדוברים, סגן שר־החוץ, א.ג. קובלב, ודובר המשלחת הסובייטית לוועידה לבטחון אירופה, גנדי גרסימוב, אמרו את דבריהם במסיבת עיתונאים, שכינסה המשלחת הסובייטית במרכז העיתונות בווינה.

השניים לא השיבו תשובות ברורות לשאלותיהם של עיתונאי ישראליים ואחרים, בנוגע למהות השינויים הצפויים. הם גם לא התייחסו לבעיות המהותיות הנוגעות בקריטריונים, שעל־פיהם יינתנו אשרות־יציאה.

„תיקונים קוסמטיים"

„כל מה שאפשר להסיק לפי שעה מדבריהם הוא, שהסובייטים מתכוונים, החל ב־1 בינואר, לדון בבקשות ליציאה בתוך חודש ימים ואף לנמק את התשובות" — סיכמו עתונאים את התרשמותם. להערכתם, אין זאת אומרת כי התשובות יהיו חיוביות יותר מאשר בעבר.

נציגים יהודיים, שבאו לווינה מאירופה, מישראל ומארה"ב, הביעו את החשש, כי כוונת הסובייטים הוא „לאחר עיניים", ולמעשה הם מתכננים „תיקונים קוסמטיים" בלבד, בלי לפתור את הבעיות האמיתיות של עליית יהודים לישראל".

שולץ התרגש

שר־החוץ האמריקני, ג'ורג' שולץ, התפנה אתמול בבוקר לפגישה עם אילנה פרידמן, אחותה של אסירת־ציון אידה נודל, על אף היותו טרוד בענייני הוועידה לבטחון אירופה ובשיחותיו עם שר־החוץ הסובייטי, אדוארד שווארדנאדזה.

שולץ אמר, כי המקרה של אידה קרוב מאוד לליבו, גם משום שהמקרה מייצג את גורלם של יהודי בריה"מ וגם בשל „רגשותיו כלפי אשה אמיצה ומיוחדת." שולץ הבטיח לאילנה פרידמן „לא להרפות, עד שאידה תתאחד עם משפחתה בישראל."

אילנה מסרה, כי שולץ התרגש מאוד כאשר סיפרה לו, כי כאשר אידה ביקשה לנסוע למוסקווה, לפגישה עם אלי ויזל הוציאה אנשי הק.ג.ב. מהאוטובוס והפילוה על המדרכה. שולץ אמר, כי „האמריקנים לא יקבלו „לא" כתשובה." אילנה מסרה, כי הפגישה יצאה לפועל בהתערבותו של שר החוץ ומ"מ ראש הממשלה, שמעון פרס.

חבר בכיר במשלחת אוסטריה לוועידה לבטחון אירופה בווינה נפגש אתמול עם „נשים למען חופש" מישראל, והבטיח להן לפעול כמיטב יכולתו כדי לסייע להן במאבקן למען איחוד עם בניהן הנמצאים עדיין בברית־המועצות. האיש הוא פריץ מרש, מזכיר המפלגה הסוציאליסטית האוסטרית לקשרים בין־לאומיים, וחבר בוועדה ליישום אמנת הלסינקי בענין זכויות־האדם.

סטודנט מצרפת נעצר ונכלא ביום ד' על־ידי משטרת וינה, לאחר שהתעקש להניף כרזה בהפגנה של סטודנטים יהודיים מטעם המועצה הציבורית העולמית למען יהודי ברית־המועצות. העצור, פיליפ בואיר, שוחרר כתום 4 שעות.

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים – 6.11.86

	היחידה	בנקנוטים קניה	בנקנוטים מכירה	העברות והמחאות קניה	העברות והמחאות מכירה	שערים יציגים
סל מטבעות	1	–	–	1.4795	1.4979	1.4883
דולר אמריקני	1	1.46	1.52	1.4872	1.5058	1.4961
מרק גרמני	1	0.71	0.74	0.7187	0.7277	0.7233
לירה סטרלינג	1	2.08	2.18	2.1215	2.1480	2.1339
פרנק צרפתי	1	0.21	0.23	0.2203	0.2231	0.2218
ין יפאני	100	0.89	0.94	0.9091	0.9204	0.9125
גילדן הולנדי	1	0.63	0.66	0.6375	0.6454	0.6405
פרנק שוויצרי	1	0.85	0.89	0.8636	0.8744	0.8666
כתר שבדי	1	0.21	0.22	0.2116	0.2142	0.2127
כתר נורווגי	1	0.19	0.20	0.1976	0.2000	0.1988
כתר דני	1	0.19	0.20	0.1914	0.1937	0.1922
מרק פיני	1	0.29	0.31	0.2968	0.3005	0.29
דולר קנדי	1	1.05	1.10	1.0713	1.0846	1.0776
דולר אוסטרלי	1	0.92	0.99	0.9558	0.9677	0.9637
ראנד דר' אפריקני	1	0.39	0.66	0.6522	0.6603	0.6568
פרנק בלגי	10	0.34	0.36	0.3470	0.3513	0.3487
שילינג אוסטרי	10	1.00	1.05	1.0230	1.0358	1.0288
לירה איטלקית	1,000	1.02	1.09	1.0430	1.0560	1.047

זכו בפיס – הרב־פרס

בהגרלת רב־פרס מצטבר של מפעל הפיס מס. 45/86 שהתקיימה היום 6.11.86 זכו הכרטיסים הבאים:

בסך 180,000.00 ש"ח זכה המספר 812321; הפרס המצטבר בסך 400,000.00 ש"חים מקסימום פרס פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 280,000.00 ש"חים (כולל צבירה). (מינימום פרס ראשון 180,000.00 ש"חים).

בסך 12,000.00 ש"ח זכה המספר: 093291.

בסך 6,000.00 ש"ח זכו המספרים: 057819; 753958.

בסך 300.00 ש"ח זכו המספרים: 005023; 059991; 062843; 068966; 136163; 158981; 166288; 224203; 237987; 307428; 338214; 345400; 333541; 366496; 442412; 443801; 447424; 483562; 504968; 527150; 532981; 547606; 587184; 610097; 643389; 654016; 660789; 694468; 745299; 794022; 831906; 846868.

בסך 150.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 9789; 9897.

בסך 25.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 708; 960.

בסך 16.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 645; 671, 964.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 9 זכו בסך של 2.50 ש"ח.

בסך 5.00 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים: 162; 181; 267; 272; 277; 319; 332; 401; 410; 430; 524; 543; 591; 595; 647; 658; 673; 684; 758; 785; 845; 857; 883; 901; 913; 964.

בסך 2.50 ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים: 03, 09, 25, 27, 30, 31, 34, 38, 41, 43, 55, 62, 64, 66, 73, 77, 80, 82, 89, 92, 94, 95, 97, 98, 99.

רק הרשימה הכוללת של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

השבוע הסיכוי גדול יותר

כל כרטיס שני זוכה!

רג'ואן בערעור על מעצרו: משתמשים בי לחקירת אחר

המשטרה מבקשת להחזיק במעצר את מוריס רג'ואן, כדי להפעיל עליו לחץ ולהשתמש בו לצורך חקירתה נגד אדם אחר — טען אתמול סניגורו של הקבלן הירושלמי מוריס רג'ואן, בערר שהגיש לבית־המשפט המחוזי בתל אביב על הארכת מעצרו. השופט איתמר פלפל הודיע כי יתן את החלטתו בעירעור היום.

כזכור, נעצר רג'ואן ביום שישי שעבר בנמל התעופה בן־גוריון, בטרם צאתו לחו"ל. המשטרה טוענת כי האיש מתכוון להגר מהארץ עם אשתו, מאחר שהוא חשוד בקבלת רכוש גנוב - צ'ק ע"ס 1.3 מיליון דולר שהוצא בשעתו מבנק צפון אמריקה, ואשר רג'ואן הפקידו, לטענת החוקרים, בחשבונו בבנק בשוויץ.

ביום ג' השבוע הוארך מעצרו ב־9 ימים בבית־משפט השלום. על כך הוגש אתמול ערר לבית־המשפט המחוזי ע"י הסניגור עו"ד דן אבי־יצחק, ואילו ב"כ הפרקליטות ביקש לדחות את טיעוני הסניגור ואת הערר.

בערר טוען הסניגור, בין היתר, כי בפרשת הגניבה הגדולה מבנק צפון־אמריקה מתנהלת חקירה מזה שנה ויותר, ואף הוגשו כתבי־אישום נגד שניים ממנהליו הבכירים: משה שטרן, שהיה מנהל סניף ירושלים ונדון ל־7 שנות מאסר, והדסה מונסה, שהיתה מנהלת הבנק ועדיין מתנהל עימה מו"מ על עיסקת טיעון, אך משפטה טרם הסתיים.

הסניגור הטעים, כי הדסה מונסה הואשמה בקשר לגניבת הצ'ק ע"ס 1.3 מיליון דולר מהבנק, תוך זיוף מסמכים בפרשה זו. לטענת עו"ד אבי־יצחק, „גב' מונסה יכלה, במסגרת העבירות שעברה, לחתום בשמו של רג'ואן, כאשר היה ידוע לה אולי שהוא עמד לנסוע לחו"ל, ולהשתמש בשם שלו. זה עשוי להתקבל ביותר על הדעת, שהרי ידוע שהיו לו עיסקות עם בנק זה".

„כלי־שרת בידי המשטרה"

הסניגור חזר וציין, כי כל החשו־דים והמעורבים בפרשת הבנק סו־בבים חופשי, ואין כל הצדקה, לא חוקתית ולא אחרת, להשאיר במעצר דווקא את רג'ואן, שלא הובאו כלל ראיות ממשיות נגדו. לא־יעלה על הדעת שהעורר — שהחקירה אינה מכוונת נגדו והוא משמש כלי־שרת בידי המשטרה למטרות אחרות — יוחזק במעצר, מה גם שמדובר בסיכון־חיים, בשים לב לגילו (69) ומחלתו החמורה (מחלת לב)".

ב"כ פרקליטות מחוז ירושלים, עו"ד דולן טען, כי רג'ואן נתפש ביום ו' שעבר בנמל התעופה כאשר הכין נסיעתו כדי להגר מן הארץ. בידי החוקרים היה אז צו מעצר, שהוצא יומיים קודם לכן, ולדברי הפרקליט, השמיע החשוד שתי גירסאות שונות במהלך חקירתו באשר למטרת נסיעתו לחו"ל ויעדיה.

הקבלן מוריס רג'ואן בדיון בערעורו בבית־המשפט המחוזי בתל־אביב
צילום: מאיר כפיר/י.פ.א.

לשאלת השופט פלפל, מדוע צריך שיהיה החשוד במעצר והאם לא מספיקות הגבלות שונות שיוטלו עליו — טען ב"כ הפרקליטות, כי קיים חשש להשפעתו על עדים, כפי שכבר ניסה לעשות, כמו כן יש חשש לשיבוש הליכי החקירה, ויש כאן גם ראייה לנסיון בריחתו לחו"ל. שלושה נימוקים אלו, אמר, מספיקים כדי לדחות את הערר ולהשאירו במעצר.

כאמור, הודיע השופט, שברצונו לעיין בחומר הרב שהוגש לו, ולכן יתן החלטתו היום. (עתי"ם)

טלקס

● מנוחין: בשנה הבאה בתרשיחא

הכנר יהודי מנוחין בן ה־70 הבטיח לילדי תרשיחא בגליל המערבי לבקר בכפרם בשנה הבאה.

הכנר, השוהה בימים אלה בירושלים, קיבל במלונו קבוצה של ילדי תרשיחא הלומדים כינור בשיטת הסוסוקי במרכז לאמנויות שבמעלות.

מנוחין התרשם מרמתם המוסי־קלית של ילדי תרשיחא, נתן להם עצות והבטיח להם לבקר בכפרם. **יהודה צור**

● שלמה בוחבוט ב„כוכב" טלוויזיה

הטלוויזיה הלימודית בחרה במעלות כדגם מייצג לסדרה חדשה ב„כיכוב" של ראש העיריה, שלמה בוחבוט.

מדובר בסידרה על גיאוגרפיה של ארץ־ישראל בה יושם דגש על בעיותיהן של עיירות פיתוח ומעלות נבחרה כמייצגת. ראש העיריה, שלמה בוחבוט, יהיה, כאמור, הדמות המרכזית בסידרה ודרך סיפורו האישי יובא סיפורה של מעלות וסביבתה.

● הענקת מילגות ע"ש האחים ספיר

טקס הענקת מילגות על שם האחים דן ויוסי ספיר בשנה הי"ג לנפילתם במלחמת יום הכיפורים, נערך שלשום בבית הקיבוץ הארצי.

חתני הפרס הפעם היו החקלאי מרקו ברק ממושב שדה ניצן שבנגב, על תרומתו בגידול עגבניה אורגנית בבתי צמחיה, והמדריך אורי נרקיס, על תרומתו בהדרכת חקלאים בגידול דלועים במנהרות.

במעמד זה נשאו דברים האב השכול מאיר ספיר ומנכ"ל משרד החקלאות מאיר בן מאיר. כן השתתפו חבורת הזמר של קיבוץ גת והקריין צבי מרטון. הינחה את הטקס יגאל בר־שלום (יוגלי) ממשרד־החקלאות. **יוסף גילת**

● הליכוד יישאר מחוץ לקואליציה בבת־ים

ראש עיריית בת־ים, אהוד קינמון, הודיע למועצת סניף „העבודה" שהוא חוזר בו מהחלטתו לצרף את סיעת הליכוד לקואליציה.

נסיגתו של קינמון, לאחר שכבר חתם על הסכם בראשי תיבות עם הליכוד, באה בעקבות הרוב הזעום שקיבלה הצעתו במועצת סניף „העבודה" החלטת סיעת מפ"ם לפרוש מהקואליציה אם סיעת הליכוד תצורף אליה והחשש שלא כל חברי סיעת „העבודה" בעיריה יתמכו בצירוף הליכוד לקואליציה. **אשר שילוני**

● חבילת נופש מוזלת בארה"ב

ט.ו.ו.א. מציעה לעונת הסתיו והחורף 1986/7 חבילת נופש מיוחדת לישראלים המבקרים בארה"ב. תוקף ההצעה מה־1 בנובמבר 86 עד ה־15 באפריל 1987.

החבילה כוללת כרטיס „ויזיט" מוזל במחיר 37 דולר לכל שובר (מינימום – 4 שוברים, מכסימום – 16), רכב שכור חינם אין כסף למשך 7 ימים. או לחלופין: שהיית סופשבוע חינם במלון (4 לילות) בלוס אנגלס או באורלנדו בתוספת 4 ימים רכב שכור (של חברת „הרץ") בחינם. **יוסף שמי**

הסתדרות השומר הצעיר
ההנהגה הראשית
לכל המשלחת — חזק!
סמינר משלחת ב' יתקיים בתאריכים 9–12.11 (א'-ד') בגבעת־חביבה.
הסמינר יתחיל בשעה 10.00.
אוטובוס ייצא מ„אגד" חדרה (ליד המודיעין) בשעה 09.00.
הסמינר יסתיים ביום ד' בשעה 14.00.
עליכם להביא: מצעים, עטים ומחברות.
השתתפותכם חשובה ביותר!
מח' חינוך
השוה"צ

שוד במלטשה באור־יהודה ובחנות תכשיטים בתל־אביב

מאת זהבה מוזס, כתבת „על המשמר"

יהלומים שערכם טרם נאמד נשדדו אמש ממלטשת יהלומים באור־יהודה.

שלושה רעולי פנים מזויינים באקדחים המתינו אתמול ליד מלטשת „יהלומי חנן" ברחוב המלאכה 2 לסיום יום העבודה. כשנסתיים יום העבודה התנפלו על העובדים שיצאו ובאיומי אקדח הצליחו להיכנס פנימה ולכפות את ידיהם של שבעה מהעובדים שהיו באולם.

הם השכיבו את הפועלים על הרצפה ולאחר מכן הורו למנהל העבודה, רפי יצחקוב, לפתוח את הכספות. לאחר שעשה זאת הם כפתו גם אותו, רוקנו את היהלומים המעובדים מן הכספות, ניתקו את הטלפון ונמלטו.

אחד העובדים הצליח להשתחרר מכבליו ושיחרר את שאר חבריו. העובדים ירדו לנגריה שבקומת הקרקע והתקשרו למשטרה.

המשטרה פתחה בסריקות ובחקירה.

זהו שוד היהלומים השני במלטשת „יהלומי חנן". באפריל השנה היה בה שוד דומה ואז נשדדו יהלומים בשווי 400 אלף דולר.

במהלך השנה בוצעו 13 מעשי שוד במלטשות באיזור תל־אביב, מתוכם שניים בחודש שעבר.

שוד תכשיטים בת"א

תכשיטים בשווי 7000 דולר נשדדו אמש מחנות תכשיטים ברחוב אלנבי 80 בתל־אביב.

סמוך לסגירת החנות נכנס אליה בחור והתעניין ברכישת עדי זהב. בעל החנות, איתן דוד (45) מבני־ברק הציג לפניו שני מגשים ועליהם תכשיטים, כדי שיבחר מהם.

האלמוני ניצל הזדמנות, חטף את שני המגשים ונמלט בריצה מן החנות. הבעלים ניסה לדלוק אחריו, אך הלה הצליח להתחמק.

מניות נפט עלו השבוע ב־8.6%

מאת אלחנן זרוביץ

השבוע עלו כל מדדי השע־רים של המניות, חוץ ממניות הבנקים המסחריים שמחוץ להסדר, שירדו ב־0.81% בממו־צע. העלייה הגדולה ביותר — 8.6% — היתה השבוע במניות חיפושי נפט. המניות החופ־שיות עלו אתמול ב־0.93% בממוצע ובסיכום השבועי עלו ב־1.63%. מניות ההסדר ירדו אתמול ב־0.03% בממוצע ובסי־כום השבועי עלו ב־1.52%. ערך השוק של כל המניות החופשיות עלה מתחילת שנת 86' ב־59%. רמת השערים הנומינאלית של המניות החופשיות עלתה את־מול לשיא ללא תקדים. מניות טקסטיל, מסחר ושירותים עלו ב־101% מתחילת השנה בממו־צע.

בשוק איגרות החוב היה אתמול איזון בין הביקושים לבין ההיצעים.

בחתימות־חסר נסתיימו אתמול שתי הנפקות צמודות למדד של בנק ישראל: ל„שגיא" ל־6 שנים בערך נקוב של 40 מיליון ש"ח במחיר מינימום של 88% נתקבלו הזמנות בסך 35.8 מיליון ש"ח ול„גליל" ל־10 שנים בערך נקוב של 10 מיליון ש"ח במחיר מינימום של 82.5%

גלגלי הבורסה

נתקבלו הזמנות בסך 9.5 מיליון ש"ח.

סל המטבעות החודש ירד אתמול ב־0.28% ל־1.4883 ש"ח ושער הדולר היציג ירד ב־0.05% ל־1.4961 ש"ח. דולר לנוסעים לחו"ל ירד ל־1.7767 ש"ח. הדולר השחור נע בין 1.465 ל־1.48 ש"ח.

בשוק המניות עלו אתמול 191 שערים, לעומת 75 שירדו ו־120 שנשארו בלי שינוי. מהם עלו 40 ב־5% ויותר ו־12 ירדו ב־5% ויותר. נרשמו 3 „קונים בלבד" ו־5 „מוכרים בלבד". המחזור בשוק המניות הסתכם בכ־11.4 מיליון ש"ח. מזה כ־1.5 מיליון ש"ח במניות ההסדר.

במניות ההסדר שררו אתמול ירידות שערים. ירדו ב־%: דיסקונט ב' — 0.8; פועלים מב' — 2.0; פועלים מ' — 0.4. לעומתן עלתה אי די בי ב' — ב־0.8%. ההיצע ההתחלתי במניות ההסדר הגיע ל־879 אלף ש"ח והביקוש ההתחלתי — ל־233 אלף ש"ח. תשואותיהן השנתיות המובילות נעו בין 15.85% (הפועלים ש') ל־16.19% (אי די בי רג'). הפועלים מ' — 15.87%.

במניות הבנקים המסחריים שמחוץ להסדר נרשמו רק עליות שערים ב־%: אוה"ה — 0.4; הספנות 0.1 — 1.9; הספנות 0.5 — 2.8; פי בי — 1.7. במניות בנק כללי 1 היה עודף היצע, שנקלט ללא שינוי בשער.

במניות התעשיות בלטו אתמול העליות במניות חיפושי נפט — עקב קבלת היתר ממשרד האנרגיה לביצוע בדיקות מוקדמות כולל עבודות גיאופיזיות בשטח של 4,000 קמ"ר לאורך החוף מקרבת ת"א ועד גבול מצריים. גם בבורסות חוץ גדל יחסית הביקוש למניות נפט — עקב התחדשות המגמה להעלאת מחירו. מניות „פריון" עלו ב־10%, אחרי ששלשום פורסם הדו"ח הכספי שלה למחצית השנה הראשונה של 1986. ל„אליאנס" נרשם שער „קונים בלבד". „הפניקס" 0.5 עלתה ב־10.1% אחרי ש„פניקס" 0.1 היה עודף היצע, שנקלט ללא שינוי בשערה. דובק ש' ירדה ב־1.4% ודובק מ' ירדה ב־0.4%. למניות „יצהר" 1 ו־5 נרשם שער „מוכרים בלבד". למניות „ח.מ.ן." — „מוכרים בלבד" פעם שנייה ברציפות".

בשוק איגרות החוב עלה אתמול ערך השוק ב־0.11% בצמודות למדד, בעוד שהצמודות למט"ח ירדו ב־0.03% בממוצע. המחזור בשוק אג"ח הגיע ל־5.2 מיליון ש"ח. מזה כ־1.9 מיליון ש"ח בצמודות ב־80% למדד בלבד.

בפלילים

נאשמת בדקירת ידידה בסכין מטבח

צעירה מבת־ים מואשמת בבית־המשפט המחוזי בתל־אביב בדקירת ידידה בסכין מטבח בבטנו, לאחר ששתתה משקאות חריפים.

בכתב־האישום מסופר, כי הנאשמת אילנה (22) בת מיכאל סמירנוב מאזור, היתה ב־21.10.86 בערב בדירתו של המתלונן מיכאל דקר בבת־ים. השניים היו מיודדים מזה כמה חודשים. נטען בכתב־האישום, אך במהלך ויכוח על עניין של מה־בכך ביניהם נטלה אילנה סכין מטבח, דקרה את ידידה בבטנו וגרמה לו חתך רציני, עד כי נזקק לניתוח ואישפוז בבית־חולים.

התובעת, עו"ד ליאורה גלט־ברקוביץ, הגישה אתמול בקשה לעצור את הצעירה עד תום משפטה, בציינה כי לפני ביצוע העבירה היא שתתה כמויות גדולות של משקאות חריפים. שיחרורה עלול לסכן את שלום הציבור, כיוון שהיא נוהגת לשתות כך תמיד, ודבר זה גורם להתנהגות אלימה מצדה.

כן טענה התובעת, כי כבר נעשה נסיון על־ידי הנאשמת להשפיע על ידידה המתלונן שישנה עדותו.

הדיון בבקשה למעצר עד תום המשפט יתקיים היום. (עתי"ם)

שנתיים מאסר על מעשה מגונה בילדה

מאת יואב אביב, כתב „על המשמר"

שנתיים מאסר בפועל ושנתיים מאסר על תנאי למשך שלוש שנים גזר אתמול השופט המחוזי בחיפה דוד גרשון על עומר קאסם עמאש בן 21 מכפר זרקא לאחר שהרשיעו בביצוע מעשים מגונים בילדה בת 9.

בכתב־האישום נטען, כי ביולי השנה פיתה הנאשם את הילדה לבוא לביתו, באמתלה שהוא מבקש ממנה להאכיל את היונים בשובך שלו. בעת שהילדה הגיעה לביתו גרר אותה הנאשם לאחד החדרים, נעל את הדלת ועשה בה מעשה מגונה בכפייה.

השופט גרשון דוד ציין בגזר־הדין, כי מעשהו של הנאשם הוא חמור מאין כמוהו ומלווה במגיעה קשה בנפש הילדה. השופט ציין, כי הטראומה של מעשה זה תלווה את הקטינה ותדיר את מנוחתה הנפשית למשך כל שנות חייה. בסיכום קבע השופט, כי יש להחמיר עם עבריינים מסוגו של הנאשם.

3 מתנדבים חשודים באונס צעירה בגולן

צעירה מרמת־הגולן, המועסקת במושב אליעד בגולן, נאנסה באכזריות והחשודים במעשה הם שלושה מתנדבים מאנגליה המועסקים אף הם במושב.

שלושת החשודים, סטיבן וויקס בן 23, כריסטופר פורטר בן 18, ומרטין טימפסון בן 22, הובאו אתמול לבית־משפט השלום בצפת להארכת מעצרם.

ב"כ המשטרה טען בפני השופט עדיאל אלופי, כי מזה זמן רב תיכננו השלושה לאנוס את הצעירה לאחר שלא הצליחו לשכנעה בדרכים טובות. החוקר טען כי הם שיכרו אותה באמצעות בירה וכשהלכה לביתה הלכו אחריה. נכנסו לביתה, אחר החשודים תפסה בחוזקה והפילה על מיטתה. שני ביצע בה את זממו ושלישי המתין בחדר סמוך לתורו.

הצעירה התלוננה במשטרה ועפ"י תיאורה נעצרו החשודים. הם אינם משתפים פעולה עם המשטרה ומכחישים שעשו את המעשה.

מעצרם הוארך ב־15 יום. (עתי"ם)

2 קשישות נשדדו ביפו ובראשון־לציון

מאת זהבה מוזס, כתבת „על המשמר"

שתי קשישות נשדדו אתמול ביפו ובראשון־לציון.

ביפו התקיפו אמש שני אלמונים קשישה בת 78 ליד פתח ביתה בשדרות ירושלים. השניים הפילו אותה על המדרכה וחטפו את תיקה שהכיל 10 ש"ח ומסמכים שונים. הקשישה שנפצעה קל פרצה בצעקות והתוקפים נמלטו.

בראשון־לציון נעצר אתמול צעיר בן 23 תושב „שיכון המזרח" בעיר כחשוד בתקיפת קשישה ובשדידתה. החשוד פרץ שלשום בלילה לדירתה של סמוחי טלעה בת 70 וניסה לתלוש מדליון מצוואר. הקשישה נאבקה עימו והפורץ היכה אותה ונמלט מהמקום.

הקשישה קיבלה טיפול בבית־החולים „אסף הרופא" והחשוד נעצר.

נמצאה גופת קשישה לאחר פריצה לדירתה

גופתה של אלמנה קשישה, אסתר דרזן, בת 67, נמצאה ביום ב' בבוקר ע"י בתה על רצפת דירתה. בדירה נראו סימני פריצה ואי־סדר.

המשטרה, שהוזעקה למקום, הטילה איפול על כל הפרשה, ורק אתמול אתה"צ אישר דובר מרחב העמקים של המשטרה, שצוות החקירה המיוחד, בראשותו של המפקח יצחק כהן, שמונה לטפל בפרשה, בודק אפשרות שהיתה כאן פרשת רצח.

המנוחה התגוררה לבדה בבית דירות בשכונת גבעת המורה בעפולה. הבית מאוכלס ע"י קשישים רבים. ביום שני בבוקר הגיעה לדירת אמה הבת רחל. היא מצאה את הדלת פרוצה ובפנים נראתה האם מוטלת מתה על הרצפה.

המשטרה עצרה כחשוד את אורי קרייאף, בן 32, תושב השכונה. מעצרו הוארך אתמול ע"י שופט בית המשפט השלום בעפולה ב־15 יום. (עתי"ם)

לדבי הירשטיין והמשפחה
משתתפים בצערכם הכבד
במות
האב ז"ל
מוצרי תכן
העובדים וההנהלה